

KENCES

Kenniscentrum Studentenhuisvesting

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

abf

Landelijke monitor studentenhuisvesting 2022

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inleiding

Over de LMS

Factsheet

Samenvatting

1. Huidige studentenpopulatie en woonsituatie

- 1.1 Kenmerken studentenpopulatie
- 1.2 Ontwikkeling studentenpopulatie
- 1.3 Huidige woonsituatie
- 1.4 Woonruimtekenmerken
- 1.5 Ontwikkeling woonsituatie
- 1.6 Studenten naar woonstad

2. Betaalbaarheid

- 2.1 Inkomsten en uitgaven
- 2.2 Woonlasten
- 2.3 Woonquote

3. Verhuisgeneigdheid en woonwensen

- 3.1 Verhuisgeneigdheid
- 3.2 Woonwensen
- 3.3 Delen van voorzieningen
- 3.4 Woonsituatie versus woonwensen

4. Studentenwelzijn

- 4.1 Studentenwelzijn in beeld
- 4.2 Uitwonende student
- 4.3 Diensten en voorzieningen

5. Vraag en aanbod

- 5.1 Vraag studentenhuisvesting
- 5.2 Aanbod studentenhuisvesting
- 5.3 Drukindicator
- 5.4 Ervaren actieve zoektijd
- 5.5 Verhuisgedrag uitstromende studenten

6. Kwantitatieve prognose

- 6.1 Studentenpopulatie
- 6.2 Gewenste woonsituatie
- 6.3 Aanbodprognose en huisvestingstekort

7. Internationale studenten

- 7.1 Internationale context
- 7.2 Studentenpopulatie
- 7.3 Woonsituatie
- 7.4 Woonwensen
- 7.5 Kwantitatieve prognose

8. Mbo-studenten

- 8.1 Studentenpopulatie
- 8.2 Woonsituatie
- 8.3 Kwantitatieve prognose

Begrippen

Colofon

Voorwoord

De beschikbaarheid van voldoende en betaalbare studentenhuisvesting is een noodzakelijke voorwaarde voor studenten om de opleiding te kunnen volgen die bij hun kwaliteiten en interesses past. Zo maken we het als samenleving mogelijk dat de studenten hun talenten optimaal kunnen ontplooiën. En zo houden we als land voldoende talent uit binnen- en buitenland in huis om onze maatschappelijke en economische kansen te benutten en grote uitdagingen het hoofd te bieden.

De Landelijke monitor studentenhuisvesting is een belangrijk instrument voor beleidsmakers, gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen en onderwijsinstellingen om de juiste beslissingen te nemen op het gebied van studentenhuisvesting. Ieder jaar werken we er hard aan om de monitor weer beter te maken. Zo zijn dit jaar de prognoses van het huisvestingstekort en de inkomenscijfers weer verder verbeterd.

De invloed van het soort huisvesting op het welzijn van de student is dit jaar voor het eerst onderzocht. De resultaten zijn te lezen in deze editie van de monitor. Momenteel worden er vooral studio's voor studenten gebouwd en nauwelijks kamers. Dit is een ontwikkeling om goed te blijven monitoren. Er kan immers een disbalans ontstaan in de woningvoorraad voor studenten. Wonen op kamers draagt bij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van studenten.

Verder blijkt uit deze editie van de monitor wederom dat investeren in studentenhuisvesting hard nodig blijft. Daartoe hebben we het afgelopen jaar zomer met vele samenwerkingspartijen rondom studentenhuisvesting het Landelijk Actieplan Studentenhuisvesting 2022 opgesteld. Daarmee is de eerste steen gelegd, laten we ons samen inspannen voor adequate studentenhuisvesting!

Het team Landelijke monitor studentenhuisvesting staat onder leiding van Kences en bestaat uit onderzoekers van ABF en betrokken medewerkers van de leden van Kences. Wij bedanken iedereen voor de goede samenwerking en grote betrokkenheid.

Jolan de Bie

Directeur Kences

Hans Ton

Directeur Wonen, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Inleiding

Het aantal studenten in Nederland neemt al jaren toe. In collegejaar '21-'22 studeren 768.300 studenten aan het hoger onderwijs. Met de toename van het aantal studenten neemt ook de vraag naar woonruimten toe. In collegejaar '21-'22 zijn 409.200 studenten uitwonend. Om alle studenten een goede en betaalbare woonruimte te kunnen bieden, is informatie over de huidige en toekomstige studentenhuysvestingsmarkt noodzakelijk.

De Landelijke monitor studentenhuysvesting 2022 geeft antwoord op de vraag óf er tekorten op de studentenwoningmarkt zijn en zo ja hoe groot. Aan de hand van verschillende thema's wordt inzicht gegeven in diverse aspecten van studentenhuysvesting. Zo geeft de monitor antwoord op vragen als:

- Welk deel van de studenten is een internationale student?
- Wat zijn de woonvoorkeuren van studenten?
- Welk deel van de inkomsten zijn studenten kwijt aan woonlasten?
- Hoeveel uitwonende studenten worden de komende jaren verwacht?

De monitor helpt de Rijksoverheid, gemeenten, onderwijsinstellingen, studentenhuysvesters en marktpartijen de gewenste studentenhuysvesting op de juiste plekken te ontwikkelen. Dit moet ervoor zorgen dat studenten prettig en betaalbaar kunnen wonen.

De Landelijke monitor studentenhuysvesting is een initiatief van Kences, kenniscentrum studentenhuysvesting en samenwerkingsverband van studentenhuysvesters in Nederland. Dit initiatief wordt gesteund door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Nuffic, Vereniging Hogescholen, UNL, LSVb en hoger onderwijsinstellingen.

Meer informatie over de methodologie, gebruikte bronnen en werkwijze van de monitor is [hier](#) te vinden.

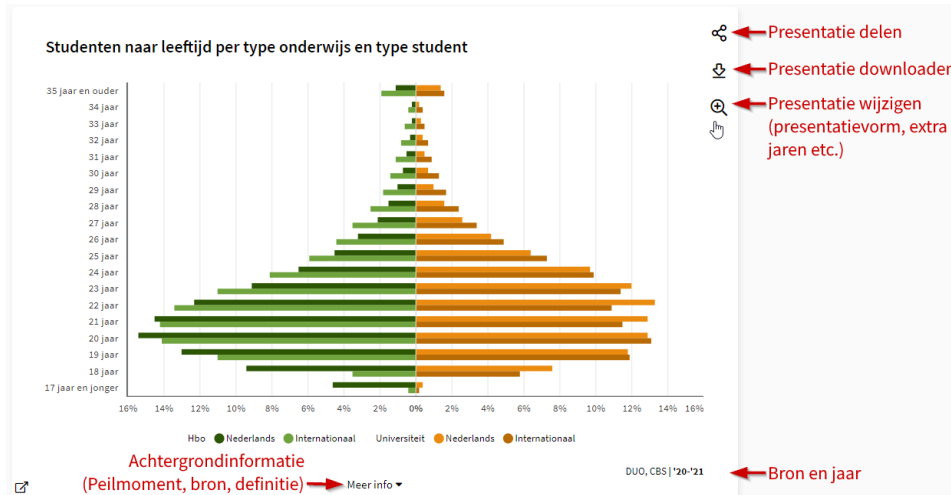
Doelgroep

De uitvoeringsorganisatie voor het onderwijs van de Rijksoverheid (DUO) telt in collegejaar '21-'22 (peildatum 1 oktober) 832.700 studenten bij door de overheid gefinancierde opleidingen binnen het hoger onderwijs (inclusief associate degree). 92 procent hiervan volgt een voltijdstudie of duaal traject. Deze 768.300 studenten vormen de doelgroep die wordt besproken in de monitor.

Naast de studenten die een voltijdstudie of duaal traject in Nederland volgen zijn er circa 16.500 studiepuntmobiele studenten. Dit zijn internationale studenten die een gedeeltelijke opleiding volgen binnen het hoger onderwijs. Deze groep wordt alleen in het hoofdstuk over internationale studenten besproken en verder buiten beschouwing gelaten. Daarnaast volgen in collegejaar '21-'22 503.500 mbo-studenten een bol- of bbl-opleiding. Ook de mbo-studenten worden niet integraal in de monitor meegenomen, maar apart besproken in het hoofdstuk over mbo-studenten.

Over de LMS

De Landelijke monitor studentenhuisvesting is opgezet om als digitaal rapport te lezen. Een digitale rapportage biedt diverse voordelen ten opzichte van traditionele rapporten. Het digitale rapport is middels een smartphone, tablet of computer altijd bij de hand. Door te werken met een gelaagdheid in het rapport is meer data op een overzichtelijke manier toegankelijk gemaakt. Door op 'meer info' onder een figuur te klikken wordt achtergrondinformatie inzichtelijk. Door rechtsboven bij een figuur op een vergrootglas te klikken krijg je als gebruiker de mogelijkheid de presentatie zelf aan te passen en bijvoorbeeld de data voor andere jaren te bekijken. Daarnaast kunnen de figuren en tabellen en de achterliggende data eenvoudig gedownload worden.

Factsheet

Studentenpopulatie

Totaal studenten

768.300

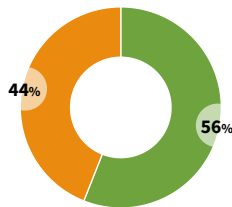
DUO, CBS | '21-'22

Gemiddelde leeftijd

22,6

DUO, CBS | '21-'22

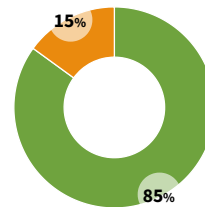
Type onderwijsinstelling

● Hbo-student ● Wo-student

DUO, CBS | '21-'22

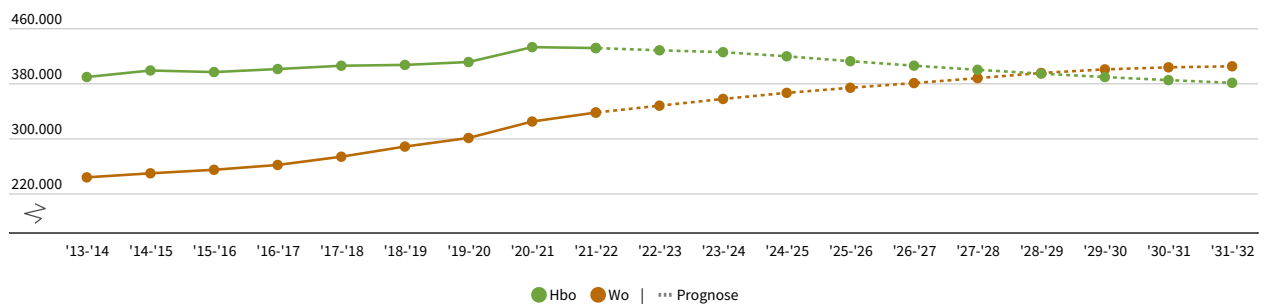
Aandeel internationale studenten

● Nederlandse student ● Internationale student

DUO, CBS | '21-'22

Ontwikkeling studenten hoger onderwijs naar type onderwijs

● Hbo ● Wo | ... Prognose

Referentieraming | '13-'14 - '31-'32

Woonsituatie

Primaire doelgroep

280.500

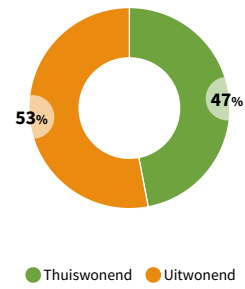
DUO, CBS | '21-'22

Secundaire doelgroep

128.600

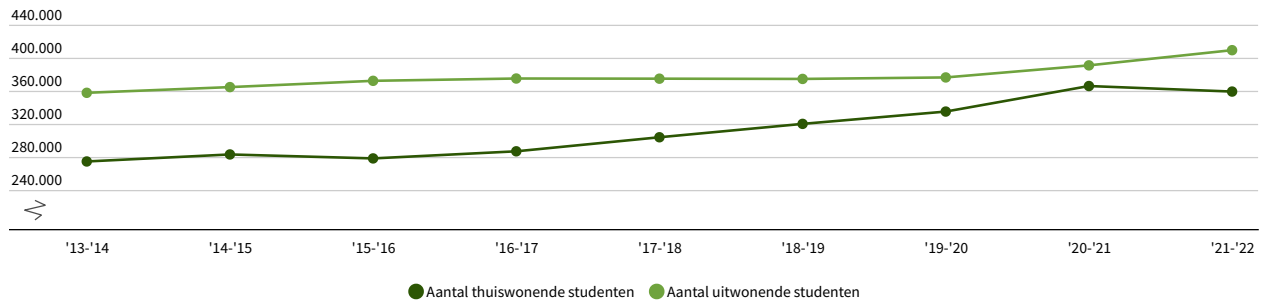
DUO, CBS | '21-'22

Woonsituatie

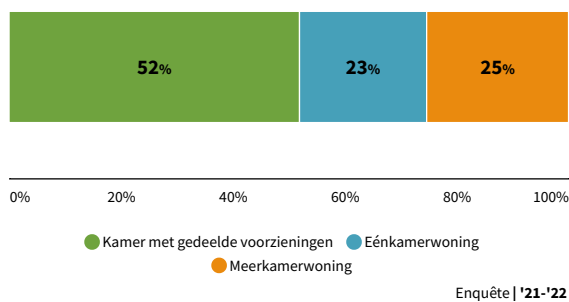
DUO, CBS | '21-'22

Ontwikkeling woonsituatie

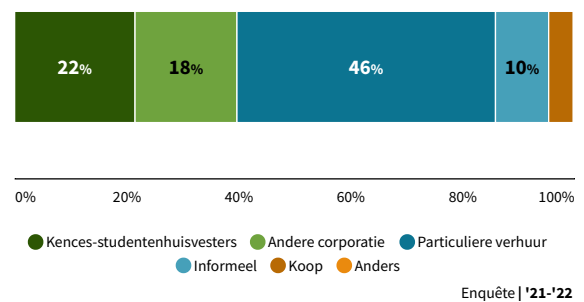
DUO, CBS | '13-'14 - '21-'22

Type woonruimte

Enquête | '21-'22

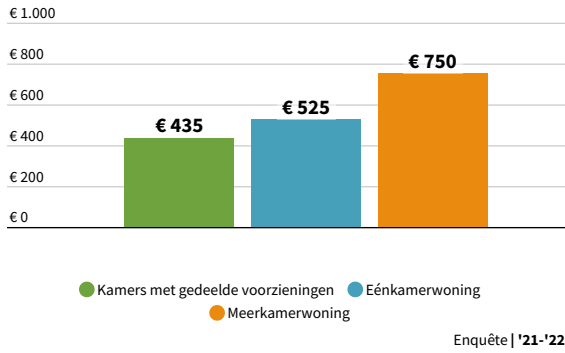
Type verhuurder

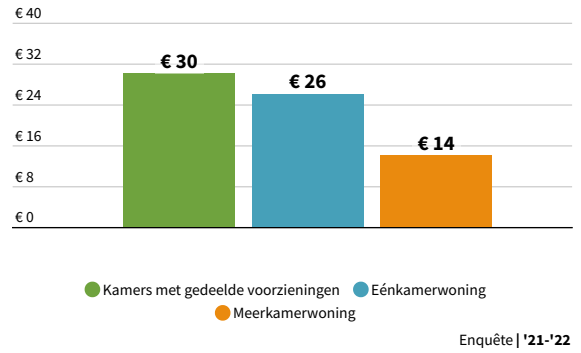
Enquête | '21-'22

Betaalbaarheid

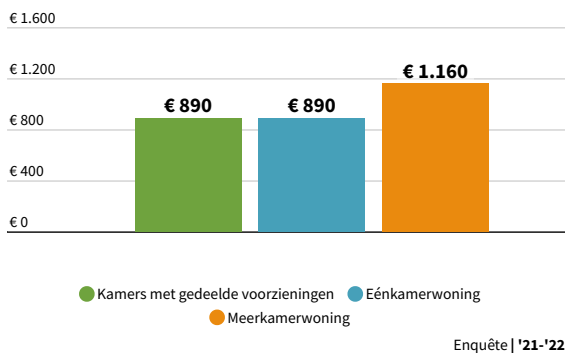
Gemiddelde woonlasten

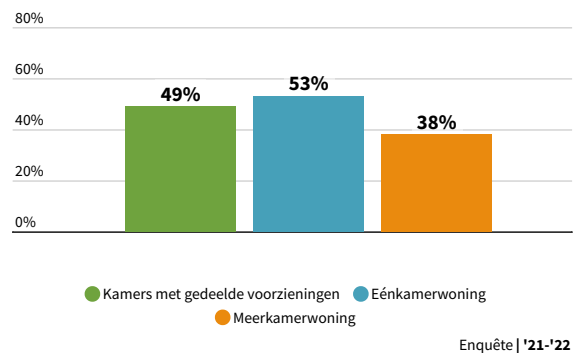
Gemiddelde woonlasten per m2

Gemiddeld besteedbaar budget

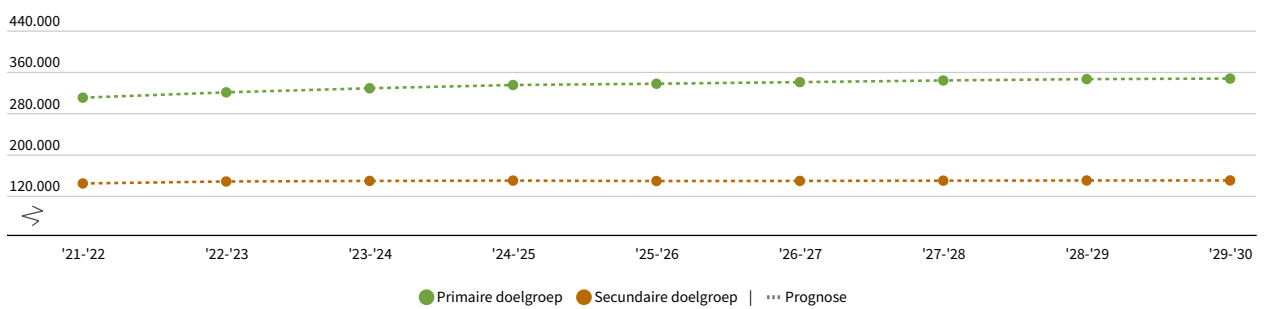

Gemiddelde woonquote

Vraagprognose

Ontwikkeling gewenste primaire en secundaire doelgroep

Apollo | '21-'22 - '29-'30

Internationale studenten

Internationale studenten

112.500

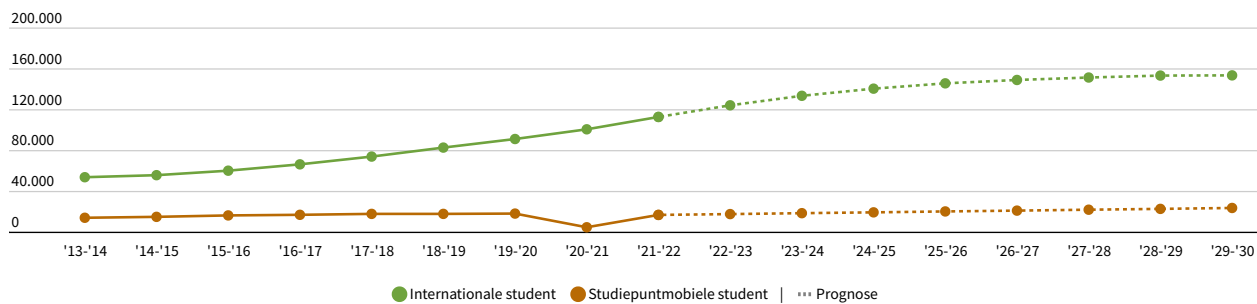
DUO, CBS | '21-'22

Studiepuntmobile studenten

16.500

DUO, CBS, ABF | '21-'22

Ontwikkeling internationale studenten

meerdere bronnen | '13-'14 - '29-'30

Samenvatting

In de Landelijke monitor studentenhuisvesting wordt een beeld geschetst van de omvang, samenstelling en verwachte ontwikkelingen voor de komende acht jaar van de studentenpopulatie en de studentenhuisvesting. Daarnaast is er aandacht voor betaalbaarheid, studentenwelzijn, woonwensen en internationale studenten. De Landelijke monitor studentenhuisvesting 2022 is het elfde rapport in een reeks die sinds 2012 jaarlijks verschijnt. Eind 2010 zijn op initiatief van Kences de eerste stappen gezet om te komen tot een Landelijke monitor studentenhuisvesting. Sindsdien wordt jaarlijks gewerkt aan doorontwikkeling, kwaliteitsverbetering en aansluiting bij de actualiteit. De Landelijke monitor studentenhuisvesting is inmiddels uitgegroeid tot de nationale standaard voor cijfers over studentenhuisvesting.

Studentenpopulatie

In collegejaar '21-'22 waren er 768.300 studenten, waarvan 56 procent studeert aan een hogeschool. 15 procent van de studenten heeft een vooropleiding in het buitenland gevolgd en heeft een buitenlandse nationaliteit: dit maakt hen internationale diplomastudenten. De gemiddelde leeftijd van studenten is 22,6 jaar.

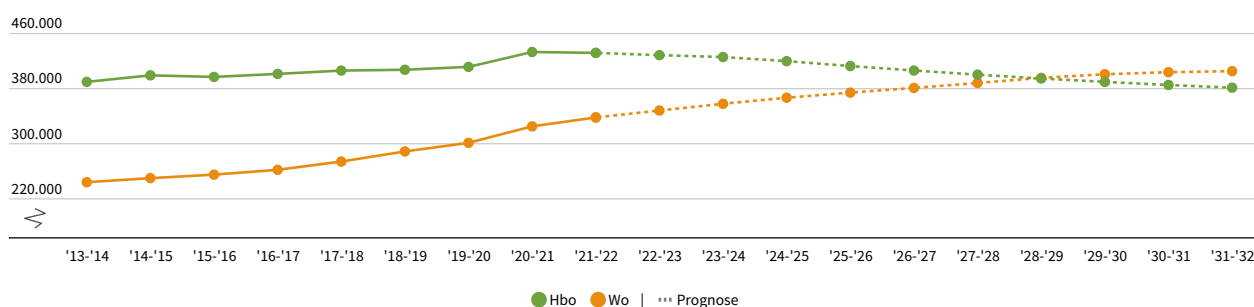
Kengetallen studentenpopulatie

	Hbo	Wo	Totaal
Aantal studenten	431.000	337.000	768.000
Aandeel internationaal	8	24	15
Gemiddelde leeftijd	22,3	23,0	22,6

DUO, CBS | '21-'22

De afgelopen acht jaar is het aantal studenten met 22 procent toegenomen. De stijging tussen collegejaren '20-'21 en '21-'22 is met 2 procent minder sterk. De stijging in het laatste jaar is volledig te danken aan de stijging van het aantal universitaire studenten. Volgens de referentieraming groeit het aantal studenten naar verwachting tot en met collegejaar '29-'30 met 2,7 procent (20.600 studenten). Het aantal hbo-studenten daalt in deze periode met 42.100 studenten (-9,8 procent), terwijl het aantal universitaire studenten stijgt (62.700 studenten, 18,6 procent).

Ontwikkeling studenten hoger onderwijs naar type onderwijs

Referentieraming | '13-'14 - '31-'32

Huidige woonsituatie

359.100 Nederlandse studenten, oftewel 47 procent van alle studenten, wonen nog bij hun ouder(s). Onder hbo- en universitaire studenten is dit aandeel respectievelijk 61 en 29 procent. Studenten zoeken meer zelfstandigheid naarmate ze ouder worden. Van de studenten tot en met 22 jaar woont 59 procent nog thuis en van de studenten van 23 jaar en ouder is dit 26 procent. De afgelopen jaren daalt het aandeel studenten dat op kamers met gedeelde voorzieningen of in een meerkamerwoning woont en stijgt het aandeel studenten dat in een éénkamerwoning woont.

69 procent van de uitwonende studenten woont in de stad waar ze studeren. Deze 280.500 studenten vormen de primaire doelgroep. Kences-huisvesters en andere corporaties zijn goed voor een marktaandeel van respectievelijk 22 en 18 procent binnen de gehele studentenhuysvesting. Particuliere verhuurders kennen een marktaandeel van 46 procent. Met 52 procent woont de meerderheid in een kamer met gedeelde voorzieningen. Deze kamers hebben een kameroppervlakte van gemiddeld 17 vierkante meter. Eénkamerwoningen hebben een marktaandeel van 23 procent en hebben een kameroppervlakte van gemiddeld 23 vierkante meter. Tot slot vertegenwoordigen de meerkamerwoningen 25 procent van de markt. Deze woonruimten hebben gemiddeld een omvang van 69 vierkante meter.

Kengetallen studentenhuysvesting

	Thuiswonend	Uitwonend	Kamers gedeelde voorzieningen	Eénkamerwoningen	Meerkamerwoning
Aantal studenten	359.000	409.000	210.000	92.000	103.000
Aantal hbo-studenten	261.000	170.000	76.000	37.000	55.000
Aantal wo-studenten	98.000	239.000	134.000	55.000	48.000
Gemiddelde leeftijd	21,2	23,8	23,0	24,3	25,2
Aandeel binnen de studiestad	13	69	79	75	45
Aandeel corporaties		40	36	59	30
Gemiddelde kameroppervlakte			17	23	69

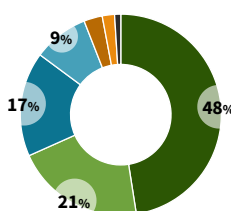
CBS, DUO, enquête | '21-'22

Een deel van de internationale studenten woont buiten Nederland. Tot en met collegejaar '19-'20 woonde ieder jaar zo'n 5 à 6 procent van de internationale diplomastudenten in het buitenland. In collegejaar '20-'21 is dit aandeel vanwege de coronapandemie gestegen naar ongeveer 15 procent. In collegejaar '21-'22 is het aandeel internationale studenten dat in het buitenland woont weer gedaald naar circa 8 procent. In aantallen gaat het om zo'n 8.900 studenten. Hiervan geeft de helft aan thuis te wonen.

Wanneer aan de internationale diplomastudenten woonachtig in het buitenland wordt gevraagd waarom zij in het buitenland wonen, geeft één derde aan in het buitenland te wonen omdat er nog geen woonruimte in Nederland is gevonden. 12 procent woont vanwege de coronapandemie niet in Nederland en voor 19 procent is het vanwege de opleiding niet nodig om naar Nederland te verhuizen.

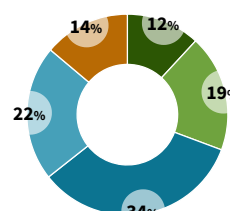
Bijna de helft van de thuiswonende Nederlandse studenten geeft aan dat de betaalbaarheid van een woonruimte de belangrijkste reden is om nog thuis te wonen. Eén op de vijf studenten geeft aan nog thuis te wonen omdat er geen woonruimte beschikbaar is en 17 procent heeft geen behoefte om uit huis te gaan.

Reden thuiswonen

● Betaalbaarheid ● Beschikbaarheid woonruimte ● Geen behoefte
● Woon in de buurt van opleiding ● Afwachten studieverloop ● Corona ▲ ▼
 Enquête | '21-'22

Reden in buitenland wonen

● Corona ● Niet nodig om in Nederland te wonen
● Geen woonruimte gevonden ● Deel opleiding niet in Nederland ● Anders
 Enquête | '21-'22

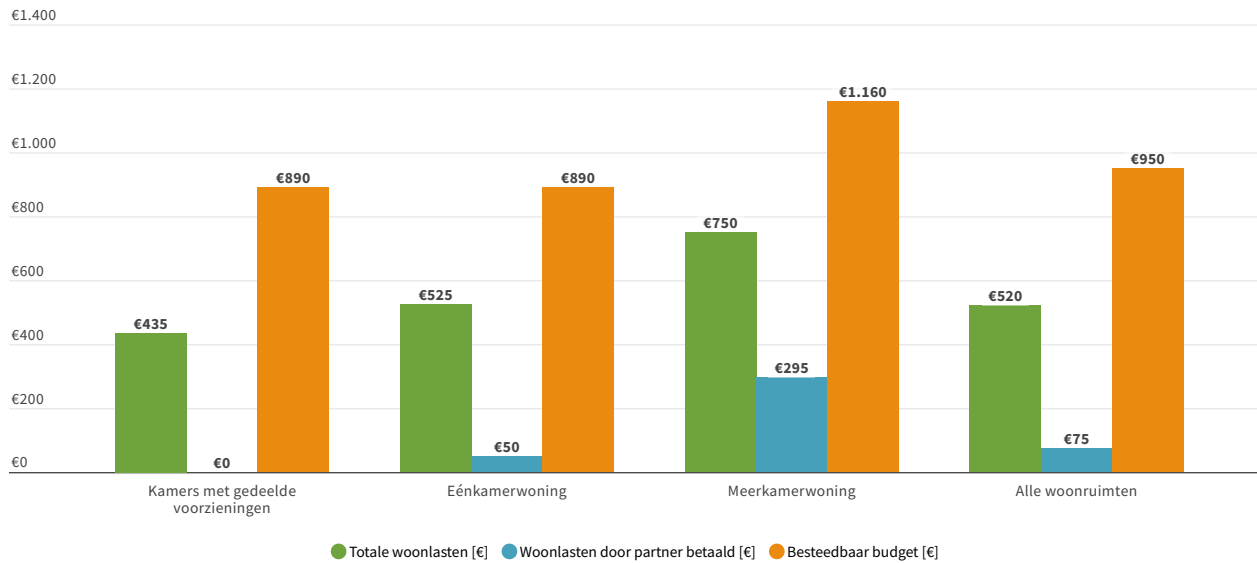
Betaalbaarheid studentenhuysvesting

Het gemiddeld besteedbaar budget in collegejaar '21-'22 van thuiswonende studenten is 650 euro per maand en van uitwonende studenten 950 euro per maand. Hiermee is het besteedbaar budget (gecorrigeerd voor inflatie) de afgelopen acht jaar bij thuis- en uitwonende studenten met respectievelijk 8,3 en 3,6 procent per jaar gestegen.

De gemiddelde woonlasten van uitwonende studenten zijn 520 euro per maand. De woonlasten zijn inclusief bijkomende lasten en na aftrek van huurtoeslag. Gecorrigeerd voor inflatie zijn de woonlasten de afgelopen acht jaar met gemiddeld 1,8 procent per jaar gestegen. Het afgelopen jaar zijn de woonlasten minder hard gestegen dan de inflatie (peilmoment mei). Dit is onder andere het gevolg van de bevrozing van de huurprijzen per 1 juli 2021.

Een partner betaalt gemiddeld 75 euro mee aan de woonlasten. Door de gemiddelde woonlasten minus het deel dat door een partner wordt betaald, te relateren aan het besteedbaar budget kan de woonquote worden bepaald. Hieruit blijkt dat studenten gemiddeld 47 procent van hun budget aan wonen uitgeven.

Gemiddelde woonlasten en besteedbaar budget naar type woonruimte Nederland

Enquête | '21-'22

Ontwikkeling gemiddelde woonquote uitwonende studenten

	'19-'20	'20-'21	'21-'22
Kamers met gedeelde voorzieningen	53%	54%	49%
Eénkamerwoningen	60%	62%	53%
Meerkamerwoningen	45%	46%	38%
Totaal uitwonenden	52%	53%	47%

Enquête | '19-'20 - '21-'22

Bij 40 procent van de studenten zijn de maandelijkse inkomsten en uitgaven in evenwicht. 34 procent houdt geld over en 26 procent komt geld tekort. Bij uitwonende studenten ligt het aandeel studenten dat maandelijks geld tekort komt op 34 procent. Uitwonende studenten die geld tekort komen geven aan gemiddeld 225 euro per maand tekort te komen. Studenten die maandelijks geld tekort komen teren hoofdzakelijk in op hun reserves. Daarnaast worden de uitgaven vaak alsnog beperkt of wordt het tekort opgevangen door extra te werken.

Verhuiscapaciteit en woonwensen

Van alle studenten heeft 63 procent verhuisplannen en 38 procent heeft verhuisplannen voor het komende jaar. De studenten met verhuisplannen binnen één jaar worden ook wel de verhuiscapaciteit studenten genoemd. Deze groep bestaat uit 130.500 starters, 66.500 vestigers en 89.900 doorstromers. Daarnaast zijn er 1.900 studenten die van plan zijn terug te keren naar het ouderlijk huis. De verhuiscapaciteit laat eenzelfde patroon als voorgaande jaren zien.

Als een student wordt gevraagd naar zijn gewenste type woonruimte, locatie en woonoppervlakte zonder rekening te houden met de hoogte van de gewenste woonlasten, dan willen studenten een meerkamerwoning met een groot woonoppervlak op een A-locatie met lage woonlasten. Als studenten een afweging moeten maken inclusief woonlasten, dan blijkt dat woonlasten de grootste invloed hebben op de uiteindelijke keuze.

Studenten hebben 150 tot 210 euro extra over om niet aan de rand van de stad maar in het centrum of op de campus te wonen. Voor een éénkamerwoning zijn studenten gemiddeld bereid 120 euro meer aan woonlasten te betalen dan voor een kamer met gedeelde voorzieningen. Een meerkamerwoning in plaats van een éénkamerwoning is voor studenten 210 euro extra waard.

Als wordt gekeken naar wat studenten over hebben voor bepaalde woonruimten (o.b.v. type woonruimte, woonoppervlak en locatie) en wat deze woonruimten nu in de markt kosten, dan blijkt dat éénkamerwoningen in (of aan de rand van) het centrum of op de campus met een oppervlakte van minstens 20 vierkante meter door de gunstige prijs-kwaliteitverhouding populair zijn. Voor kleine kamers met gedeelde voorzieningen en kleine éénkamerwoningen aan de rand van de stad is de prijs-kwaliteitverhouding juist ongunstig.

Vraag en aanbod

In collegejaar '21-'22 zijn 409.200 studenten uitwonend, inclusief alle internationale diplomastudenten. Het huidige aantal uitwonende studenten, de vervulde vraag, is per definitie niet gelijk aan het aantal studenten dat uitwonend wenst te zijn. In collegejaar '21-'22 wensen 453.800 studenten uitwonend te zijn. Hiermee ligt de vraag naar studentenhuysvesting een stuk hoger dan de vervulde vraag.

Door het aanbod van studentenhuysvesting af te zetten tegen de vraag naar studentenhuysvesting wordt de druk op de woningmarkt van studentenhuysvesting inzichtelijk. Hierbij wordt gekeken naar de druk in het voorjaar. Het kan voorkomen dat een studiestad in deze periode een lage druk kent, terwijl de stad bij de start van het collegejaar te maken heeft met een hoge druk. Vrijwel alle studiesteden hebben aan het begin van het collegejaar in meer of mindere mate te maken met de piekbelasting van startende studenten die op zoek zijn naar een kamer. Zeker steden met relatief veel internationale studenten en een groot verzorgingsgebied kennen in september een grote vraag naar studentenhuysvesting. Internationale studenten en studenten die ver van de studiestad wonen hebben immers vrijwel direct een kamer nodig.

In de 20 grootste steden wordt in collegejaar '21-'22 (peilmoment april) het gezamenlijke huysvestingstekort geschat op 26.800 woonruimten. In Amsterdam, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, 's-Hertogenbosch en Utrecht is sprake van een relatief zeer krappe woningmarkt voor studenten.

Drukindicator naar woonstad

Woonstad	Drukindicator	Woonstad	Drukindicator
Amsterdam	++	Leeuwarden	o
Arnhem	o	Leiden	++
Breda	+	Maastricht	o
Delft	+	Nijmegen	++
Den Haag	+	Rotterdam	++
Ede	o	's-Hertogenbosch	++
Eindhoven	+	Tilburg	o
Enschede	o	Utrecht	++
Groningen	+	Wageningen	o
Haarlem	o	Zwolle	+

DUO, CBS, enquête | '21-'22

Uitwonende studenten geven aan gemiddeld 4,7 maanden actief naar hun woonruimte te hebben gezocht. Thuiswonende studenten die actief op zoek zijn naar een woonruimte maar deze nog niet hebben gevonden zijn hierin niet meegenomen. De actieve zoektijd is de afgelopen jaren aan het toenemen. 82 procent van de uitwonende studenten heeft na een halfjaar actief zoeken een woonruimte gevonden. In collegejaar '16-'17 lag dit aandeel op 90 procent. Het zoeken naar een zelfstandige woonruimte duurt doorgaans langer dan het zoeken naar een kamer met gedeelde voorzieningen.

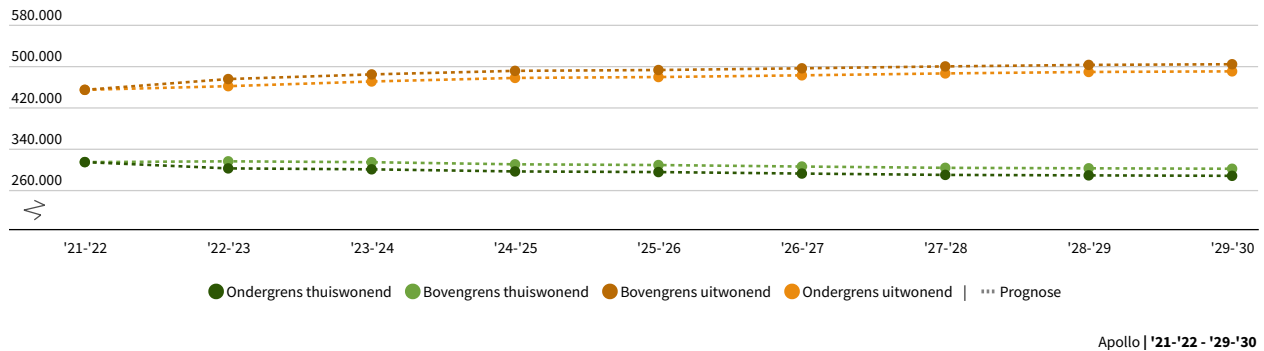
Ontwikkeling woonsituatie

Bij prognoses is er altijd sprake van onzekerheden. Het optreden van ontwikkelingen die zich nog niet eerder voorgedaan hebben maken het lastig effecten op langere termijn te voorspellen. De coronapandemie is hier een goed voorbeeld van. Vanwege de onzekerheden wordt een bandbreedte als prognose van het aantal studenten naar woonsituatie gepresenteerd.

In collegejaar '21-'22 zijn 409.200 studenten uitwonend, inclusief alle internationale diplomastudenten. Het aantal studenten dat gewenst uitwonend is (de vraag) ligt met 453.800 studenten een stuk hoger. De vraag naar studentenhuysvesting zal de komende acht jaar naar verwachting toenemen naar 489.600 tot 503.400 gewenst aantal uitwonende studenten. Dit komt neer op een groei van 8 tot 11 procent.

De groei van het gewenst aantal uitwonende studenten komt in zijn geheel voort uit de verwachte groei van het aantal internationale diplomastudenten. In collegejaar '21-'22 is 15 procent van alle diplomastudenten een internationale student. Naar verwachting zal dit aandeel oplopen tot 19 procent in collegejaar '29-'30.

Bandbreedte ontwikkeling studenten naar gewenste woonsituatie

Niet alleen de vraag naar, maar ook het aanbod van studentenhuysvesting zal de komende jaren naar verwachting toenemen. De toename van het aanbod van studentenhuysvesting komt voor een groot deel voort uit de harde bouwplannen voor studentenhuysvesting. In de 20 studiesteden zal het totale aanbod van studentenhuysvesting naar verwachting toenemen van 340.900 woonruimten in collegejaar '21-'22 tot 363.400 woonruimten in collegejaar '29-'30.

Net als in de huidige situatie zal ook in de prognosejaren het gewenst aantal uitwonende studenten niet gelijk zijn aan het aantal studenten dat daadwerkelijk uitwonend zal zijn. Het beschikbare aanbod in de stad maximeert per definitie het feitelijk aantal uitwonende studenten. In collegejaar '29-'30 is de verwachte vraag naar studentenhuysvesting in de 20 grootste studiesteden gelijk aan 404.900 studenten. Rekening houdend met het aanbod van studentenhuysvesting zullen naar verwachting 360.100 studenten daadwerkelijk uitwonend worden. Dit is een stijging van 8 procent ten opzichte van het huidig aantal uitwonende studenten in deze 20 steden (334.800 studenten).

Het verschil tussen de verwachte vraag naar en aanbod van studentenhuysvesting geeft een indicatie van het toekomstige huysvestingstekort. Het huysvestingstekort stijgt tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 naar verwachting van 26.800 naar 44.800 woonruimten in de 20 grootste studiesteden. Dit tekort zal ingelopen moeten worden door zogenaamde zachte plannen om te zetten in realisatie of door geheel nieuwe plannen op te starten. De toevoeging met harde bouwplannenplannen zijn al in het aanbod verwerkt.

Studentenwelzijn

Dit jaar is voor het eerst geanalyseerd of en in welke mate verschillende huysvestingskenmerken het welzijn van studenten beïnvloeden. Hiervoor wordt het effect van een individueel huysvestingskenmerk op het welzijn in beeld gebracht waarbij rekening wordt gehouden met verschillende persoons-, opleidings- en huysvestingskenmerken. Naast de meegenomen kenmerken zijn er nog veel meer factoren die het welzijn van studenten beïnvloeden. Het is daarom mogelijk dat een significant verschil dat voor een individueel kenmerk wordt gevonden het gevolg is van een andere onderliggende factor waar in dit onderzoek geen rekening mee is gehouden.

Het effect van het type woonruimte op het welzijn is verschillend tussen Nederlandse en internationale studenten. Rekening houdend met de persoons-, opleidings- en huysvestingskenmerken komt naar voren dat uitwonende Nederlandse studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen vaker een hoger welzijn hebben ten opzichte van thuiswonende Nederlandse studenten en uitwonende Nederlandse studenten in een zelfstandige woonruimte. Het maakt hierbij niet uit of in het complex waar de student woont extra diensten en voorzieningen beschikbaar zijn.

Internationale studenten laten een ander beeld zien. Bij deze studenten is geen noemenswaardig effect zichtbaar tussen studenten die wonen in een kamer met gedeelde voorzieningen ten opzichte van studenten die wonen in een zelfstandige woonruimte. Anders dan bij de Nederlandse studenten komt bij internationale studenten naar voren dat de aanwezigheid van een gedeelde binnenplaats en/of het faciliteren van gemeenschappelijke evenementen een groot positief effect heeft op het welzijn van de student. Dit effect is zowel bij internationale studenten die in een kamer met gedeelde voorzieningen wonen als internationale studenten die in een zelfstandige woonruimte wonen terug te zien.

Ook is gekeken naar de invloed van verschillende huysvestingskenmerken op het welzijn van studenten. Bij studenten woonachtig in een kamer met gedeelde voorzieningen laten met name lage woonlasten, een goede band met huysgenoten en geen geluidsoverlast een positief effect op het welzijn van studenten zien. Bij studenten in een zelfstandige woonruimte komt naar voren dat met name studenten die een goede band met de burens, een goede relatie met de verhuurder of geen geluidsoverlast ervaren significant vaker een hoger welzijn hebben dan studenten die dit niet hebben.

Effect van huisvestingskenmerken op studentenwelzijn naar type woonruimte

	Kamer met gedeelde voorzieningen	Zelfstandige woonruimte
Woonruimte (rand) centrum / campus	o	+
Type verhuurder	o	o
Lage woonlasten	++	+
Goede band huisgenoten / buren	++	++
Goede relatie verhuurder	+	++
Goede status onderhoud	+	o
Geen geluidsoverlast	++	++

Enquête | '21-'22

Voor studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen is de samenhang tussen de band die studenten met hun huisgenoten hebben en het toewijzingsbeleid van nieuwe huisgenoten bepaald. Hieruit blijkt dat het welzijn van studenten significant hoger is op het moment dat studenten hun nieuwe huisgenoten zelf (op basis van een keuzelijst) kiezen in plaats van dat een nieuwe huisgenoot door de verhuurder in de woonruimte wordt geplaatst. Voor het welzijn van de student is geen significant verschil zichtbaar of de studenten de nieuwe huisgenoot helemaal vrij kiezen of dat de studenten een voordracht doen op basis van een lijst aan kandidaten die door de verhuurder wordt aangedragen.

Internationale studenten

Naast internationale studenten die in Nederland een volledige opleiding volgen (diplomastudenten) zijn er ook veel studenten die hier een kort programma doen. Dit zijn de zogeheten studiepuntmobiele studenten. Deze studiepuntmobiele studenten zijn in het voorgaande deel van de samenvatting niet meegenomen.

Het aantal studenten dat in het buitenland studeert is sinds 2000 structureel toegenomen. China, India, Vietnam, Duitsland en Frankrijk tellen de meeste uitgaande studenten. De Engelstalige landen Verenigde Staten, Australië en Verenigd Koninkrijk ontvangen de meeste buitenlandse studenten. Nederland scoort qua aandeel uitgaande diplomastudenten op basis van het totale aantal studenten ondergemiddeld (2 procent), maar bij het aandeel inkomende buitenlandse studenten juist ruim bovengemiddeld (11,7 procent).

In totaal zijn in collegejaar '21-'22 circa 16.500 studiepuntmobiele studenten naar Nederland gekomen. Hiermee ligt het aantal studiepuntmobiele studenten nog iets onder het niveau van voor de coronapandemie en een stuk hoger dan voorgaand jaar (273 procent). Met 112.500 internationale diplomastudenten in collegejaar '21-'22 is deze groep met 12 procent gegroeid ten opzichte van voorgaand jaar.

Volgens de trendprognose blijft het aantal internationale diplomastudenten de komende jaren sterk groeien. In de komende acht jaar wordt een groei van 36,2 procent verwacht (153.100 studenten). Het aantal studiepuntmobiele studenten zal de komende acht jaar naar verwachting groeien tot 23.300 studenten.

Voor een internationale student moet een studentenkamer beschikbaar zijn op de dag van aankomst in Nederland, wat een groot verschil is met reguliere studentenhuysvesting. Meestal zijn de kamers voor internationale studenten dan ook gestoffeerd of zelfs volledig ingericht. Tot collegejaar '20-'21 was nagenoeg iedere internationale student uitwonend. Vanwege de coronapandemie is het aandeel thuiswonende internationale diplomastudenten in collegejaar '20-'21 gestegen naar 11 procent. In collegejaar '21-'22 is het aandeel weer flink gedaald naar zo'n 4 procent.

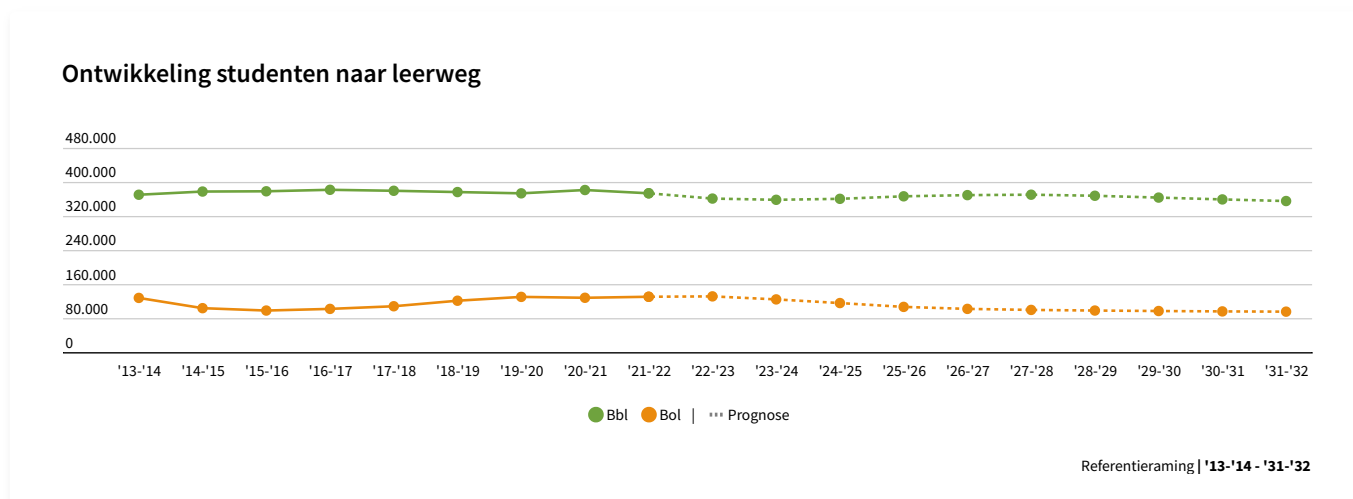
Corporaties huisvesten in samenwerking met universiteiten en hogescholen respectievelijk 68 en 41 procent van de studiepuntmobiele studenten en internationale diplomastudenten (Nederlandse diplomastudent: 39 procent). 86 procent van de studiepuntmobiele studenten woont binnen de eigen studiestad. Dit is een duidelijk groter aandeel dan bij de uitwonende internationale en Nederlandse diplomastudenten (respectievelijk 78 en 65 procent). Met respectievelijk 8 en 17 procent zijn studiepuntmobiele studenten en internationale diplomastudenten niet vaak gehuisvest in een meerkamerwoning (Nederlandse diplomastudent: 28procent).

Bij internationale studenten is het belang van de woonlasten en de locatie bij de woonwensen groter dan bij de Nederlandse studenten. Internationale studenten kiezen vanwege de gunstige prijs-kwaliteitverhouding eerder kamers met gedeelde voorzieningen in (of aan de rand van) het centrum of op de campus dan de Nederlandse student.

Mbo-studenten

In totaal zijn er in collegejaar '21-'22 503.500 mbo-studenten. Dit betreffen 373.300 studenten met een beroepsopleidende leerweg (bol) en 130.200 met een beroepsbegeleidende leerweg (bbl). De gemiddelde leeftijd van studenten ligt met 21,3 jaar bijna anderhalf jaar lager dan in het hoger onderwijs.

Het totaal aantal studenten is tussen collegejaren '13-'14 en '21-'22 toegenomen met gemiddeld 0,2 procent per jaar. Het aantal bol- en bbl-studenten is de laatste acht jaar gemiddeld met respectievelijk 0,1 en 0,3 procent per jaar gestegen. Voor de komende jaren wordt bij beide leerwegen een afname verwacht. De referentieraming laat een gemiddelde afname per jaar zien van 0,3 procent bij bol-studenten en 3,2 procent bij bbl-studenten.

Met 79 procent blijft een ruime meerderheid van de mbo-studenten thuis wonen gedurende de studie. Dit aandeel is de afgelopen acht jaar gestegen van 76 naar 79 procent. In totaal zijn 104.300 mbo-studenten uitwonend. Opvallend daarbij is dat 65 procent van de uitwonende studenten buiten de eigen studiestad woont. Het aandeel uitwonenden blijft de komende 8 jaar naar verwachting nagenoeg gelijk. Vanwege de verwachte daling van het totaal aantal studenten zullen over acht jaar naar verwachting 90.600 mbo-studenten uitwonend zijn.

1. Huidige studentenpopulatie en woonsituatie

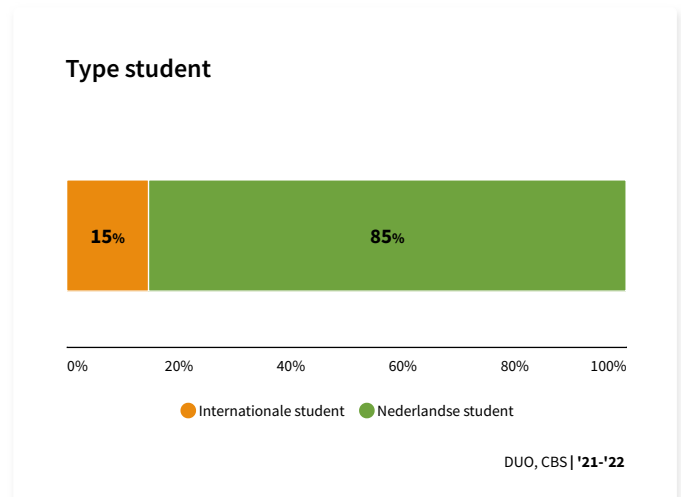
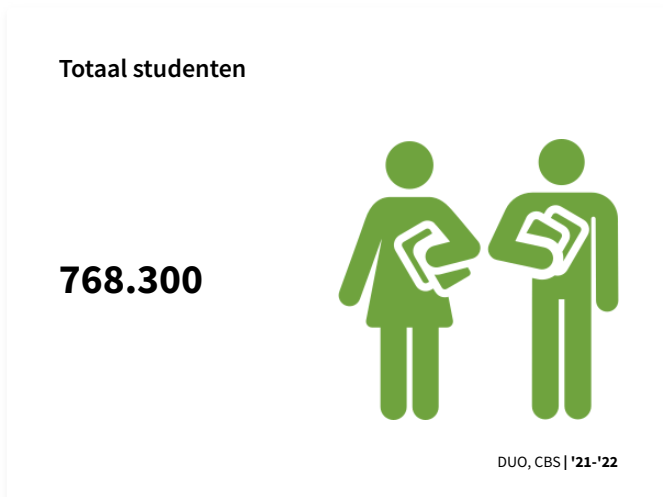
Nederland telt in collegejaar '21-'22 (peildatum 1 oktober) 768.300 studenten. Hiervan zijn 409.200 studenten uitwonend. De afgelopen acht jaar is het aantal uitwonende studenten met 14 procent toegenomen. Deze stijging is volledig te danken aan de toename van internationale diplomastudenten, die vrijwel allemaal een huisvestingsbehoefte hebben.

Inzoomend op de uitwonende studenten valt op dat het overgrote deel van de studenten (69 procent) in dezelfde stad woont als waar hij of zij studeert. Ruim de helft van de uitwonende studenten woont in een kamer met gedeelde voorzieningen. Corporaties verzorgen met 40 procent een belangrijk deel van de studentenhuisvesting in Nederland.

Thuiswonende studenten hebben verschillende redenen om het ouderlijk huis niet te verlaten. Bijna de helft van de thuiswonende studenten geeft aan dat de betaalbaarheid van een woonruimte de belangrijkste reden is om niet uit huis te gaan. 17 procent heeft geen behoefte om het ouderlijk huis te verlaten.

1.1 Kenmerken studentenpopulatie

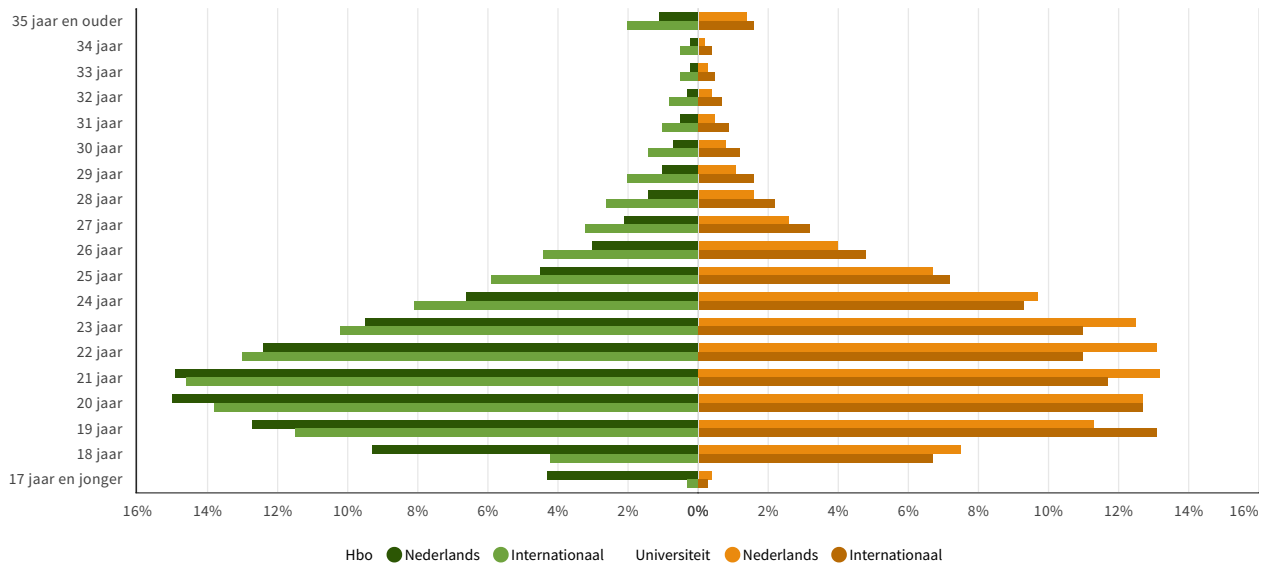
655.800 studenten hebben de Nederlandse nationaliteit óf een Nederlandse vooropleiding gevolgd. Deze studenten worden in het vervolg van de monitor tot de Nederlandse studenten gerekend. 112.500 studenten hebben niet de Nederlandse nationaliteit én geen Nederlandse vooropleiding gevolgd en vallen hiermee onder de definitie internationale studenten. Dit komt neer op 15 procent van de studenten.

431.000 studenten volgen een opleiding aan een hogeschool en 337.300 studenten aan een universiteit. Dit komt neer op respectievelijk 56 en 44 procent. Onderstaande figuur geeft de bevolkingspiramide naar type onderwijs weer. De gemiddelde leeftijd van studenten is 22,6 jaar. Hbo-studenten zijn gemiddeld 22,3 jaar en universitaire studenten gemiddeld 23,0 jaar. Internationale studenten zijn gemiddeld 9 maanden ouder dan de Nederlandse studenten.

Vrijwel alle hbo-studenten volgen een bacheloropleiding. Van de universitaire studenten volgt 63 procent een bacheloropleiding en 37 procent een masteropleiding.

Studenten naar leeftijd per type onderwijs en type student

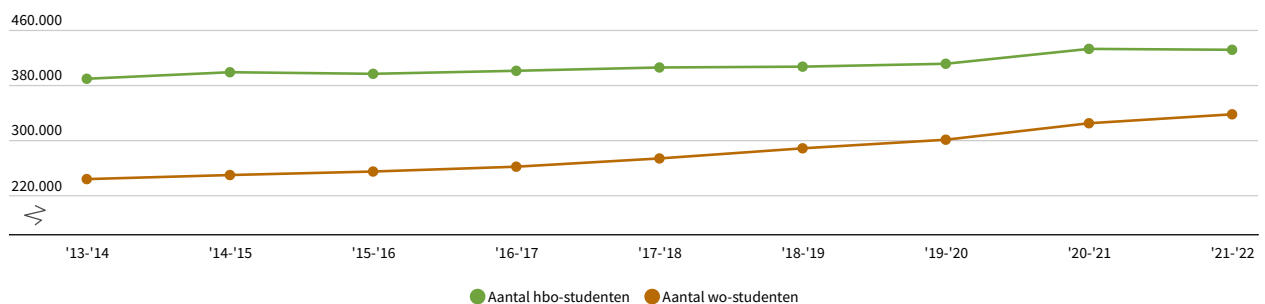
DUO, CBS | '21-'22

1.2 Ontwikkeling studentenpopulatie

Tussen collegejaren '13-'14 en '21-'22 is het aantal studenten toegenomen van 632.100 tot 768.300 (22 procent). Dit komt neer op een gemiddelde stijging van 2,7 procent per jaar. Het gemiddelde stijgingspercentage per jaar is met 4,8 procent bij universitaire studenten hoger dan bij hbo-studenten (1,4 procent). De stijging van het aandeel studenten aan de universiteit is zowel bij de internationale als de Nederlandse studenten zichtbaar.

Na de sterke stijging van de studentenpopulatie tussen collegejaren '19-'20 en '20-'21 vanwege de coronapandemie, is het aantal studenten het afgelopen jaar minder hard gestegen dan gemiddeld. Tussen collegejaren '20-'21 en '21-'22 is de studentenpopulatie met 11.700 studenten toegenomen (1,6 procent). Deze stijging is volledig te danken aan de stijging van het aantal universitaire studenten. Het aantal hbo-studenten is het afgelopen jaar iets gedaald.

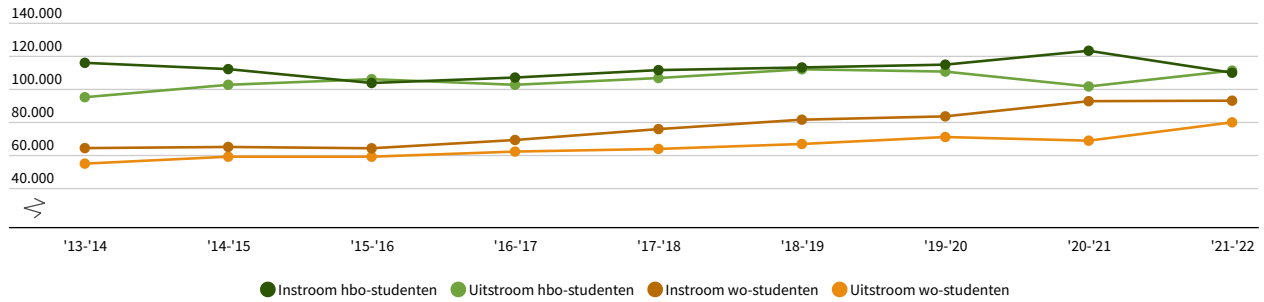
Studenten naar opleidingssoort

DUO, CBS | '13-'14 - '21-'22

De toe- of afname van het aantal studenten geeft slechts beperkt inzicht in de laatste ontwikkelingen. Veranderingen in de in- en uitstroom laten beter zien of er in het betreffende jaar sprake is van specifieke ontwikkelingen. Over de laatste acht jaar zijn de in- en uitstroom gemiddeld met 1,6 en 3,4 procent per jaar toegenomen. Inzoomend op het laatste jaar is de instroom met 6,0 procent gedaald. Deze daling is in zijn geheel te danken aan de daling van instroom bij hogescholen (13.300). De instroom bij universiteiten is het laatste jaar met 0,3 procent toegenomen.

In- en uitstroom studenten naar opleidingsoort

DUO, CBS | '13-'14 - '21-'22

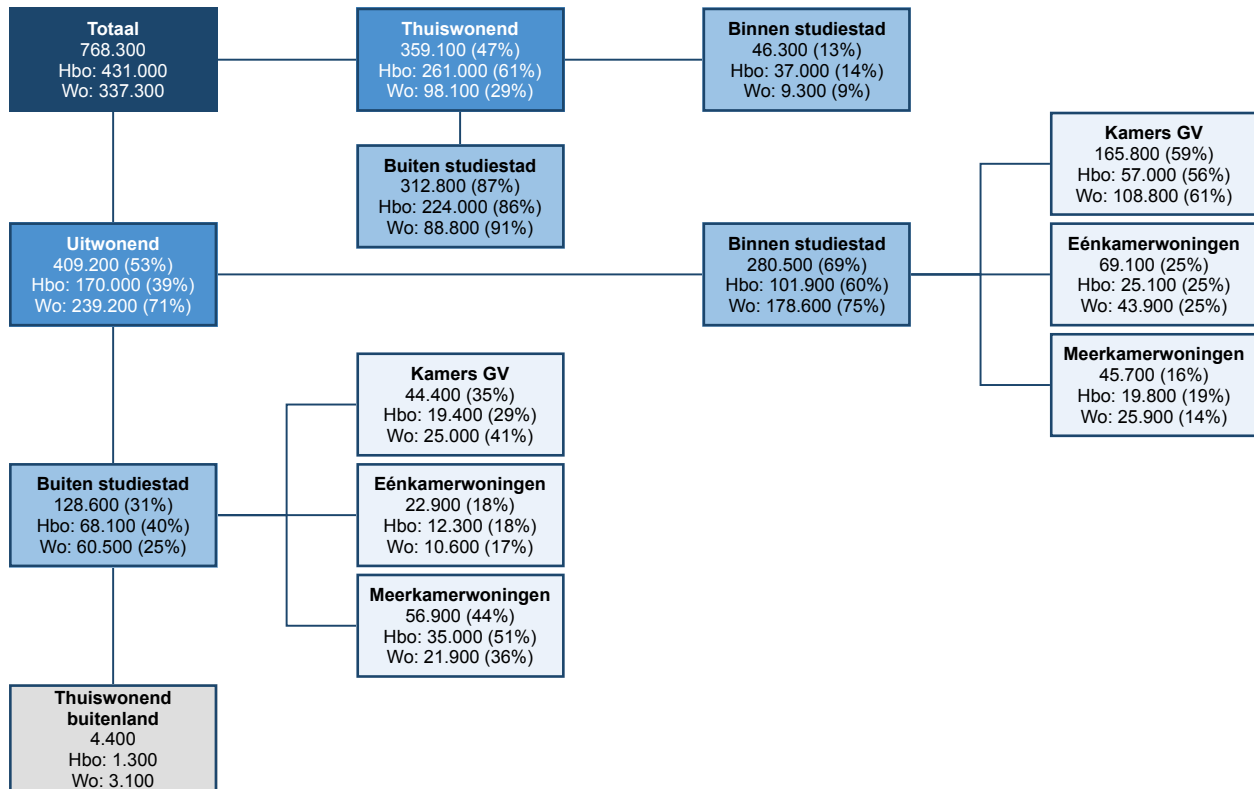
1.3 Huidige woonsituatie

359.100 Nederlandse studenten, oftewel 47 procent van alle studenten, wonen nog bij hun ouder(s). Onder hbo- en universitaire studenten is dit aandeel respectievelijk 61 en 29 procent. Van alle thuiswonende studenten woont 13 procent binnen de stad waar zij studeren.

De overige 409.200 studenten, inclusief alle internationale diplomastudenten, worden uitwonende studenten genoemd. Tot en met collegejaar '19-'20 woonde circa 5 à 6 procent van de internationale studenten buiten Nederland. Vanwege de coronapandemie is dit aandeel in collegejaar '20-'21 flink gestegen naar ongeveer 15 procent. In collegejaar '21-'22 is het aandeel internationale studenten dat in het buitenland woont weer gedaald. Met ongeveer 8 procent ligt het aandeel nog wel boven het niveau van voor de coronapandemie. In aantallen gaat dit om zo'n 8.900 studenten. Hiervan geeft de helft aan thuis te wonen.

69 procent van de uitwonende studenten, inclusief alle internationale diplomastudenten, woont binnen de eigen studiestad. Deze 280.500 studenten vormen de primaire doelgroep. De overige 128.600 uitwonende studenten vormen de secundaire doelgroep, waarvan 71.300 studenten in een andere stad met een hoger onderwijsinstelling wonen. 86 procent van alle uitwonende studenten woont in één van de studiesteden.

Studenten naar woonsituatie en type woonruimte

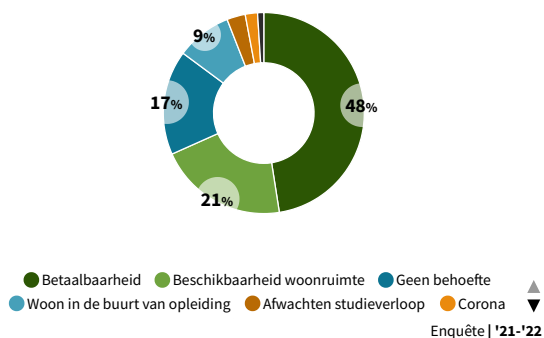

DUO, CBS, Enquête | '21-'22

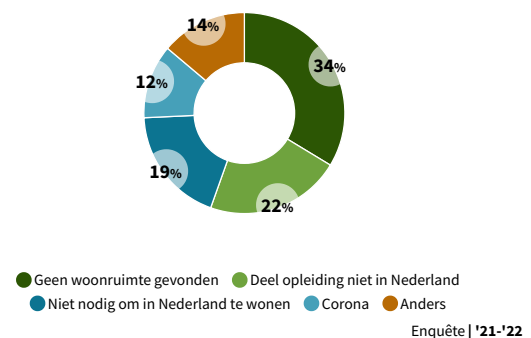
Thuiswonende Nederlandse studenten hebben verschillende redenen om het ouderlijk huis niet te verlaten. Met 48 procent is de betaalbaarheid van een woonruimte voor thuiswonende studenten de belangrijkste reden om niet uit huis te gaan. Geen woonruimte beschikbaar volgt met 21 procent. Verder geeft 17 procent aan geen behoefte te hebben om uit huis te gaan. Voor slechts 2 procent van de studenten is de coronapandemie de reden om nog thuis te wonen.

8.900 internationale diplomastudenten wonen in collegejaar '21-'22 in het buitenland. In de enquête 'Wonen als Student' (april 2022) is deze groep gevraagd naar de reden dat zij in het buitenland wonen. Eén derde geeft aan in het buitenland te wonen omdat zij nog geen woonruimte in Nederland heeft gevonden. Daarnaast woont 12 procent vanwege de coronapandemie niet in Nederland. 19 procent geeft aan dat het voor de opleiding niet nodig is om naar Nederland te verhuizen. Twee derde van deze groep woont binnen twee uur reizen van de onderwijsinstelling.

Reden thuiswonen

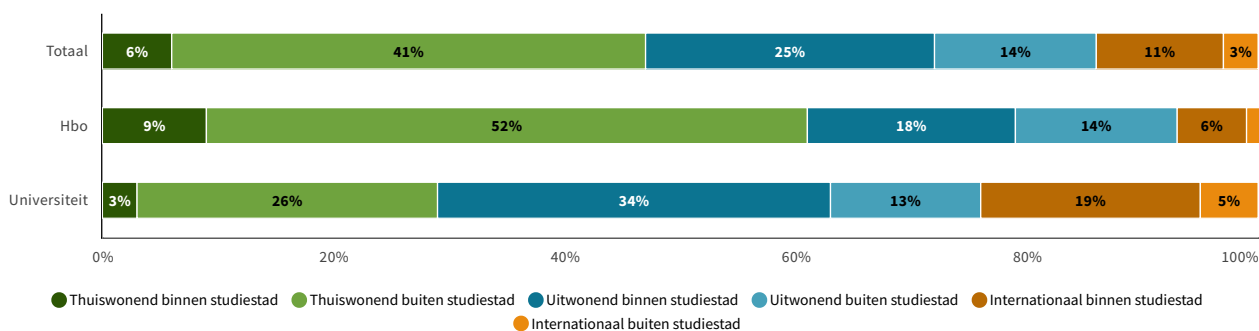

Reden in buitenland wonen

Universitaire studenten zijn met 71 procent vaker uitwonend (inclusief alle internationale diplomastudenten) dan hbo-studenten (39 procent). Ook wonen universitaire studenten in vergelijking met hbo-studenten veel vaker binnen de stad waar zij studeren.

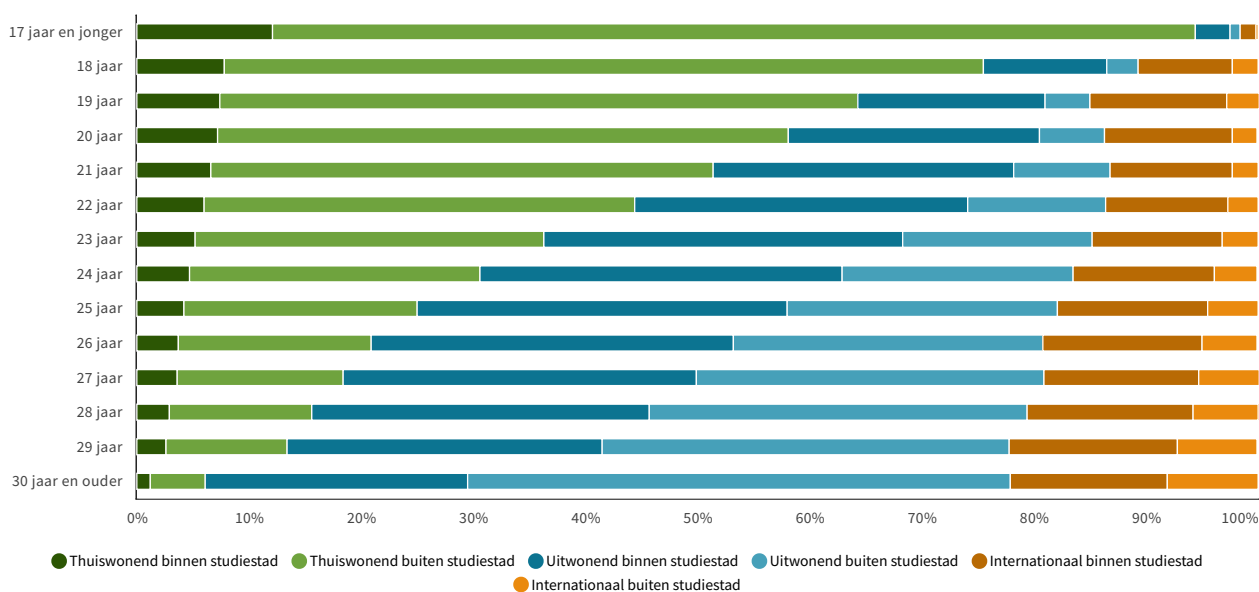
Studenten naar type opleiding en woonsituatie

DUO, CBS | '21-'22

Naarmate studenten ouder zijn en langer studeren zijn zij vaker uitwonend. Van de studenten tot en met 22 jaar woont 59 procent bij de ouders. Bij de groep 23 jaar en ouder is dit 26 procent.

Studenten naar leeftijd en woonsituatie

DUO, CBS | '21-'22

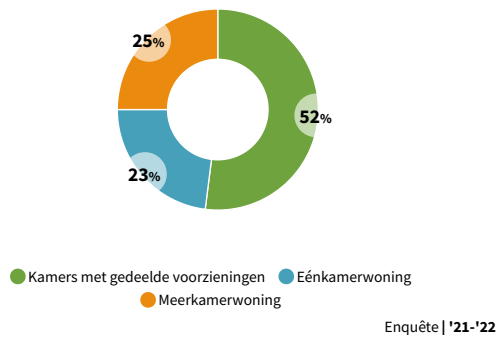
1.4 Woonruimtekenmerken

52 procent van de uitwonende studenten woont in een kamer met gedeelde voorzieningen. Het aandeel uitwonende studenten in een éénkamerwoning is 23 procent. De resterende 25 procent woont in een meerkamerwoning.

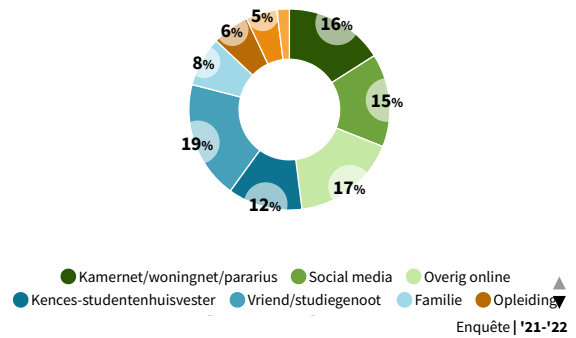
48 procent van de uitwonende studenten heeft zijn woonruimte gevonden via het internet, zoals sociale media en sites als kamernet.nl. 32 procent is het gelukt via bekenden zoals een kennis, een vereniging of familie een woonruimte te vinden en 12 procent heeft via een Kences-huisvester een woonruimte gevonden.

De manier waarop Nederlandse studenten hun woonruimte vinden verschilt op verschillende vlakken van die van internationale studenten. Nederlandse studenten vinden vaker een kamer via familie, vriend of vereniging dan internationale studenten. Andersom vindt 16 procent van de internationale studenten zijn woonruimte via de opleiding tegenover 2 procent van Nederlandse studenten. Woonruimten die internationale studenten via de opleiding vinden zijn in 55 procent van de gevallen woonruimten van Kences-huisvesters en in 25 procent van de gevallen woonruimten van andere corporaties.

Type woonruimte

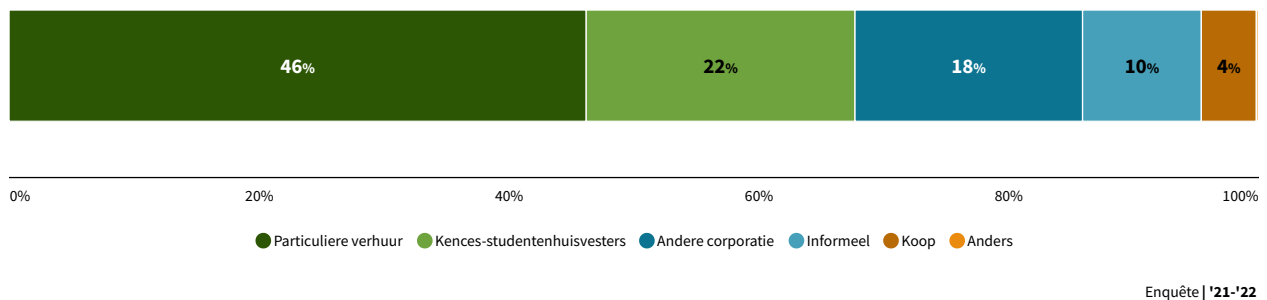
Woonruimte gevonden

Met 46 procent vertegenwoordigen de particuliere verhuurders het grootste deel van de markt in Nederland. 35 procent van de studenten die de woonruimte bij een particuliere verhuurder huren, geeft aan deze te huren via een verhuurorganisatie. 65 procent huurt de woonruimte via een individu.

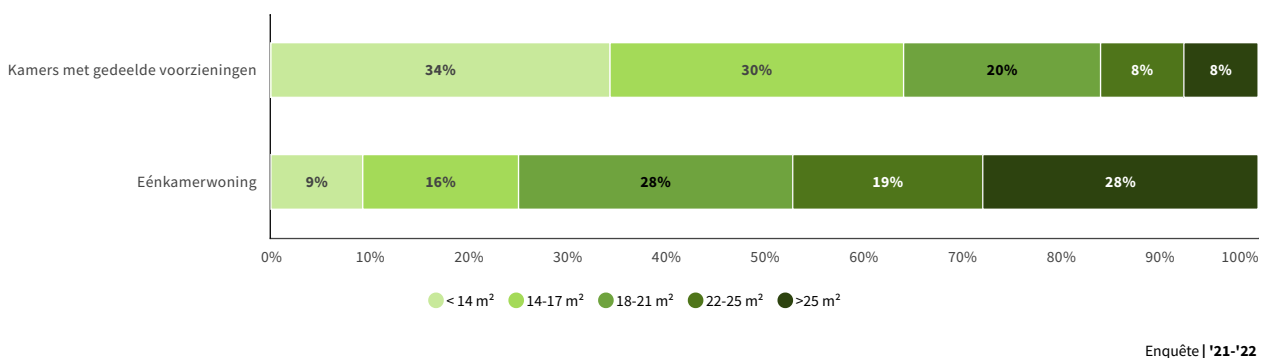
Corporaties verzorgen samen 40 procent van de studentenhuysvesting in Nederland, waarvan het merendeel via bij Kences aangesloten corporaties. 10 procent van de uitwonende studenten huurt de woonruimte op een informele manier. Het aandeel studenten die hun woonruimten op een informele manier huren, is de laatste jaren aan het toenemen.

Type verhuurder

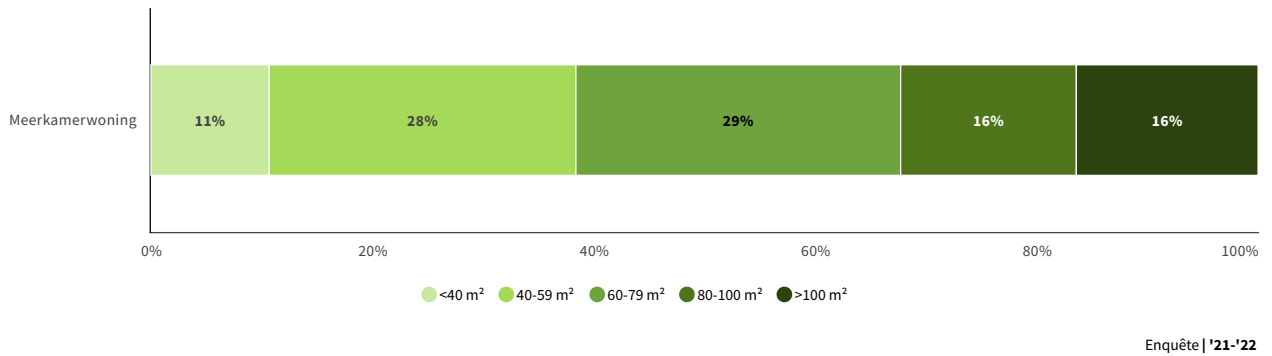

De gemiddelde oppervlakte van kamers met gedeelde voorzieningen bedraagt 17 vierkante meter. Eénkamerwoningen zijn met gemiddeld 23 vierkante meter iets groter. Meerkamerwoningen zijn met 69 vierkante meter beduidend groter. Dit is ook terug te zien in de verdeling naar oppervlakte. Slechts 9 procent van de éénkamerwoningen is maximaal 13 vierkante meter. Bij kamers met gedeelde voorzieningen is dit 34 procent.

Kamerooppervlakte uitwonende studenten

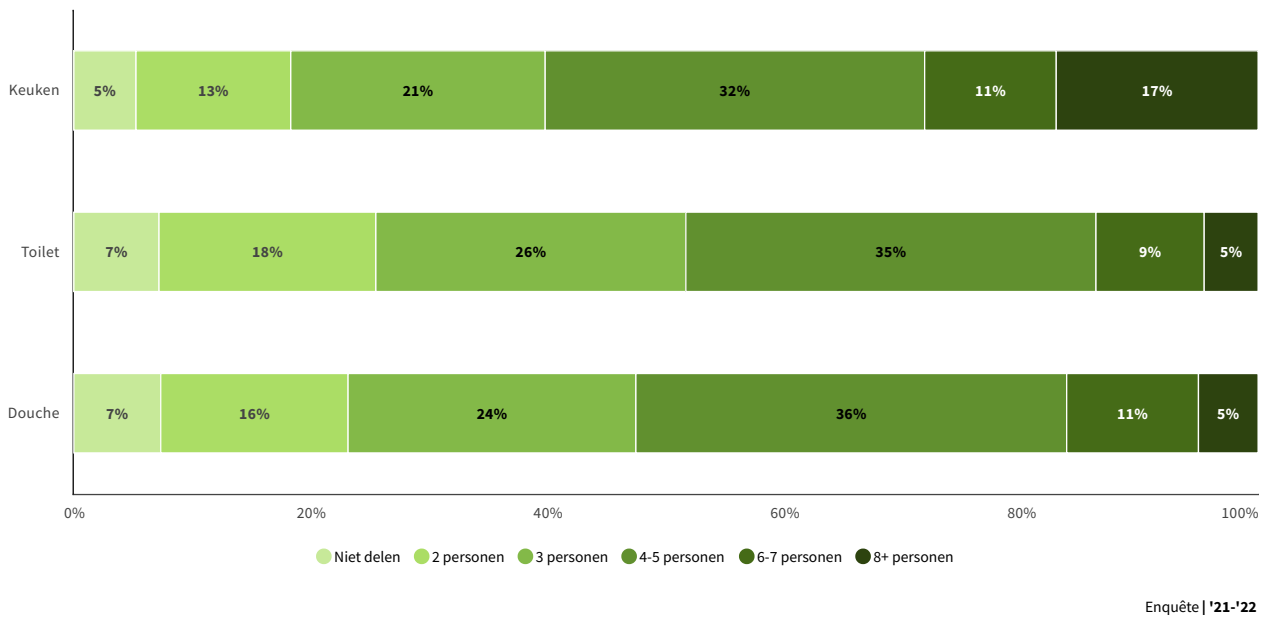

Woonoppervlakte uitwonende studenten

Gedeelde voorzieningen worden bij ruim een meerderheid met maximaal 5 personen gedeeld. Dit geldt zowel voor de keuken, het toilet als de douche. De keuken wordt gemiddeld met 5 personen gedeeld. Bij de douche en toilet is dit gemiddeld 4 personen. Een deel van de studenten heeft een kamer met deels eigen voorzieningen en deels gedeelde voorzieningen. 5 tot 7 procent van de studenten deelt tenminste één voorziening niet met andere personen.

Aantal huisgenoten bij kamers met gedeelde voorzieningen

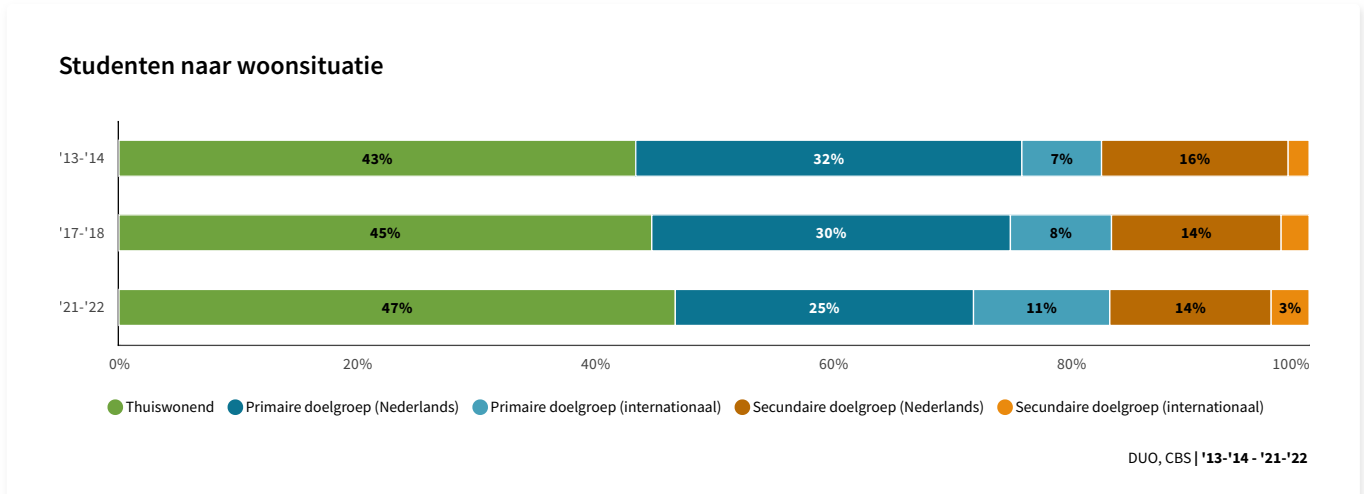

1.5 Ontwikkeling woonsituatie

Tussen collegejaren '20-'21 en '21-'22 is het aantal uitwonende studenten, inclusief alle internationale studenten, gestegen van 390.800 naar 409.200. Ten opzichte van vorig jaar huren uitwonende studenten vaker een woonruimte op een informele manier, via een particuliere verhuurder of via een andere corporatie dan via de Kences-studentenhuisvesters.

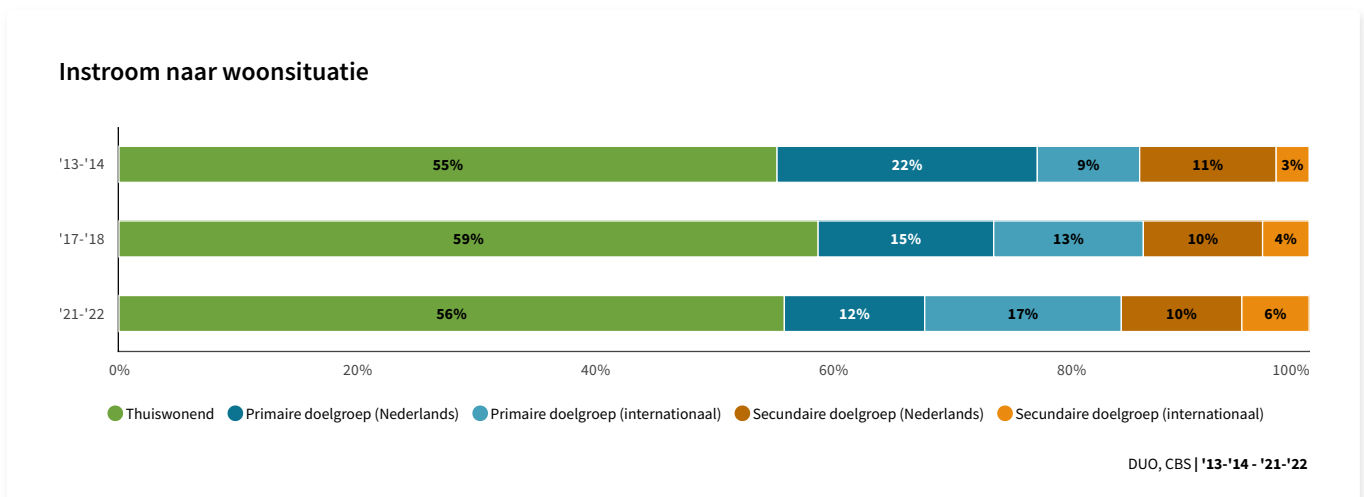
De stijging van het aantal internationale studenten blijft zich, net als de voorgaande acht jaar, voortzetten. De stijging in het laatste jaar bedraagt 12,1 procent, tegenover een jaarlijks gemiddelde van 13,8 procent. Wanneer wordt ingezoomd op de woonsituatie van de groep internationale studenten, dan is te zien dat het aandeel internationale studenten dat binnen de studiestad woont tot en met collegejaar '19-'20 rond de 79 procent ligt. Vanwege de coronapandemie is dit aandeel in collegejaar '20-'21 gedaald tot 72 procent. Dit jaar is het aandeel internationale studenten dat binnen de studiestad woont weer gestegen naar 78 procent.

Verder valt op dat het aandeel thuiswonenden de afgelopen acht jaar is gestegen van 43 procent naar 47 procent.

De stijging van het aantal internationale studenten is goed terug te zien bij de eerstejaarsstudenten. Tussen collegejaren '13-'14 en '21-'22 is het aandeel internationale studenten gestegen van 11 naar 22 procent.

Wanneer wordt ingezoomd op de Nederlandse diplomastudenten valt op dat eerstejaarsstudenten steeds vaak thuis blijven wonen. Dit aandeel is in de afgelopen acht jaar gestegen van 62 naar 72 procent ten opzichte van alle Nederlandse diplomastudenten. In vergelijking met collegejaar '20-'21 is juist een licht daling van het aantal thuiswonende Nederlandse studenten zichtbaar (van 73 naar 72 procent). Collegejaar '20-'21 was vanwege de coronapandemie een uitzonderlijk jaar, waarin een groter aandeel van de Nederlandse studenten thuis is blijven wonen. In collegejaar '21-'22 ligt het aandeel thuiswonende Nederlandse studenten weer in lijn met het niveau van vóór de coronapandemie.

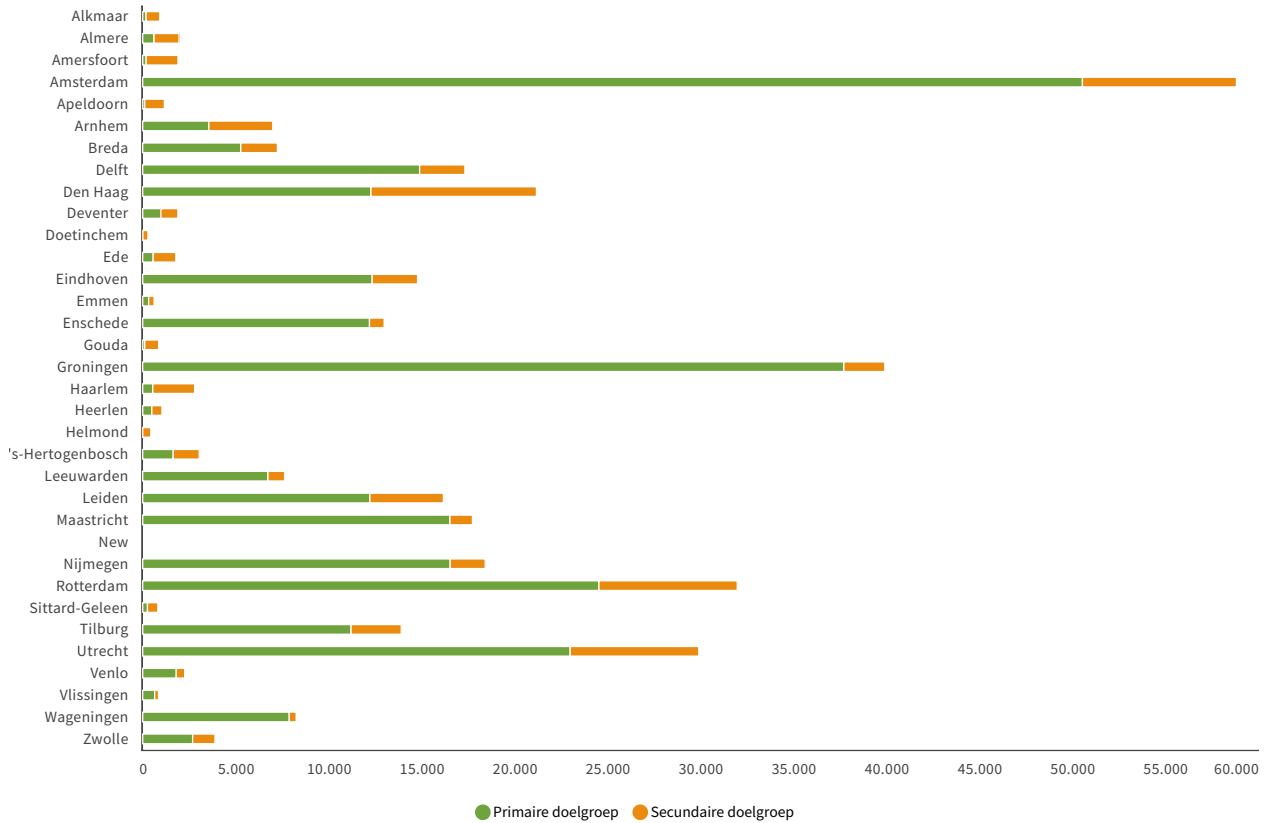

1.6 Studenten naar woonstad

De primaire doelgroep betreft studenten die uitwonend zijn in de stad waar zij ook studeren. Met secundaire doelgroep worden studenten bedoeld die uitwonend zijn in een stad maar in een andere stad studeren. De primaire en secundaire doelgroep bij elkaar opgeteld betreft alle uitwonende studenten wonend in een stad. In Enschede, Groningen, Maastricht en Wageningen ligt het aandeel studenten in de primaire doelgroep ten opzichte van alle uitwonende studenten in de stad met minimaal 90 procent erg hoog.

Studivesteden waar relatief weinig studenten studeren kennen relatief veel uitwonende studenten die in een andere studiestad studeren.

Uitwonende studenten naar woonstad en doelgroep

DUO, CBS | '21-'22

2. Betaalbaarheid

Voor studenten zijn woonlasten een belangrijk onderdeel in hun beslissing om wel of niet uitwonend te worden. Uitgaven van studenten kunnen over het algemeen niet gedekt worden met enkel inkomsten uit arbeid. Het besteedbaar inkomen van studenten bestaat, naast inkomsten uit arbeid, vaak ook uit bijdragen van ouders of een lening van DUO.

Het gemiddeld besteedbaar budget van thuiswonende studenten is 650 euro per maand en van uitwonende studenten 950 euro per maand. Hiermee is het besteedbaar budget (gecorrigeerd voor inflatie) de afgelopen acht jaar bij thuis- en uitwonende studenten met respectievelijk 8,3 en 3,6 procent per jaar gestegen.

De gemiddelde woonlasten van uitwonende studenten bedragen 520 euro per maand. Gecorrigeerd voor inflatie zijn de woonlasten de afgelopen acht jaar met gemiddeld 1,8 procent per jaar gestegen. Het afgelopen jaar zijn de woonlasten minder hard gestegen dan de inflatie (peilmoment mei).

Een partner betaalt gemiddeld 75 euro mee aan de woonlasten. Door de gemiddelde woonlasten minus het deel dat door een partner wordt betaald, te relateren aan het besteedbaar budget kan de woonquote worden bepaald. Studenten geven gemiddeld 47 procent van hun budget aan wonen uit.

Dit jaar heeft een correctie op de berekening van het besteedbaar budget plaatsgevonden. Dit heeft tot het gevolg dat het besteedbaar budget lager uitvalt ten opzichte van eerdere jaren. Daarnaast heeft een wijziging in de berekening van de woonquote plaatsgevonden. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt de woonquote nu geheel op de individuele inkomsten en uitgaven berekend. Met terugwerkende kracht zijn de correcties op het besteedbaar budget en de woonquote ook op de oudere jaren doorgevoerd. Het besteedbaar budget en de woonquote in deze monitor zijn niet te vergelijken met vorige edities van de Landelijke monitor studentenhuysvesting.

2.1 Inkomsten en uitgaven

Achter de term inkomen gaat een complex begrip met tal van definities schuil. In onderstaande tabel is de opbouw van het inkomen in collegejaar '21-'22 weergegeven voor verschillende definities. Uiteindelijk leidt dit tot een besteedbaar inkomen (definitie BZK) waarbij inkomsten uit arbeid, belastingen, aanvullende beurs, zorgtoeslag en zorgverzekeringspremie zijn verwerkt. Omdat studenten een specifieke doelgroep zijn, wordt er in deze monitor met een afwijkende definitie gewerkt: het besteedbaar budget (definitie Monitor Studentenhuisvesting, MS). Hierin worden aan de ene kant ook de inkomsten uit ouderlijke bijdragen en leningen meegenomen. Aan de andere kant worden collegegeld en overige studiekosten van het besteedbaar budget afgehaald.

Het gemiddeld besteedbaar budget (definitie MS) van thuiswonende studenten is in collegejaar '21-'22 655 euro per maand en van uitwonende studenten 950 euro. Het verschil tussen thuiswonende en uitwonende studenten zit met name in de ouderlijke bijdrage, geleend geld en het primair inkomen. Net als afgelopen jaren vormen de inkomsten uit arbeid met 38 procent het grootste aandeel van alle inkomsten. De studiekosten en zorgkosten zorgen er het meest voor dat het besteedbaar budget wordt gedrukt.

Gemiddelde inkomsten en uitgaven per maand

	Thuiswonend	Uitwonend	Totaal
Primair inkomen (hoofdzakelijk inkomen uit arbeid)	€450	€420	€430
Aanvullende beurs	€45	€35	€40
Huurtoeslag	€0	€60	€35
Bruto inkomen	€495	€515	€505
Zorgverzekering	-€110	-€125	-€120
Zorgtoeslag	€85	€80	€85
Belasting en premie inkomensverzekeringen	-€35	-€30	-€30
Besteedbaar inkomen (definitie CBS)	€440	€440	€440
Zonder huurtoeslag	€0	-€60	-€35
Besteedbaar inkomen (definitie BZK)	€440	€380	€405
Collegegeld	-€80	-€85	-€85
Overige studiekosten	-€85	-€60	-€70
Ouderlijke bijdrage (zakgeld)	€40	€195	€125
Ouderlijke bijdrage (meebetalen lasten)	€205	€170	€185
Collegegeldkrediet	€5	€10	€10
DUO-lening	€125	€330	€240
Overige leningen	€5	€20	€10
Besteedbaar budget (definitie MS)	€650	€950	€820
Woonlasten na aftrek huurtoeslag incl. bijkomende lasten	€0	-€520	-€295
Woonlasten betaald door medebewoner/partner	€0	€75	€45
Overige lasten	-€510	-€490	-€495
Resterend budget	€150	€15	€70

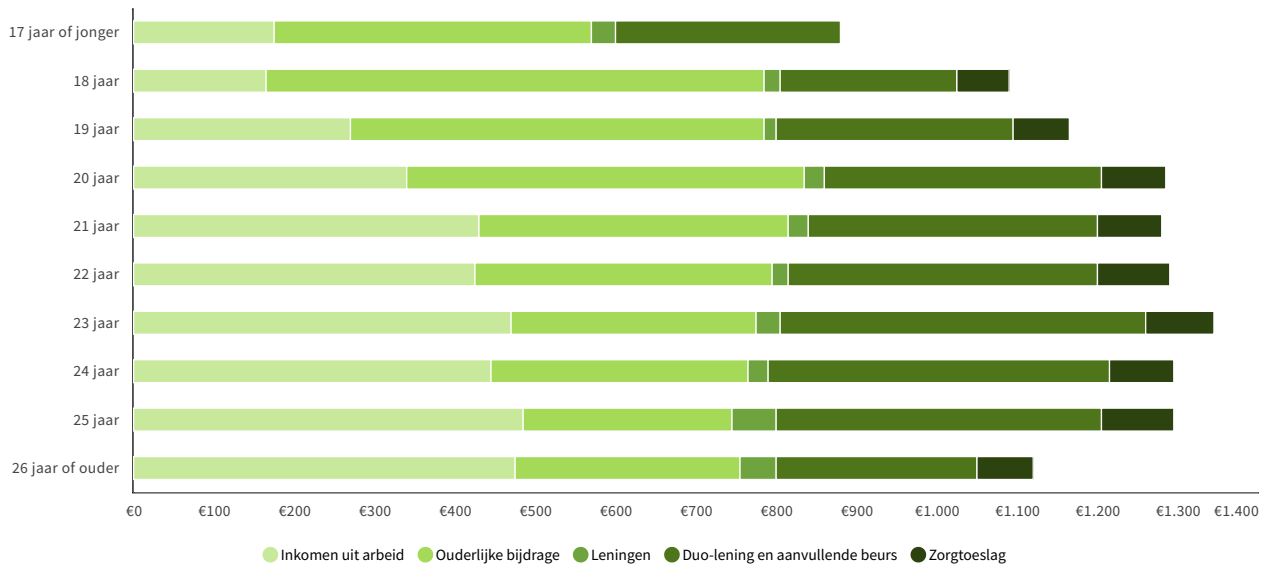
Enquête | '21-'22

14 procent van de thuiswonende studenten en 23 procent van de uitwonende studenten kreeg in collegejaar '21-'22 geen enkele bijdrage van de ouders. Bij oudere studenten is er vaker geen sprake meer van een bijdrage van de ouders. Gemiddeld zijn de studenten zonder ouderlijke bijdrage 2,1 jaar ouder. Het ontbreken van een ouderlijke bijdrage wordt meestal opgevangen door meer inkomsten uit arbeid en/of door meer te lenen via een DUO-lening.

Componenten die het budget drukken, zoals studiekosten, zorgverzekering en belastingen, liggen voor vrijwel alle groepen studenten gemiddeld tussen de 290 en 315 euro. Een uitzondering hierop zijn de studenten van 17 jaar en jonger. Bij deze groep is dit slechts 250 euro. De componenten die het budget drukken vallen dit jaar lager uit dan andere jaren. Hieraan ligt ten grondslag dat studenten in collegejaar '21-'22 maar de helft van hun collegegeld hoeven te betalen als tegemoetkoming voor de coronapandemie. Deze tegemoetkoming is eenmalig.

gelet op de opbouw van het besteedbaar budget exclusief de componenten die het budget drukken, stijgen over het algemeen de inkomsten uit arbeid naarmate een student ouder wordt. Anderzijds neemt de bijdrage van de ouders juist af bij oudere studenten.

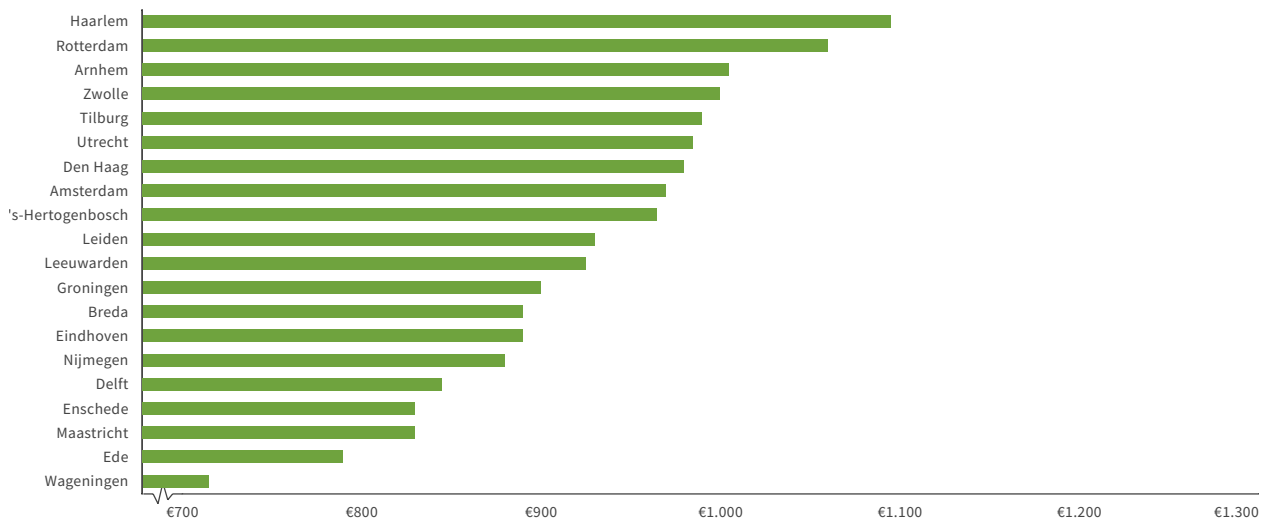
Opbouw besteedbaar budget uitwonende studenten

Enquête | '21-'22

Tussen de verschillende steden zijn grote verschillen in gemiddeld besteedbaar budget zichtbaar. Het besteedbaar budget van studenten ligt vaak hoger in steden waar studenten meer woonlasten betalen.

Gemiddeld besteedbaar budget van uitwonende studenten

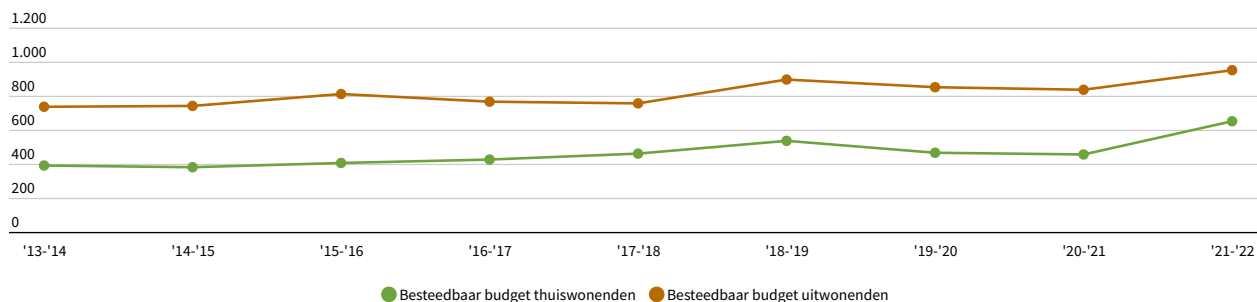

Enquête | '21-'22

Het besteedbaar budget (gecorrigeerd voor inflatie) van studenten is gedurende de afgelopen acht jaar bij zowel de thuis- als uitwonende studenten gestegen. Sinds collegejaar '13-'14 is het budget gemiddeld met respectievelijk 8,3 en 3,6 procent per jaar gestegen. Afgelopen jaar is het gemiddeld besteedbaar budget van zowel thuis- als uitwonende studenten harder gestegen dan de jaren ervoor. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de drukkende component collegegeld dit jaar eenmalig gehalveerd is. Anderzijds heeft de coronapandemie in collegejaar '19-'20 en '20-'21 een drukkend effect op het besteedbaar budget gehad. Studenten hebben in die jaren minder inkomsten uit arbeid ontvangen dan vóór de coronapandemie.

Het besteedbaar budget komt in collegejaar '21-'22 neer op respectievelijk 650 euro en 950 euro voor thuis- en uitwonende studenten.

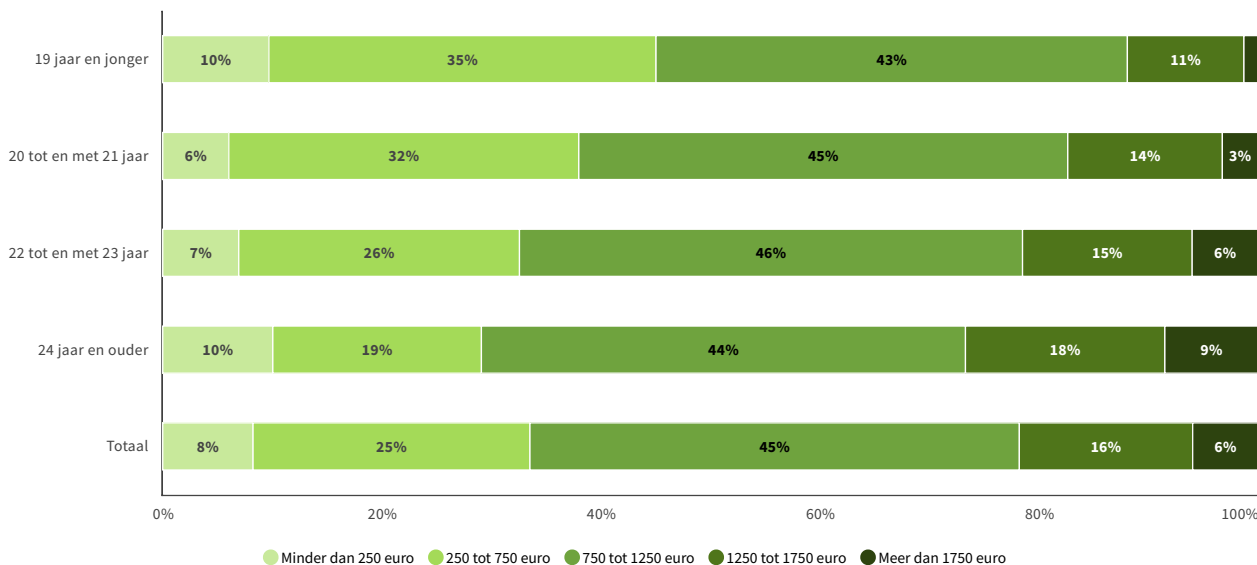
Ontwikkeling gemiddeld besteedbaar budget

Enquête | '13-'14 - '21-'22

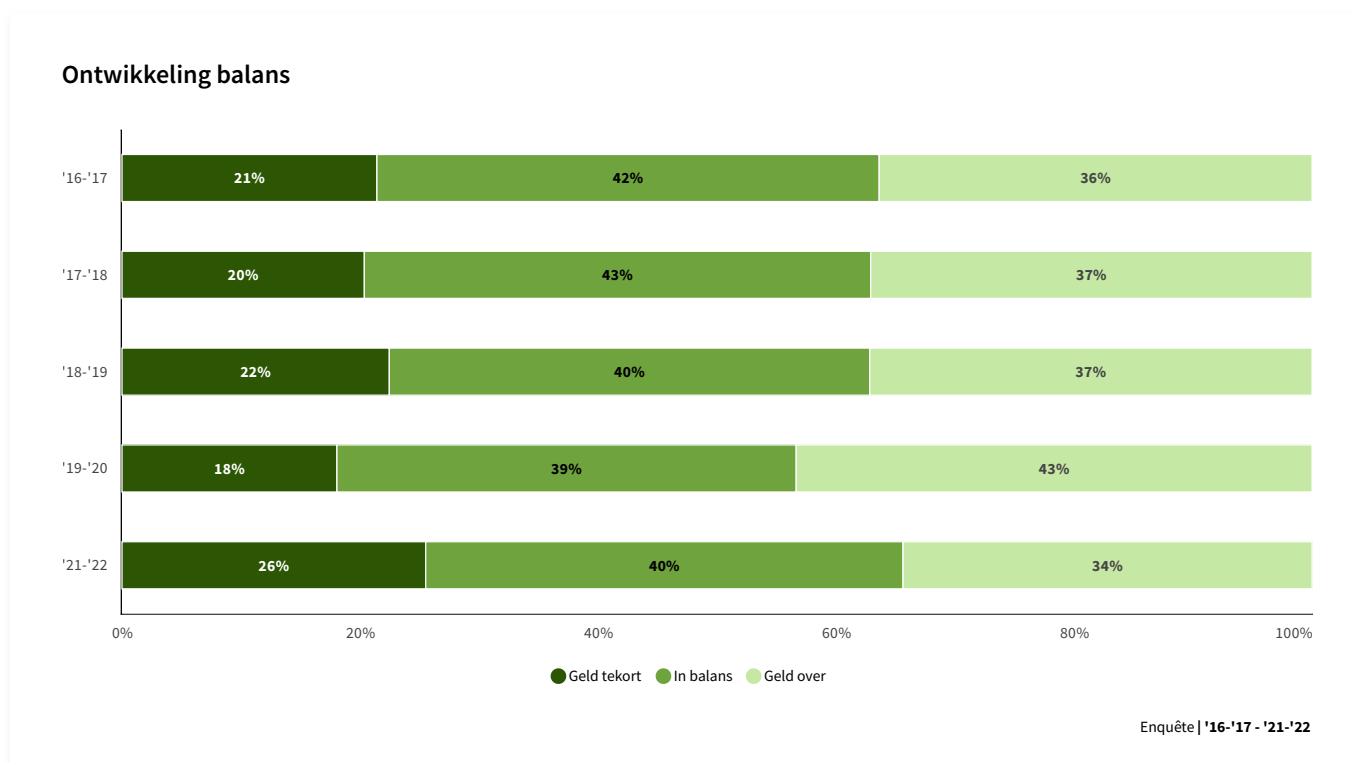
45 procent van de uitwonende studenten heeft iedere maand tussen de 750 euro en 1.250 euro te besteden. Bij 34 procent van de uitwonende studenten ligt het bedrag onder de 750 euro en 6 procent heeft iedere maand met minimaal 1.750 euro juist veel te besteden. Het besteedbaar budget hangt samen met de leeftijd van studenten. Oudere studenten hebben vaker 1.250 euro of meer te besteden dan jongere studenten.

Besteedbaar budget in klassen naar leeftijd

Enquête | '21-'22

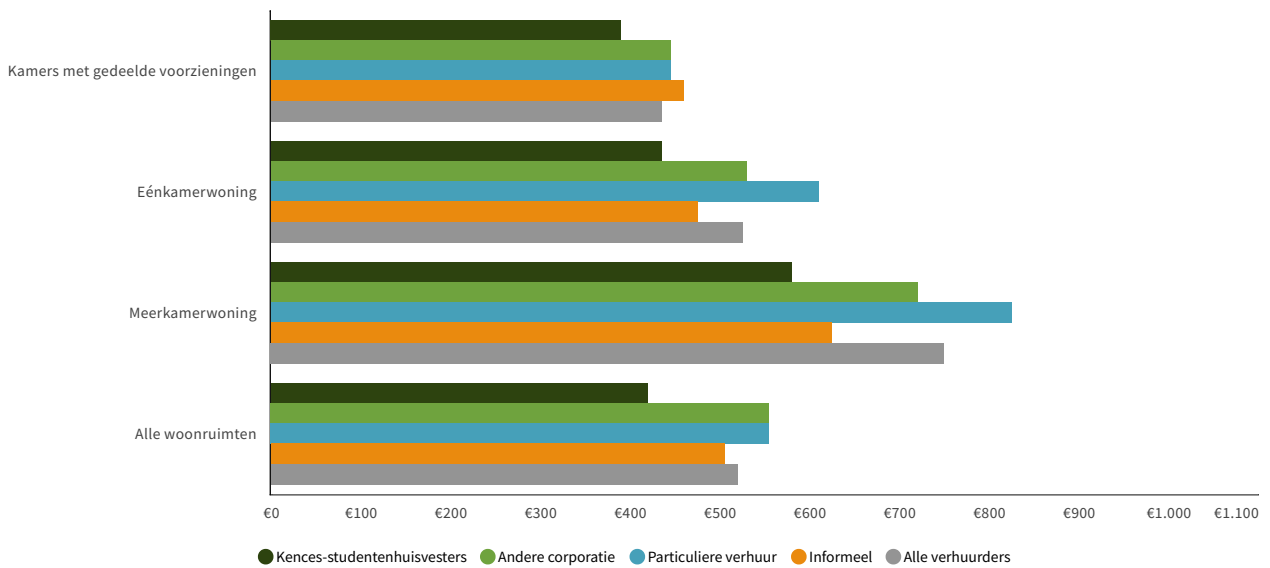
Bij 40 procent van de studenten zijn de maandelijkse inkomsten en uitgaven in evenwicht. 34 procent houdt geld over en 26 procent komt geld tekort. Bij uitwonende studenten ligt het aandeel studenten dat maandelijks geld tekort komt op 34 procent. Uitwonende studenten die geld tekort komen geven aan gemiddeld 225 euro per maand tekort te komen. Studenten die maandelijks geld tekort komen teren hoofdzakelijk in op hun reserves. Daarnaast worden de uitgaven vaak alsnog beperkt of wordt het tekort opgevangen door extra te werken.

2.2 Woonlasten

Vóór aftrek van de huurtoeslag zijn uitwonende studenten in collegejaar '21-'22 gemiddeld 580 euro per maand aan huur inclusief bijkomende woonlasten kwijt. Na aftrek van huurtoeslag blijft hier 520 euro per maand van over. De woonlasten worden bij één- en meerkamerwoningen sterker gedrukt door de huurtoeslag dan bij kamers met gedeelde voorzieningen, omdat studenten bij onzelfstandige woonruimten vaker geen recht hebben op huurtoeslag. Kijkend naar de woonlasten (na aftrek van de huurtoeslag) per type verhuurder, dan zijn deze het laagst bij Kences-studentenhuysvesters. Verder zijn de woonlasten van kamers met gedeelde voorzieningen logischerwijs lager in vergelijking met één- en meerkamerwoningen.

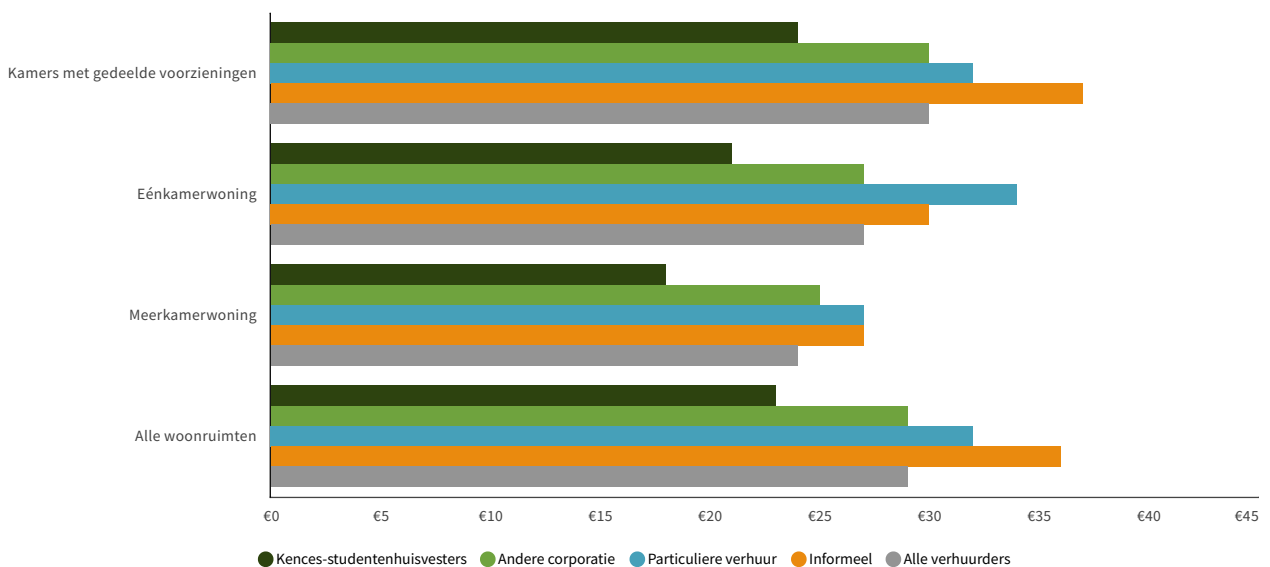
Gemiddelde woonlasten naar type woonruimte

Enquête | '21-'22

De woonlasten per vierkante meter bedragen gemiddeld 24 euro. De woonlasten per vierkante meter zijn echter niet voldoende nauwkeurig als het om prijsverschillen gaat. Dit heeft onder meer te maken met woonruimtekenmerken als type woonruimte, de gemiddelde totale oppervlakte van woonruimten en de woonlocatie. Daarom wordt ook gekeken naar de woonlasten per vierkante meter uitgesplitst naar type woonruimte en type verhuurder en is er alleen gekeken naar woonruimten van maximaal 35 vierkante meter, gelegen op een A-locatie binnen de stad en naar steden waar een Kences-studentenhuisvester actief is. Uit deze vergelijking blijkt dat niet de woonlasten per vierkante meter voor een kamer met gedeelde voorzieningen het laagst zijn maar die voor een meerkamerwoning. Ondanks een maximum aan oppervlakte is dit nog steeds een effect van een hoger gemiddeld vloeroppervlak bij dit type woonruimte. Ook de prijzen voor éénkamerwoningen zijn lager dan gemiddeld. De woonlasten per vierkante meter zijn bij corporaties en met name bij Kences-studentenhuisvesters het laagst. Particuliere verhuur laat juist bovengemiddelde woonlasten zien.

Gemiddelde woonlasten per vierkante meter

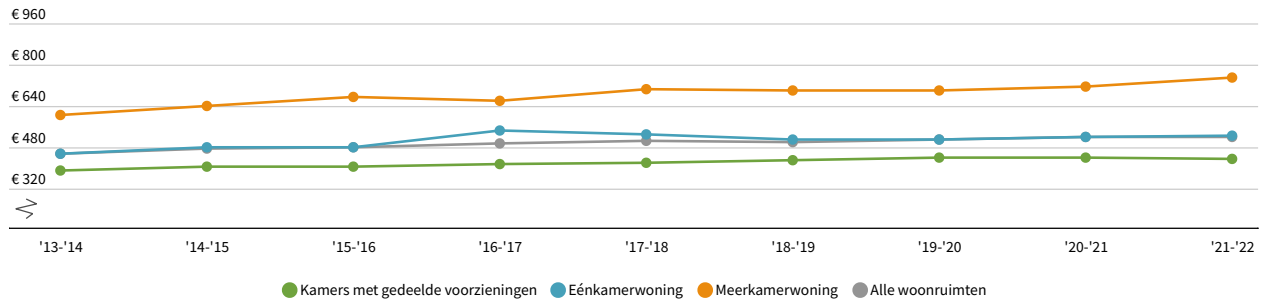

Enquête | '21-'22

Gecorrigeerd voor inflatie zijn de woonlasten per woonruimte sinds collegejaar '13-'14 gemiddeld met 1,8 procent per jaar gestegen. Tussen collegejaren '20-'21 en '21-'22 zijn de woonlasten met gemiddeld 0,4 procent gedaald. De woonlasten zijn in collegejaar '21-'22 (peilmoment mei) dus minder hard gestegen dan de inflatie.

De woonuitgaven van studenten met een meerkamerwoning liggen beduidend hoger dan het gemiddelde van alle uitwonende studenten.

Gemiddelde woonlasten gecorrigeerd voor inflatie naar type woonruimte

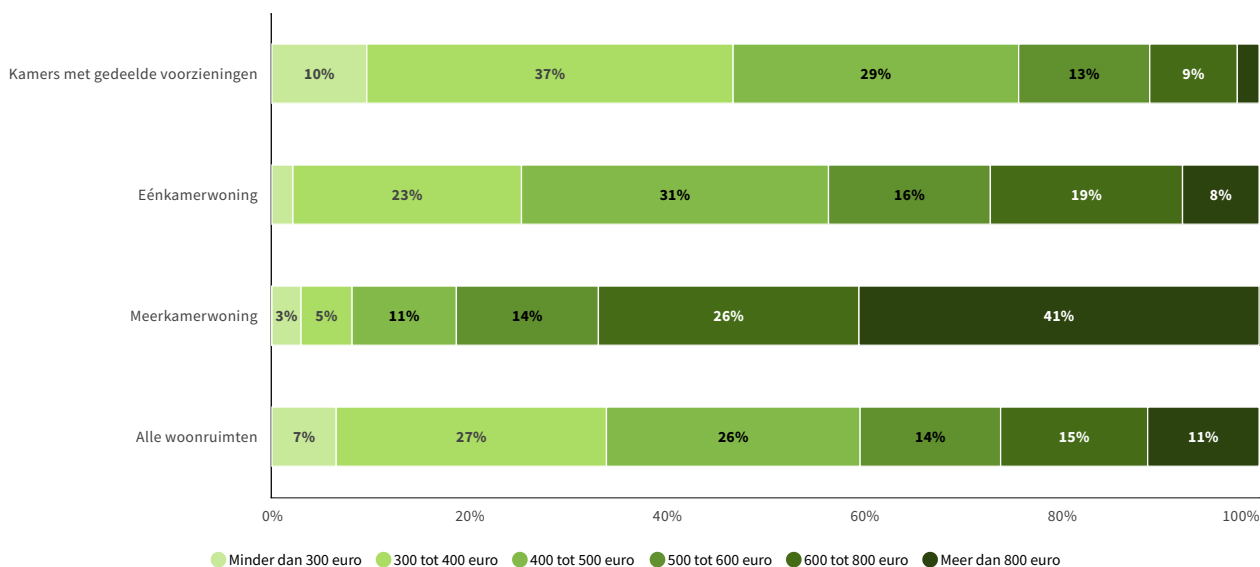

Enquête | '13-'14 - '21-'22

Met 53 procent betaalt het merendeel van de studenten tussen de 300 en 500 euro aan woonlasten. 7 procent geeft aan minder dan 300 euro uit te geven en 11 procent geeft juist 800 euro of meer uit aan woonlasten.

De verdeling van de woonlasten over de verschillende klassen verschilt logischerwijs per type woonruimte. 76 procent van studenten die in een kamer met gedeelde voorzieningen wonen, betaalt minder dan 500 euro aan woonlasten inclusief bijkomende lasten en na aftrek van huurtoeslag. Bij éénkamerwoningen en meerkamerwoningen ligt dit aandeel op respectievelijk 56 procent en 19 procent. Aan de andere kant geeft vrijwel geen enkele student die in een kamer met gedeelde voorzieningen woont 800 euro of meer aan woonlasten uit. Ter vergelijking, dit aandeel ligt op 8 procent en 41 procent bij respectievelijk éénkamer- en meerkamerwoningen.

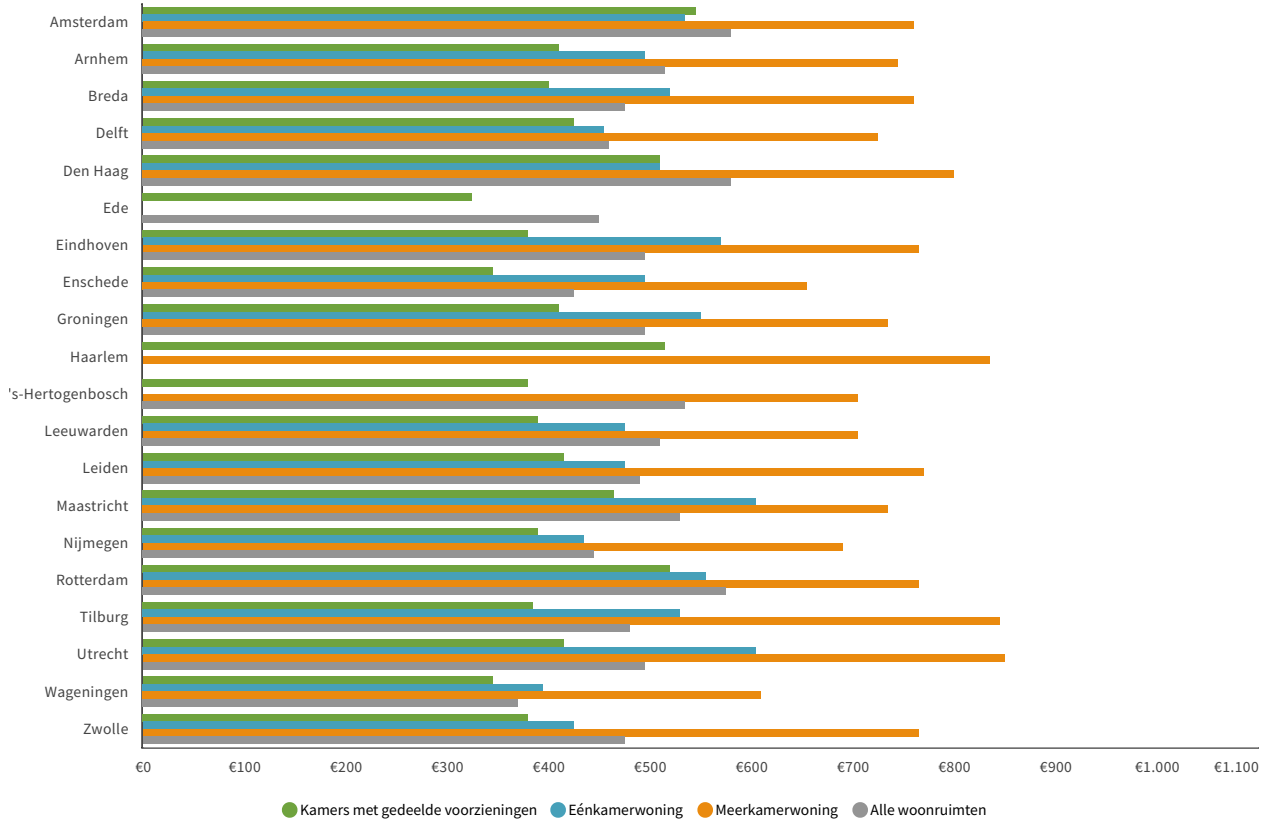
Woonlasten in prijsklassen

Enquête | '21-'22

Kijkend naar de woonlasten per stad blijken de woonlasten in Amsterdam, Den Haag, Haarlem en Rotterdam hoger dan gemiddeld. De woonlasten in Enschede, Nijmegen en Wageningen zijn beduidend lager dan in alle andere steden.

Gemiddelde woonlasten naar woonstad en type woonruimte

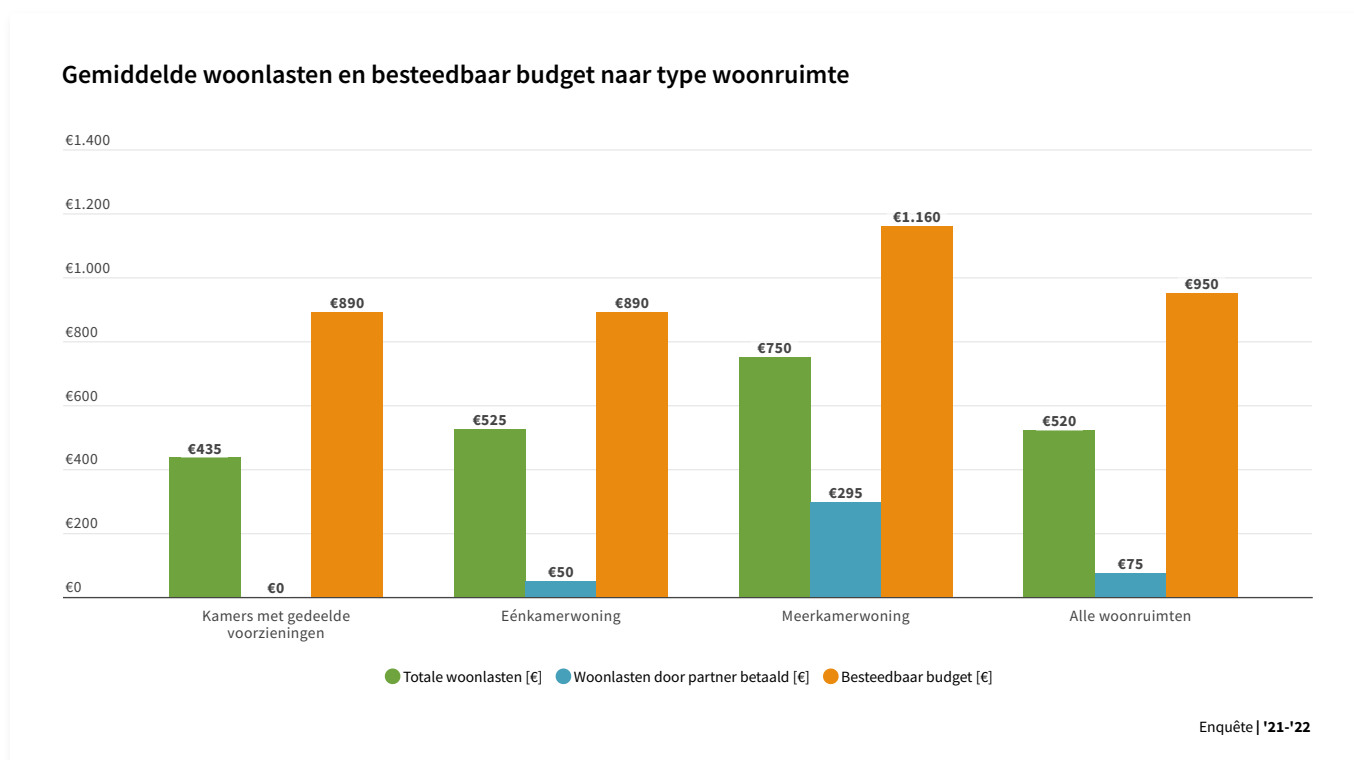
Enquête | '21-'22

2.3 Woonquote

Studenten zijn een specifieke doelgroep als het om inkomsten en uitgaven gaat. Daarom wordt in deze monitor met een afwijkende definitie van de woonquote gewerkt. Zo wordt de gemiddelde woonquote op het niveau van individuen berekend in plaats van op huishoudensniveau. Daarnaast wordt met het besteedbaar budget gerekend, waarin ook studiekosten, ouderlijke bijdrage en leningen zijn meegenomen.

Door de gemiddelde woonlasten minus het deel dat een partner aan woonlasten meebetaalt, te relateren aan het besteedbaar budget kan de woonquote (definitie MS) worden bepaald. De gemiddelde woonlasten komen uit op 520 euro, waarvan 75 euro door een partner wordt betaald. Delen we de woonlasten die de student zelf betaalt (445 euro) door het besteedbaar budget (950 euro), dan blijkt dat studenten in collegejaar '21-'22 gemiddeld 47 procent van hun budget aan wonen uitgeven.

De woonquote van studenten in een meerkamerwoning ligt met 38 procent beduidend lager dan gemiddeld. 61 procent van de studenten in een meerkamerwoning deelt dan ook de woonlasten met hun partner. De woonquote van studenten in een meerkamerwoning die hun woonlasten niet delen met een partner ligt met 51 procent juist hoger dan gemiddeld.

De woonquote is het afgelopen jaar gedaald. De daling van de woonquote heeft verschillende oorzaken:

- De eenmalige halvering van het collegegeld in collegejaar '21-'22 vanwege de coronapandemie zorgt voor een significante stijging van het besteedbaar budget. Het besteedbaar budget wordt minder gedrukt door de kostenpost collegegeld ten opzichte van andere jaren. Naar verwachting is dit positieve effect op het besteedbaar budget eenmalig.
- Vanwege de coronapandemie was de afgelopen jaren een dip in de inkomsten uit arbeid te zien. Dit zorgde voor een daling van het besteedbaar budget en daarmee een stijging van de woonquote. In collegejaar '21-'22 zijn de gemiddelde inkomsten uit arbeid weer in lijn met voor de coronapandemie.
- Per 1 juli 2021 zijn de huren van sociale huurwoningen bevroren. Dit heeft tot gevolg dat de gemiddelde woonlasten van studenten minder sterk zijn gestegen.

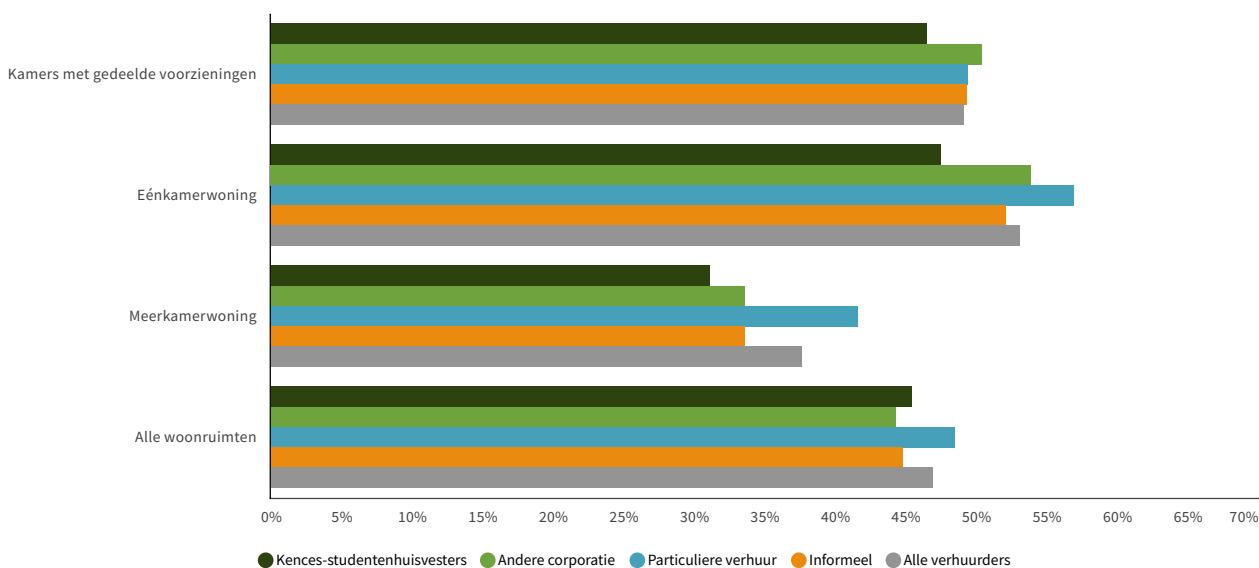
Ontwikkeling gemiddelde woonquote uitwonende studenten

	'19-'20	'20-'21	'21-'22
Kamers met gedeelde voorzieningen	53%	54%	49%
Eénkamerwoningen	60%	62%	53%
Meerkamerwoningen	45%	46%	38%
Totaal uitwonenden	52%	53%	47%

Enquête | '19-'20 - '21-'22

Studenten die een woonruimte bij een Kences-studentenhuisvester huren hebben met 45 procent gemiddeld de laagste woonquote. De verschillen in woonquote tussen typen verhuurders zijn het grootste bij zelfstandige woonruimten.

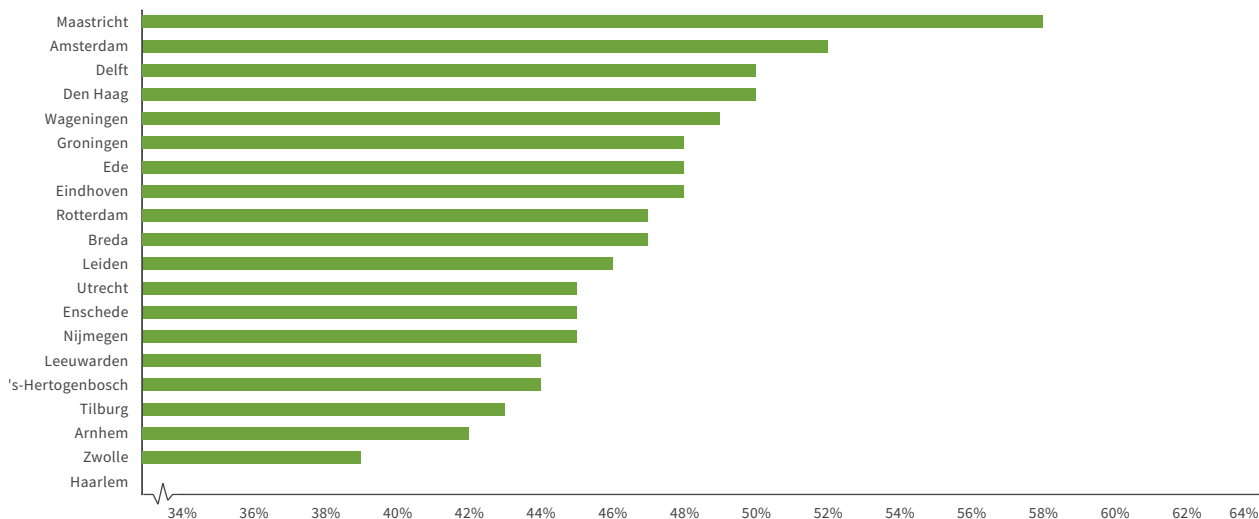
Gemiddelde woonquote naar verhuurder en type woonruimte

Enquête | '21-'22

Studenten passen hun inkomenspatroon aan op hun woonlasten. Om deze reden hebben steden waar studenten een hoog besteedbaar budget hebben niet per sé een lage woonquote. Amsterdam, Den Haag en Maastricht vallen op door een relatief hoge woonquote. Tilburg en Zwolle hebben juist een lage woonquote.

Gemiddelde woonquote

Enquête | '21-'22

3. Verhuisceneidheid en woonwensen

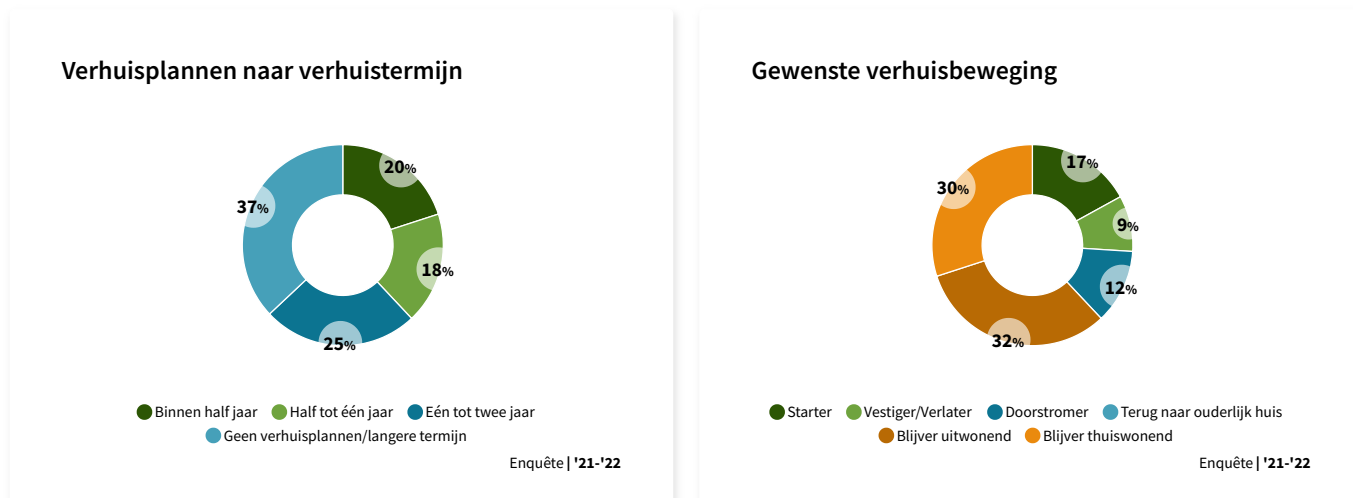
De verhuisceneidheden van studenten geven inzicht in de dynamiek op de studentenwoningmarkt. 38 procent van de studenten heeft verhuisceneidheden voor het komende jaar. Bijna de helft hiervan zijn studenten die het ouderlijk huis willen verlaten en ongeveer een kwart is al uitwonend maar wenst naar een andere stad te verhuizen. Van de studenten met een verhuisceneidheid binnen een jaar is 42 procent een jaar later niet verhuisd. Hiervan geeft meer dan de helft van de studenten als reden dat er geen woonruimte beschikbaar is.

Bij het zoeken naar woonruimten maken studenten afwegingen tussen verschillende woonruimtekenmerken. De vraag naar woonruimten in kwalitatieve zin wordt besproken aan de hand van de uitkomsten uit de enquête 'Wonen als student'. Uit de enquête blijkt dat het kenmerk woonlasten het zwaarst weegt bij het kiezen van een woonruimte. Hoe jonger de student, hoe meer waarde wordt gehecht aan lage woonlasten. Het type woonruimte is bij de jonge student minder belangrijk dan bij oudere studenten.

Rekening houdend met de woonlasten die studenten voor woonruimten in de huidige situatie betalen, hebben studenten een duidelijke voorkeur voor éénkamerwoningen. Studenten hebben gemiddeld 120 euro extra over om in een éénkamerwoning te wonen in plaats van in een kamer met gedeelde voorzieningen. In de huidige situatie liggen de extra woonlasten 70 euro hoger. Door de relatief gunstige prijzen voor éénkamerwoningen in de huidige markt zijn vooral de éénkamerwoningen van minstens 20 vierkante meter op de eerste of tweede voorkeurslocatie populair. Voor kleine kamers met gedeelde voorzieningen op de minst geliefde locatie willen studenten liever niet de huidige woonlasten betalen.

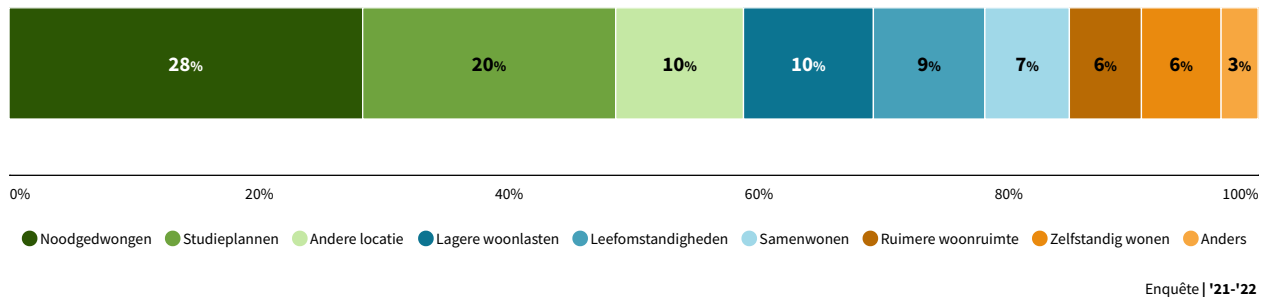
3.1 Verhuisceneidheid

Van alle studenten heeft 63 procent verhuisceneidheden. 288.900 studenten (38 procent) hebben verhuisceneidheden voor het komende jaar. Deze laatste groep, die hier de verhuisceneidde studenten wordt genoemd, bestaat uit 130.500 studenten (17 procent) die het ouderlijk huis willen verlaten (starters), 66.500 studenten (9 procent) die naar een (andere) studentenstad willen verhuizen (dit zijn zowel vestigers als verlaters) en 89.900 studenten (12 procent) die binnen hun huidige woonstad willen verhuizen (doorstromers). Daarnaast zijn er 1.900 studenten (0,2 procent) die van plan zijn terug te keren naar het ouderlijk huis.

Aan uitwonende studenten met een verhuisceneidheid binnen een halfjaar én woonachtig in hun studiestad is de reden gevraagd waarom zij willen verhuizen. 28 procent geeft aan dat ze noodgedwongen moeten verhuizen. Dit betreft voor een groot deel internationale studenten. Daarna volgt met 20 procent het wijzigen van studieplannen, zoals veranderen van studie, afstuderen of vertrek naar het buitenland. Ook de wens om op een andere locatie te wonen en lagere woonlasten zijn veel genoemde redenen om te willen verhuizen.

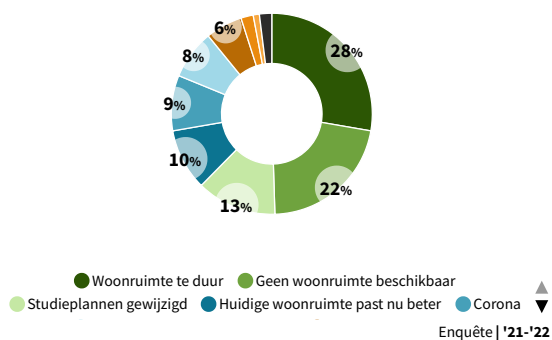
Reden om te willen verhuizen

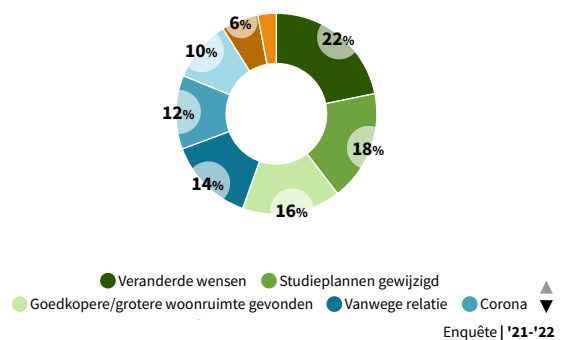
Van alle studenten die in 2021 een uitwonende verhuiscens binnen een jaar hadden is 42 procent een jaar later niet verhuisd. 9 procent van de studenten geeft hiervoor de coronapandemie als reden en 53 procent geeft als reden dat er geen woonruimte of niet de gewenste woonruimte beschikbaar is. Bij 32 procent van de niet verhuisde studenten kan gesteld worden dat het geen reële verhuiscens betrof. Zij hebben geen actie ondernomen of zijn door verschillende omstandigheden niet meer op zoek naar een woonruimte.

Van de studenten zonder een verhuiscens binnen één jaar in 2021 is een jaar later 16 procent toch verhuisd. 22 procent van de studenten die toch is verhuisd geeft aan dat hun wensen veranderd zijn en 12 procent geeft de coronapandemie als reden.

Reden niet verhuisd

Reden wel verhuisd

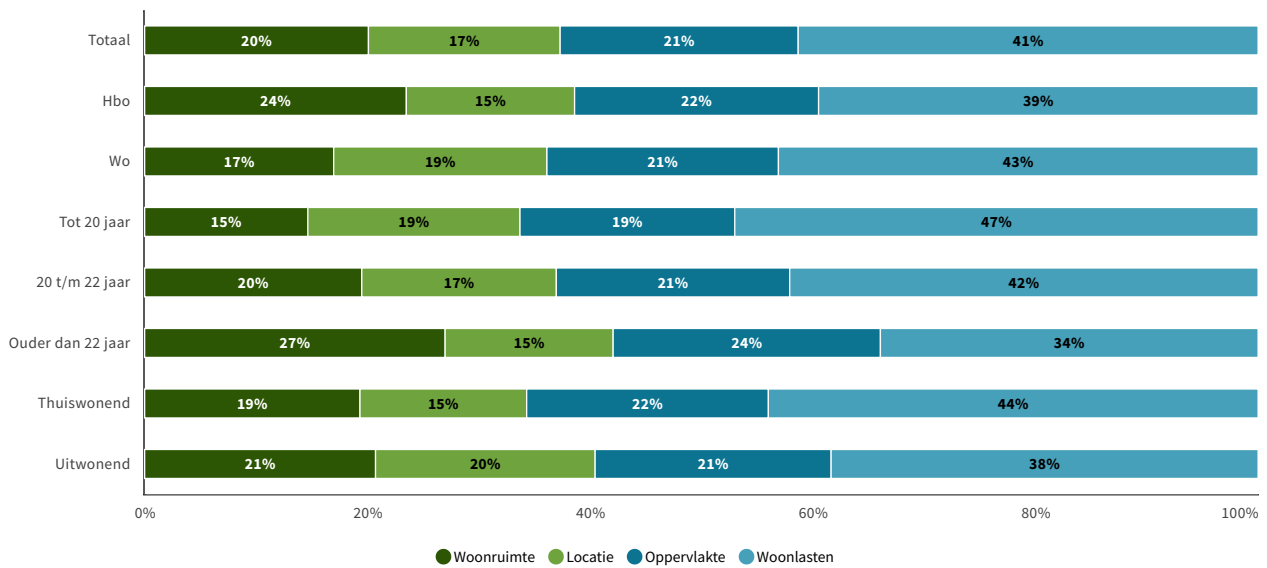
3.2 Woonwensen

Om een beeld te schetsen van de woonwensen van studenten die binnen één jaar wensen te verhuizen binnen of naar Nederland wordt gebruik gemaakt van de onderzoeksmethodiek conjunct meten. Hierbij moet een respondent gelijktijdig meerdere kenmerken (zoals woonlasten en locatie) tegen elkaar afwegen. Op deze manier wordt een realistischere afspiegeling van de voorkeuren van studenten verkregen dan bij het apart bevragen en analyseren van alle losse kenmerken.

Bij het zoeken naar een woonruimte maken studenten afwegingen tussen verschillende woonruimtekenmerken. Een meerkamerwoning in het centrum van de stad brengt immers hogere woonlasten met zich mee dan een kamer met gedeelde voorzieningen buiten het centrum. Om de woonwensen van studenten in beeld te brengen is gekeken naar de invloed van vier woonruimtekenmerken: type woonruimte, woonoppervlakte, locatie en woonlasten.

Uit de enquête blijkt dat het kenmerk woonlasten het zwaarst weegt bij het kiezen van een woonruimte. Na woonlasten spelen type woonruimte en woonoppervlakte de belangrijkste rol bij het maken van de keuze. Locatie speelt een relevante rol in het keuzeproces, maar van de meegenomen kenmerken is deze het minst van invloed bij het kiezen van een woonruimte. Hoe jonger de student, hoe meer waarde wordt gehecht aan lage woonlasten. Het type woonruimte is bij de jonge studenten juist minder belangrijk dan bij oudere studenten. De verschillen die samenhangen met leeftijd komen terug bij de verschillen tussen thuis- en uitwonende studenten. Thuiswonende studenten met een verhuiscens zijn gemiddeld jonger dan reeds uitwonende studenten.

Involed per kenmerk op de woonruimtekeuze

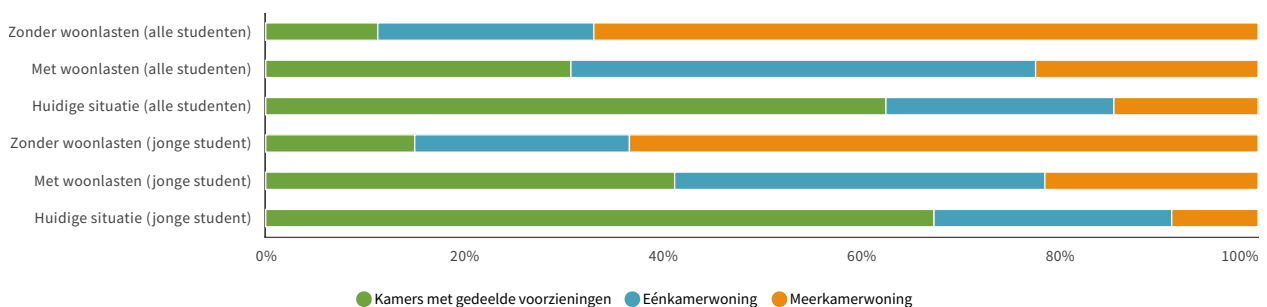
Enquête | '21-'22

Vraag je studenten simpelweg welke voorkeur zij hebben qua type woonruimte, woonoppervlakte en locatie dan komt er een duidelijke voorkeur naar voren voor een meerkamerwoning met een groten oppervlakte en gelegen in het centrum of op de campus. Door rekening te houden met de hogere woonlasten die komen kijken bij een meerkamerwoning, betere locatie of groter oppervlak verschuift dat beeld. In onderstaande figuren wordt per woonruimtekenmerk inzichtelijk gemaakt wat de woonwensen zijn met en zonder rekening te houden met de bijhorende woonlasten. Ook laten de figuren de huidige situatie van alle uitwonende studenten zien.

Naast alle studenten zijn de thuiswonende bachelorstudenten jonger dan 20 jaar als aparte groep uitgelicht. Deze laatste groep wordt in het vervolg als 'jonge student met verhuisswens' gedefinieerd. Aan het begin van de studietijd wijken de woonwensen af en dat wordt op deze manier inzichtelijk.

Wanneer niet naar de woonlasten wordt gekeken hebben zowel alle studenten als de groep jonge studenten met verhuisswens een duidelijke voorkeur voor meerkamerwoningen. Echter, wanneer rekening wordt gehouden met de woonlasten daalt dit aandeel flink. Daarbij gaat de voorkeur van de jonge student met verhuisswens vaker uit naar een kamer met gedeelde voorzieningen in vergelijking met alle studenten.

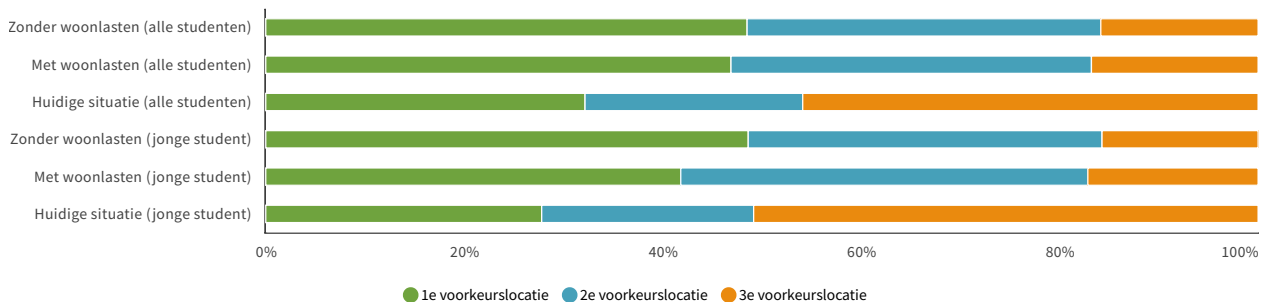
Huidige en gewenste type woonruimte

Enquête | '21-'22

Qua locatie blijken zowel het centrum als rand van het centrum of op de campus geliefd. Jonge studenten met verhuishwens laten qua voorkeuren voor locatie een vergelijkbaar beeld zien als de totale groep van studenten.

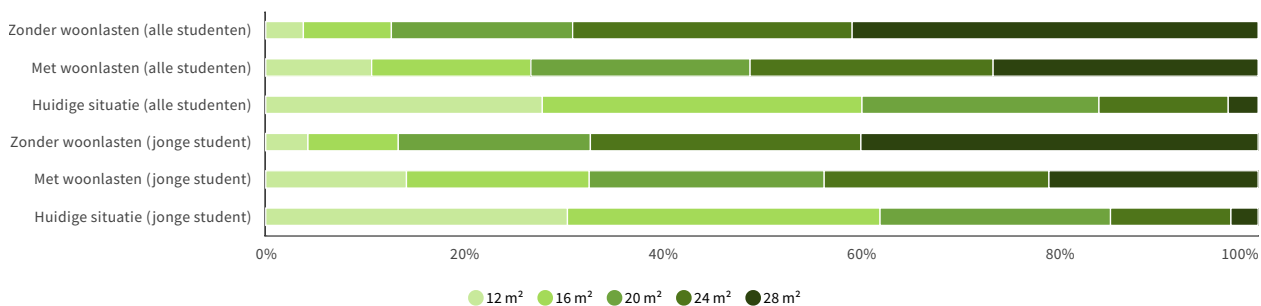
Huidige en gewenste woonlocatie

Enquête | '21-'22

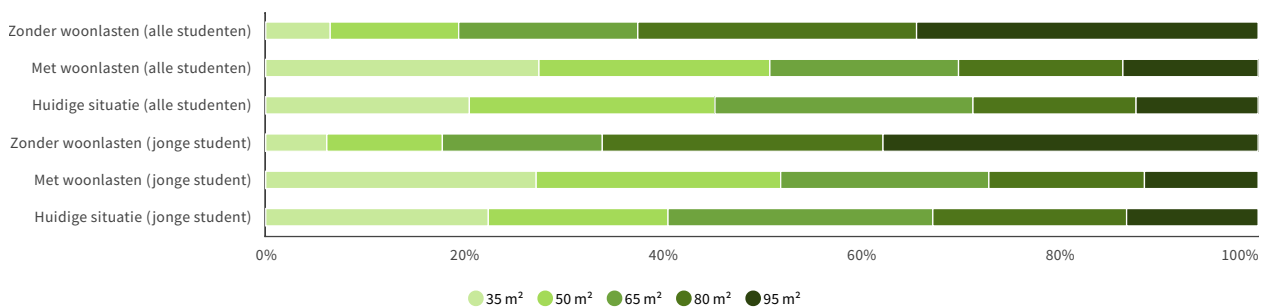
Bij woonoppervlakte zijn de voorkeuren van studenten verdeeld. Bij de kamers met gedeelde voorzieningen en éénkamerwoningen komen in de huidige situatie relatief veel kleine woonruimten voor, terwijl veel studenten hier duidelijk geen voorkeur voor hebben.

Huidige en gewenste woonoppervlakte

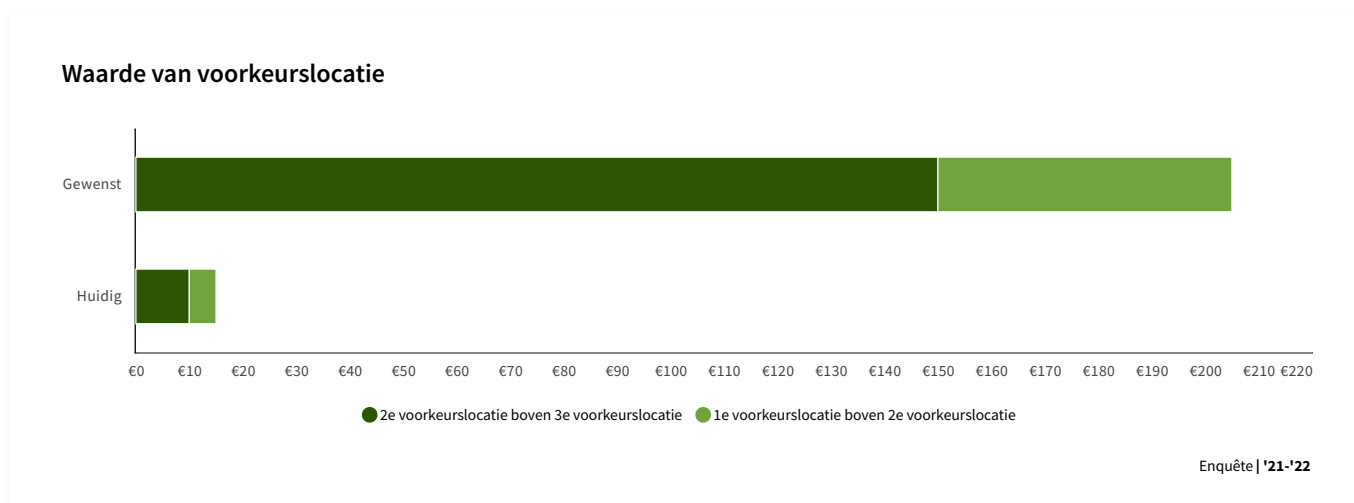
Enquête | '21-'22

Huidige en gewenste woonoppervlakte meerkamerwoningen

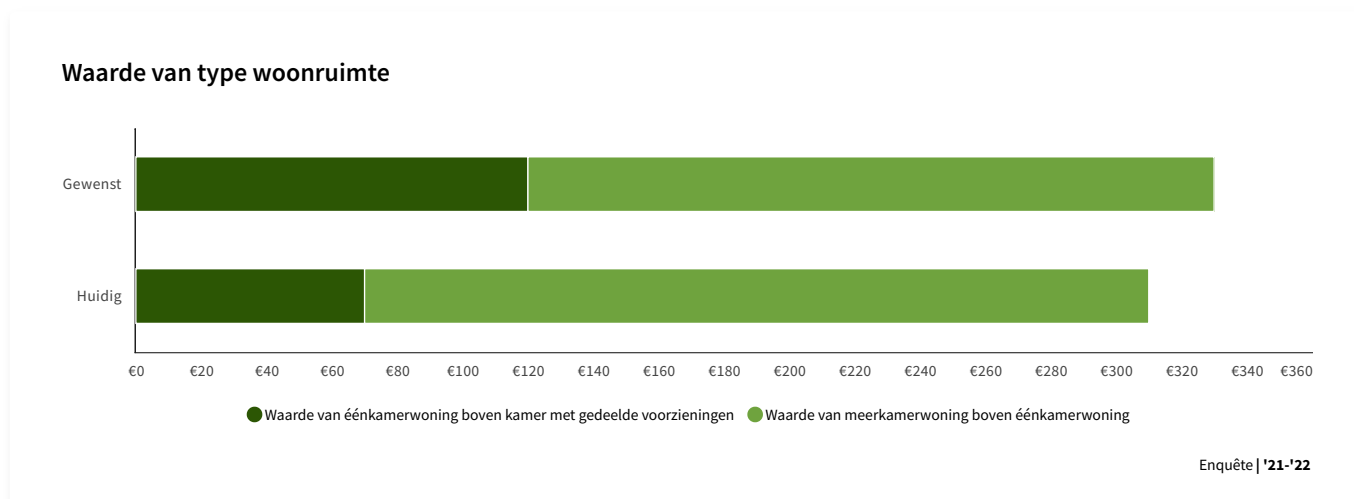

Enquête | '21-'22

Interessant is om te zien hoeveel studenten bereid zijn meer te betalen om te wonen op hun voorkeurslocatie. Gemiddeld heeft een student 150 euro over om op de tweede voorkeurslocatie (vaak rand centrum/campus) in plaats van de minst geliefde locatie (vaak buiten het centrum) te wonen. Studenten hebben nog eens 55 euro extra over om op hun eerste voorkeurslocatie (vaak centrum) te wonen. Deze verschillen zijn beduidend groter dan de huidige prijsverschillen tussen woonruimten op de verschillende locaties. Op basis van de woonwensen van de studenten zouden de woonlasten sterker gedifferentieerd mogen worden naar woonlocatie.

Net als voor locatie kan er ook bij type woonruimte gekeken worden naar wat een student bereid is meer te betalen. Studenten hebben gemiddeld 120 euro extra over om in een éénkamerwoning te wonen in plaats van in een kamer met gedeelde voorzieningen. In de huidige situatie liggen de extra woonlasten 70 euro hoger. Een meerkamerwoning in plaats van een éénkamerwoning is voor studenten 210 euro extra waard. De meerprijs ligt met 240 euro in de huidige situatie op een vergelijkbaar niveau.

Voor de 45 mogelijke combinaties van type woonruimte, locatie en woonoppervlakte, zoals deze voorgelegd zijn in de enquête, is bepaald hoeveel euro studenten bereid zijn te betalen. Dit is afgezet tegen hoeveel studenten nu gemiddeld voor deze typen woonruimte betalen. Het verschil tussen de woonlasten die worden betaald en de woonlasten die men bereid is te betalen geeft een indicatie van de populariteit van de betreffende woonruimte. Woonruimten waarbij de 'gewenste' woonlasten hoger uitvallen dan de huidige woonlasten zullen populair zijn en omgekeerd. Studenten zijn voornamelijk bereid om meer te betalen dan de huidige woonlasten voor éénkamerwoningen op de 1e of 2e voorkeurslocatie met een oppervlakte van minstens 20 vierkante meter. Voor kleine kamers met gedeelde voorzieningen en kleine éénkamerwoningen op de minst geliefde locatie willen studenten liever niet de huidige woonlasten betalen.

Top-5 meest en minst populaire woonruimte

Ranking	Woonruimte	Oppervlakte	Voorkeurslocatie	Huidige woonlasten	Gewenste woonlasten	% verschil
1	Eénkamerwoning	28m ²	1e	€510	€655	29%
2	Eénkamerwoning	24m ²	1e	€515	€635	23%
3	Eénkamerwoning	20m ²	1e	€510	€610	20%
4	Eénkamerwoning	28m ²	2e	€510	€610	19%
5	Kamer GV	28m ²	1e	€480	€550	14%
...
41	Kamer GV	24m ²	3e	€465	€255	-46%
42	Kamer GV	20m ²	3e	€445	€205	-54%
43	Eénkamerwoning	12m ²	3e	€440	€190	-57%
44	Kamer GV	12m ²	3e	€410	€150	-64%
45	Kamer GV	16m ²	3e	€415	€150	-64%

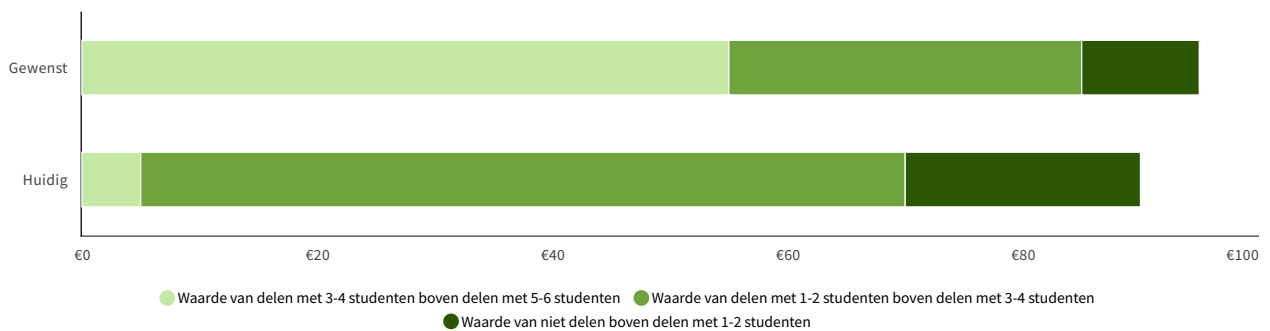
Enquête | '21-'22

3.3 Delen van voorzieningen

32 procent van de studenten met een verhuishens binnen een jaar heeft een verhuishens naar een kamer met gedeelde voorzieningen. Middels de uitkomsten van het conjunct meten wordt in deze paragraaf een beeld geschetst van hun woonwensen rondom het gedeeltelijk delen van voorzieningen. Hierbij wordt gekeken naar het delen van een douche, keuken en/of toilet met 0, 1 tot 2, 3 tot 4 of 5 tot 6 andere personen.

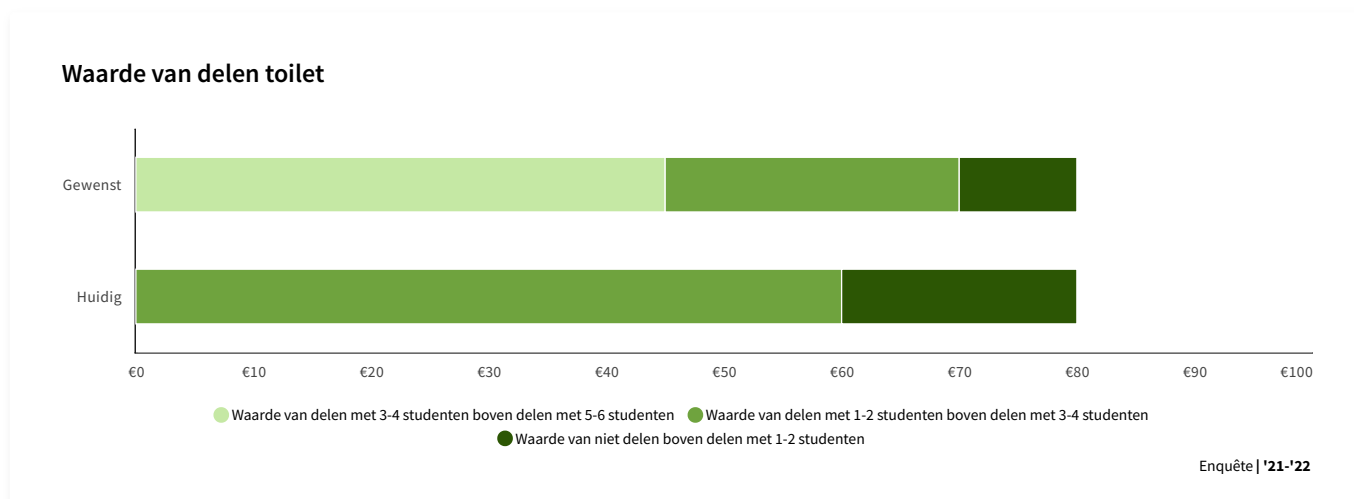
Studenten zijn bereid meer te betalen om een douche met minder personen te delen. Zo heeft een student gemiddeld 55 euro over om de douche met 3 tot 4 in plaats van 5 tot 6 personen te delen.

Waarde van delen douche

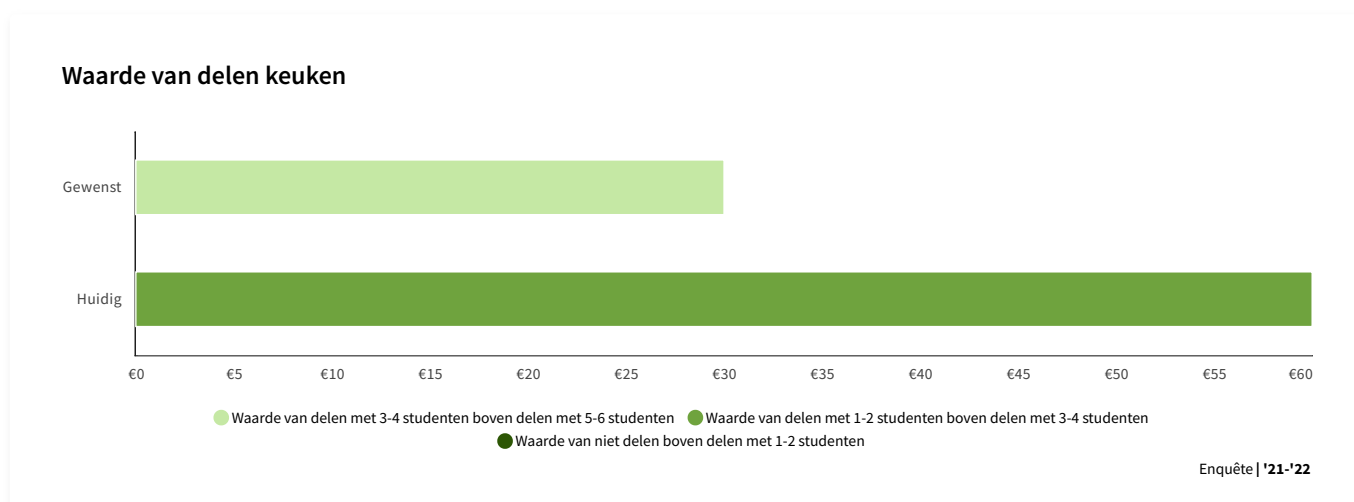

Enquête | '21-'22

Ook voor het delen van het toilet met minder personen zijn studenten bereid om een meerprijs te betalen. Om het toilet met 1 tot 2 personen in plaats van 5 tot 6 personen te delen hebben studenten gemiddeld 70 euro extra over. Studenten hechten niet veel waarde aan het helemaal niet delen van het toilet.

Studenten hebben een minder sterke voorkeur rondom het delen van een keuken. Gemiddeld zijn studenten bereid om 30 euro extra te betalen om de keuken met 3 tot 4 in plaats van 5 tot 6 personen te delen. In de huidige situatie hoeven studenten niet extra te betalen om de keuken met 3 tot 4 personen te delen. Om de keuken met minder dan 3 tot 4 personen te delen zijn studenten niet bereid om extra te betalen.

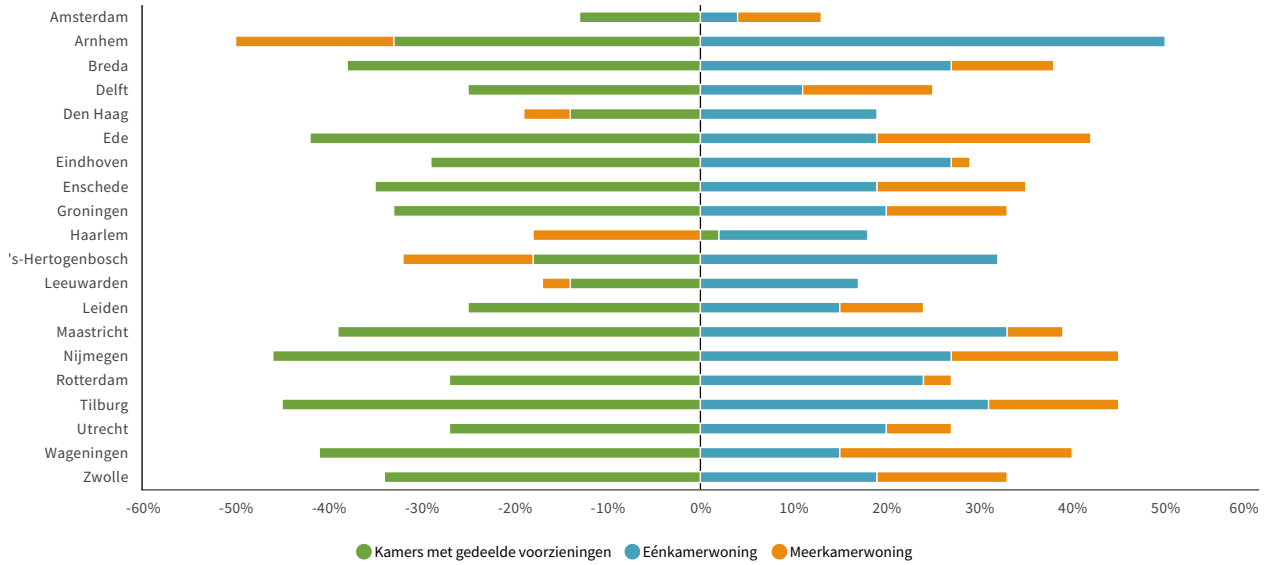
3.4 Woonsituatie versus woonwensen

Om een beeld te krijgen van kwalitatieve afwijkingen tussen vraag en aanbod op dit moment kunnen de woonwensen voor uitwonende studenten in een stad die ook in de stad willen blijven wonen afgezet worden tegen de huidige woonsituatie van deze studenten. Kwantitatief gezien zijn vraag en aanbod van deze groep per definitie aan elkaar gelijk, maar kwalitatief laat deze vergelijking zien in welke richting studenten op dit moment hun type woonruimte zouden willen aanpassen. Een tekort of overschot van woonruimten dat zich vertaalt naar studenten die geen woonruimte kunnen vinden of leegstaande woonruimten veroorzaken wordt in deze paragraaf niet meegenomen. Daarnaast worden de woonwensen van studenten die naar de stad toe willen verhuizen en het vrijkomende aanbod dat studenten achterlaten bij vertrek buiten beschouwing gelaten. Tot slot zijn aankomende studenten, die vaker een kamer met gedeelde voorzieningen wensen, niet meegenomen in deze analyse.

25 procent van de bewoonde voorraad sluit niet volledig aan op wat de bewoners zouden willen. Op nationaal niveau is er een potentieel surplus van circa 35.600 kamers met gedeelde voorzieningen en een aanvullende wens van meer één- en meerkamerwoningen van respectievelijk 27.500 en 8.100. Onderstaande figuur laat zien dat er een grote variatie tussen steden is in de mate waarin de bezette voorraad niet aansluit bij de woonwensen van studenten. In Amsterdam, Den Haag, Haarlem en Leeuwarden is dit met minder dan 20 procent laag. In Arnhem is dit aandeel met circa 50 procent relatief hoog.

In de meeste steden is er een potentiële behoefte aan meerkamerwoningen. Alleen in Arnhem, Den Haag, Haarlem, Leeuwarden en 's-Hertogenbosch is er een potentieel surplus te zien. Net als in de andere steden is er wel een aanvullende wens naar éénkamerwoningen.

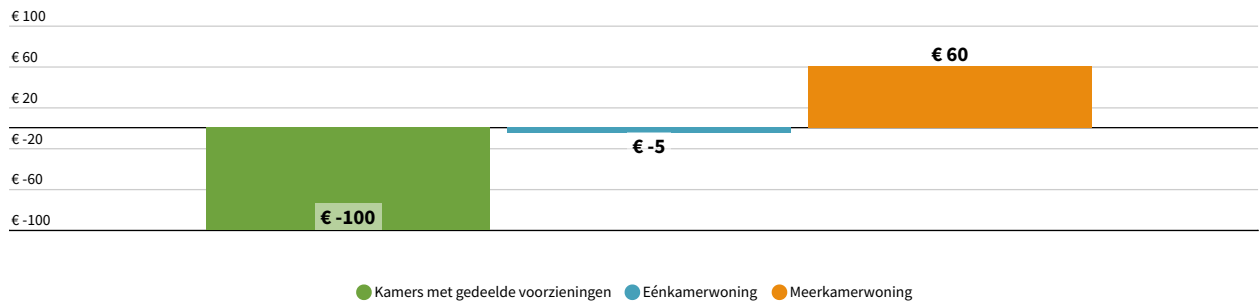
Afwijking tussen huidige en gewenste type woonruimte

Enquête | '21-'22

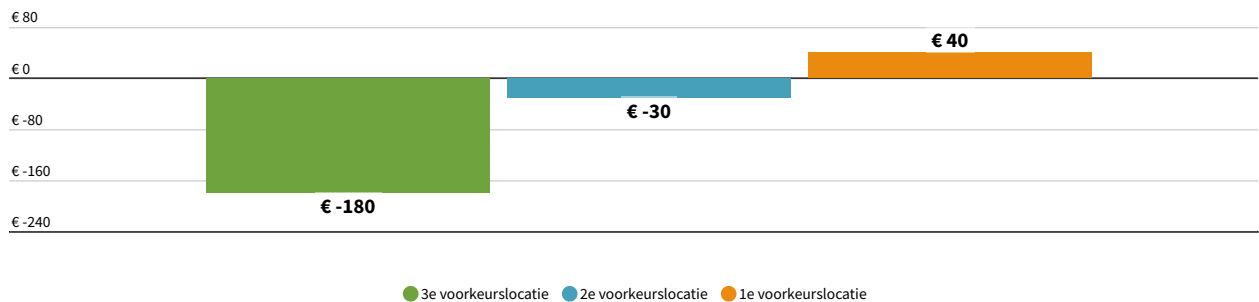
Gemiddeld wensen studenten 40 euro minder woonlasten te betalen dan dat zij nu betalen. Dit verschilt echter sterk per type woonruimte en locatie. Voor kamers met gedeelde voorzieningen en éénkamerwoningen wil men respectievelijk 100 en 5 euro minder betalen, bij meerkamerwoningen zijn studenten bereid 60 euro meer te betalen dan dat ze in de huidige situatie betalen. Studenten zijn bereid 40 euro meer te betalen dan in de huidige situatie om op hun voorkeurslocatie te wonen. Op hun minst geliefde locatie willen studenten 180 euro minder betalen dan het geval is bij de huidige woonlasten.

Afwijking tussen huidige en gewenste woonlasten naar type woonruimte

Enquête | '21-'22

Afwijking tussen huidige en gewenste woonlasten naar voorkeurslocatie

Enquête | '21-'22

4. Studentenwelzijn

Het welzijn van studenten wordt door tal van factoren beïnvloed. Zo hebben ook huisvestingskenmerken effect op het welzijn. Dit jaar is voor het eerst in de Landelijke monitor studentenhuising het welzijn van studenten uitgevraagd.

Het welzijn van studenten wordt bepaald met behulp van de Mental Health Inventory 5 (MHI-5). Deze internationale standaard vraagt uit hoeveel stress een student in de afgelopen vier weken heeft ervaren. In dit hoofdstuk wordt het effect van een individueel huisvestingskenmerk op het welzijn in beeld gebracht waarbij rekening wordt gehouden met verschillende persoons-, opleidings- en huisvestingskenmerken. Dit wordt gedaan via een multivariate data analyse (MVDA). Op het moment dat een individueel kenmerk een significant verschil in het welzijn van studenten laat zien is bepaald hoe groot dit effect is. Een kenmerk kan een niet noemenswaardig, klein, middelgroot of groot effect hebben op het welzijn van studenten. Meer informatie over de methode is te lezen in de [bijlage](#).

In de analyses wordt met de volgende kenmerken rekening gehouden:

- Persoonskenmerken: Nederlandse/internationale student, leeftijd in klassen, geslacht, besteedbaar budget in klassen, hoogte studieschuld in klassen;
- Opleidingskenmerken: hbo/universiteit, bachelor/master, eerste-/hogerejaars student;
- Huisvestingskenmerken: type woonruimte, woonlocatie, woonachtig binnen/buiten studiestad, type verhuurder, band huisgenoten/buren, toewijzingsbeleid nieuwe bewoner, relatie met verhuurder, mate van geluidsoverlast, staat van onderhoud, woonlasten.

Naast bovengenoemde kenmerken zijn er nog veel meer factoren die het welzijn van studenten beïnvloeden. Het is daarom mogelijk dat een significant verschil dat voor een individueel kenmerk wordt gevonden het gevolg is van een andere onderliggende factor waar in dit onderzoek geen rekening mee is gehouden.

De belangrijkste resultaten over de samenhang van huisvestingskenmerken op het welzijn van studenten zijn in onderstaande paragrafen te lezen.

4.1 Type woonruimte

Het effect van het type woonruimte op het welzijn verschilt tussen Nederlandse en internationale studenten. Rekening houdend met de persoons-, opleidings- en huisvestingskenmerken is bij de Nederlandse studenten een significant verschil te zien tussen uitwonende studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen ten opzichte van thuiswonende studenten en uitwonende studenten in een zelfstandige woonruimte. Hiermee laat uitwonend zijn in een kamer met gedeelde voorzieningen een klein positief effect op het welzijn van studenten zien ten opzichte van de andere twee groepen. Er is geen significant verschil zichtbaar tussen thuiswonende studenten en uitwonende studenten in een zelfstandige woonruimte.

Bij internationale studenten is geen significant verschil tussen studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen en studenten in een zelfstandige woonruimte te zien.

4.2 Uitwonende student

Door in te zoomen op het welzijn van uitwonende studenten kan geanalyseerd worden of verschillende huisvestingskenmerken een significant verschil laten zien in het welzijn van studenten. In deze analyse wordt wederom naar de invloed van een individueel kenmerk gekeken waarbij rekening wordt gehouden met de overige persoons-, opleidings- en huisvestingskenmerken van de student.

Bij studenten woonachtig in een kamer met gedeelde voorzieningen laten lage woonlasten, een goede band met huisgenoten en geen geluidsoverlast een middelgroot positief effect (++) op het welzijn van studenten zien. Bij studenten in een zelfstandige woonruimte komt uit de analyse naar voren dat met name studenten die een goede band met de burens, een goede relatie met de verhuurder of geen geluidsoverlast ervaren significant vaker een hoger welzijn hebben dan studenten die dit niet hebben.

Effect van huisvestingskenmerken op studentenwelzijn naar type woonruimte

	Kamer met gedeelde voorzieningen	Zelfstandige woonruimte
Woonruimte (rand) centrum / campus	o	+
Type verhuurder	o	o
Lage woonlasten	++	+
Goede band huisgenoten / buren	++	++
Goede relatie verhuurder	+	++
Goede status onderhoud	+	o
Geen geluidsoverlast	++	++

Enquête | '21-'22

Voor studenten woonachtig in een kamer met gedeelde voorzieningen is de samenhang tussen de band met huisgenoten en het toewijzingsbeleid van nieuwe huisgenoten in beeld gebracht. 20 procent van de studenten waarbij een nieuwe huisgenoot door de verhuurder in de woning wordt geplaatst heeft geen tot een beperkte band met hun huisgenoten. Wanneer de studenten hun nieuwe huisgenoot mogen kiezen op basis van een keuzelijst opgesteld door de verhuurder (bijvoorbeeld op basis van wachttijd) geeft 11 procent aan geen tot een beperkte band met hun huisgenoten te hebben. Dit percentage daalt tot 7 procent op het moment dat de studenten geheel vrij zijn in het kiezen van een nieuwe huisgenoot.

Wanneer naar de samenhang tussen het toewijzingsbeleid van nieuwe huisgenoten en het welzijn van studenten wordt gekeken blijkt het welzijn van studenten significant hoger te zijn op het moment dat studenten hun nieuwe huisgenoten zelf (op basis van een keuzelijst) mogen kiezen ten opzichte van de situatie waarin een nieuwe huisgenoot door de verhuurder in de woonruimte wordt geplaatst. Voor het welzijn van de student is geen significant verschil zichtbaar tussen het geheel vrij kiezen van een nieuwe huisgenoot en een voordracht doen op basis van een lijst van kandidaten die door de verhuurder wordt aangedragen.

4.3 Diensten en voorzieningen

In studentencplexen zijn regelmatig faciliteiten beschikbaar waar studenten gebruik van kunnen maken. Denk hierbij aan een gedeelde binnenplaats, een gemeenschappelijke relaxruimte, een actieve bewonerscommissie of het hebben van beveiligers in het pand. In de enquête is aan studenten gevraagd welke diensten en voorzieningen in hun pand beschikbaar zijn. In deze paragraaf is de samenhang tussen de beschikbare diensten en voorzieningen en het welzijn van studenten in beeld gebracht.

In de [vragenlijst](#) zijn alle diensten en voorzieningen die zijn uitgevraagd te vinden. De samenhang tussen de aanwezigheid van diensten en voorzieningen en het welzijn verschilt tussen Nederlandse en internationale studenten. Het wel of niet aanwezig zijn van diensten en voorzieningen heeft voor Nederlandse studenten geen noemenswaardig effect op het welzijn van de student. Dit is zowel bij studenten die wonen in een kamer met gedeelde voorzieningen als bij studenten die wonen in een énkamerwoning te zien. In paragraaf 4.1 is te lezen dat het welzijn van Nederlandse studenten wél verschilt tussen typen woonruimte. Het welzijn van Nederlandse studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen is significant hoger dan dat van studenten in een zelfstandige woonruimte.

Dit is anders bij internationale studenten. Rekening houdend met de persoons-, opleidings- en huisvestingskenmerken komt naar voren dat de aanwezigheid van een gedeelde binnenplaats en/of het faciliteren van gemeenschappelijke evenementen een groot positief effect heeft op het welzijn van internationale studenten. Dit effect is zowel bij internationale studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen als bij internationale studenten in een zelfstandige woonruimte terug te zien. Aan de andere kant is bij internationale studenten geen significant verschil in het welzijn te vinden tussen studenten in een kamer met gedeelde voorzieningen en studenten in een zelfstandige woonruimte.

5. Vraag en aanbod

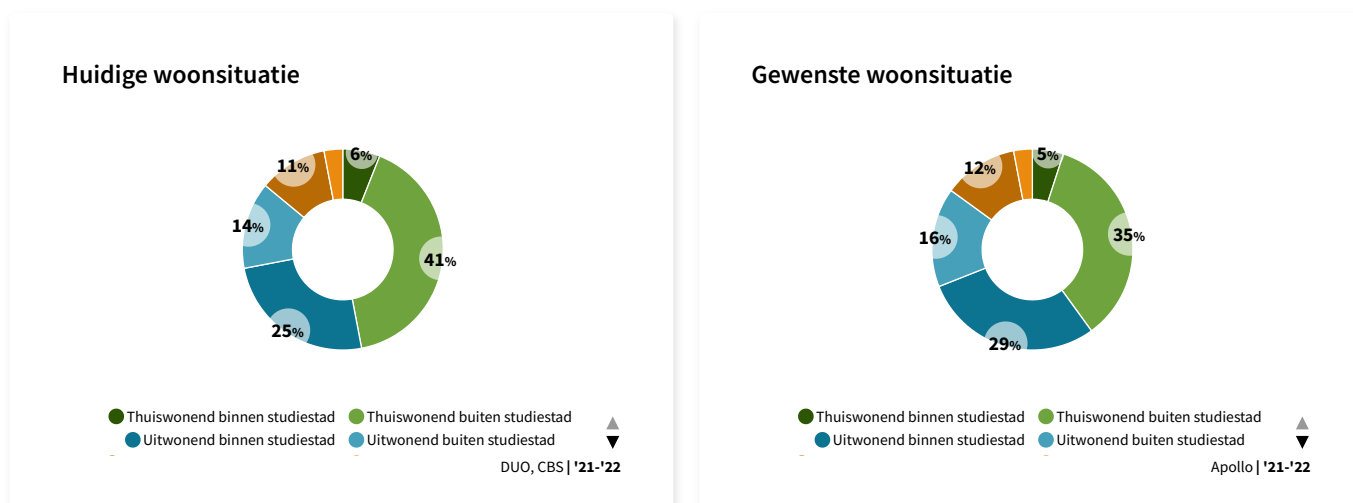
Door de vraag naar en het aanbod van studentenhuysvesting tegen elkaar af te zetten kan de druk op de studentenwoningmarkt inzichtelijk worden gemaakt. Om een zo realistisch mogelijk beeld van vraag en aanbod te geven worden correcties uitgevoerd. Meer informatie over de werkwijze is in de [bijlage](#) te vinden.

In de 20 grootste steden wordt in collegejaar '21-'22 (peilmoment april) het gezamenlijke huysvestingstekort geschat op 26.800 woonruimten. In Amsterdam, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, 's-Hertogenbosch en Utrecht is sprake van een relatief zeer krappe woningmarkt voor studenten.

5.1 Vraag studentenhuysvesting

In collegejaar '21-'22 zijn 409.200 studenten uitwonend, inclusief alle internationale diplomastudenten. Het huidige aantal uitwonende studenten, de vervulde vraag, is per definitie niet gelijk aan het aantal studenten dat uitwonend wenst te zijn. Immers is niet iedere student die uitwonend wenst te zijn daadwerkelijk uitwonend.

De vraag naar studentenhuysvesting is gebaseerd op het huidige aantal uitwonende studenten dat in de stad woont en de verhuyswensen van studenten die binnen een half jaar willen verhuysen uit of naar de stad. Daarbovenop zijn correcties op de vraag toegepast voor niet reële verhuyswensen en verhuysingen die studenten vooraf niet verwachten. In collegejaar '21-'22 ligt de vraag naar studentenhuysvesting met 453.800 studenten hoger dan het huidige aantal uitwonende studenten. Daarnaast wenst met 40 procent een groter aandeel studenten uitwonend te zijn in de stad waar zij studeren in vergelijking met de huidige situatie (37 procent).

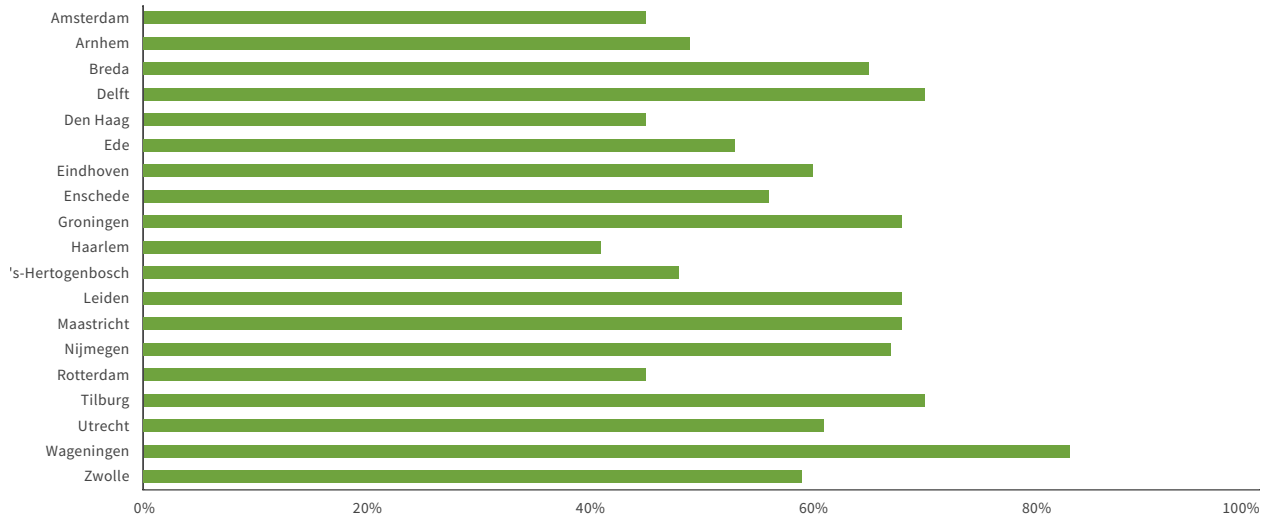

5.2 Aanbod studentenhuysvesting

Op de studentenwoningmarkt is het aanbod van woonruimten divers. Zo is een deel van het aanbod specifiek voor studenten bedoeld. Dit structureel aanbod wordt enkel aan studenten verhuurd of is jaar in jaar uit bewoond door studenten. In deze monitor wordt het structurele aanbod gedefinieerd als woonruimten die de afgelopen acht jaar (of korter als de woonruimte nog niet zo lang bestaat) in minimaal 75 procent van de maanden bewoond is geweest door uitwonende mbo- en/of ho-studenten. De grens van 75 procent is nodig om rekening te houden met leegstand, tussenjaren van studenten en schoolverlaters die nog een geruime tijd in hun woonruimte blijven wonen. Daarnaast zijn studenten in flexibel aanbod woonachtig. Dit is aanbod waar de afgelopen acht jaar tot 75 procent van de tijd een mbo- en/of ho-student heeft gewoond. In het flexibele aanbod wonen voor een deel van de tijd studenten, maar wonen ook deels andere doelgroepen, zoals alleenstaanden en starters. Bij vertrek van een student uit het flexibel aanbod is het niet vanzelfsprekend dat er opnieuw een student komt wonen.

53 procent van de uitwonende studenten woont in collegejaar '21-'22 in structureel aanbod. De verhouding tussen het structureel en flexibel aanbod verschilt per stad. In Delft, Tilburg en Wageningen woont in collegejaar '21-'22 minimaal 70 procent in structureel aanbod. In Amsterdam, Den Haag, Haarlem en Rotterdam woont 45 procent of minder van de studenten in structureel aanbod.

Aandeel structureel aanbod

CBS | '21-'22

Het aanbod van studentenhuysvesting wordt voor het grootste deel bepaald door het aantal woonruimten dat op dit moment door studenten wordt bewoond. Daarbovenop wordt gekeken naar het flexibele aanbod in het lage huursegment dat op een bepaald moment juist niet bewoond is door studenten, maar relatief eenvoudig door studenten bewoond moet kunnen worden. Hoe lager de spanning op de woningmarkt in het lage huursegment is, hoe groter de mogelijkheden voor studenten zijn om in het flexibele aanbod extra woonruimten te vinden. Dit wordt het bereikbaar onbenut flexibel aanbod genoemd. De optelsom van het huidig aantal woonruimten dat door uitwonende studenten wordt bewoond en het bereikbaar onbenut flexibel aanbod is het beschikbare aanbod van studentenhuysvesting.

5.3 Drukindicator

Door het aanbod van studentenhuysvesting af te zetten tegen de vraag naar studentenhuysvesting wordt de druk op de woningmarkt van studentenhuysvesting inzichtelijk.

Bij de drukindicator worden de vraag en het aanbod met elkaar geconfronteerd. De drukindicator geeft een beeld van de druk op de studentenwoningmarkt in april. Het kan voorkomen dat een stad in deze periode een relatief lage druk kent, terwijl er sprake is van een hoge druk tijdens de piekbelasting in september. Vrijwel alle studiesteden hebben aan het begin van het collegejaar in meer of mindere mate te maken met de piekbelasting van startende studenten die op zoek zijn naar een kamer. Zeker steden met relatief veel internationale studenten en een groot verzorgingsgebied kennen in september een extra grote vraag naar studentenhuysvesting. Immers hebben internationale studenten en studenten die ver van de studiestad wonen vrijwel direct een kamer nodig.

Ook houdt de drukindicator geen rekening met tekorten in andere segmenten van de woningmarkt die de doorstroming van afgestudeerden kunnen belemmeren. Zo is het mogelijk dat een student wenst te vertrekken na afronding van zijn studie maar geen nieuwe woonruimte kan vinden. Hierdoor blijft de gediplomeerde student zitten in een woonruimte die anders over zou gaan naar een student. Ogenscheinlijk lijkt bij iedere woonruimte zoekende student die geen woonruimte kan vinden sprake van een tekort aan studentenwoonruimten, maar in werkelijkheid kan er dus sprake zijn van een tekort aan bijvoorbeeld starterswoningen. In de hier gepresenteerde drukindicator wordt het gebrek aan doorstroom van afgestudeerden daarom niet als druk op de studentenwoningmarkt meegenomen.

Voor de 20 grootste steden wordt in collegejaar '21-'22 (peilmoment april) het huysvestingstekort geschat op 26.800 woonruimten. In Amsterdam, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, 's-Hertogenbosch en Utrecht is er sprake van een relatief zeer krappe woningmarkt voor studenten.

Drukindicator naar woonstad

Woonstad	Drukindicator	Woonstad	Drukindicator
Amsterdam	++	Leeuwarden	o
Arnhem	o	Leiden	++
Breda	+	Maastricht	o
Delft	+	Nijmegen	++
Den Haag	+	Rotterdam	++
Ede	o	's-Hertogenbosch	++
Eindhoven	+	Tilburg	o
Enschede	o	Utrecht	++
Groningen	+	Wageningen	o
Haarlem	o	Zwolle	+

DUO, CBS, enquête | '21-'22

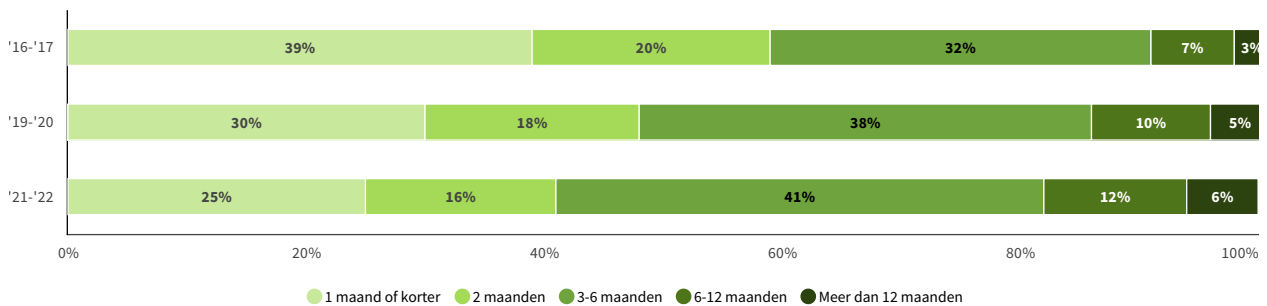
5.4 Ervaren actieve zoektijd

Uitwonende studenten geven aan gemiddeld 4,7 maanden actief te hebben gezocht naar hun huidige woonruimte. In dit cijfer is geen rekening gehouden met thuiswonende studenten die actief op zoek zijn naar een woonruimte maar deze nog niet hebben gevonden. Studenten hebben in veel gevallen (veel) langer op wachtlijsten gestaan, maar zolang studenten niet gelijktijdig actief op zoek zijn naar een woonruimte valt die periode niet onder de actieve zoektijd.

De ervaren actieve zoektijd binnen een collegejaar heeft betrekking op alle uitwonende studenten in het betreffende collegejaar en niet enkel op de uitwonende studenten die in dat jaar zijn verhuisd. De ervaren zoektijd van reeds uitwonende studenten is de afgelopen jaren aan het toenemen. Tussen collegejaren '16-'17 en '21-'22 is het aandeel studenten dat binnen een maand een woonruimte vindt afgenomen van 39 naar 25 procent. 82 procent van de uitwonende studenten heeft na een halfjaar actief zoeken een woonruimte gevonden. In collegejaar '16-'17 lag dit aandeel op 90 procent.

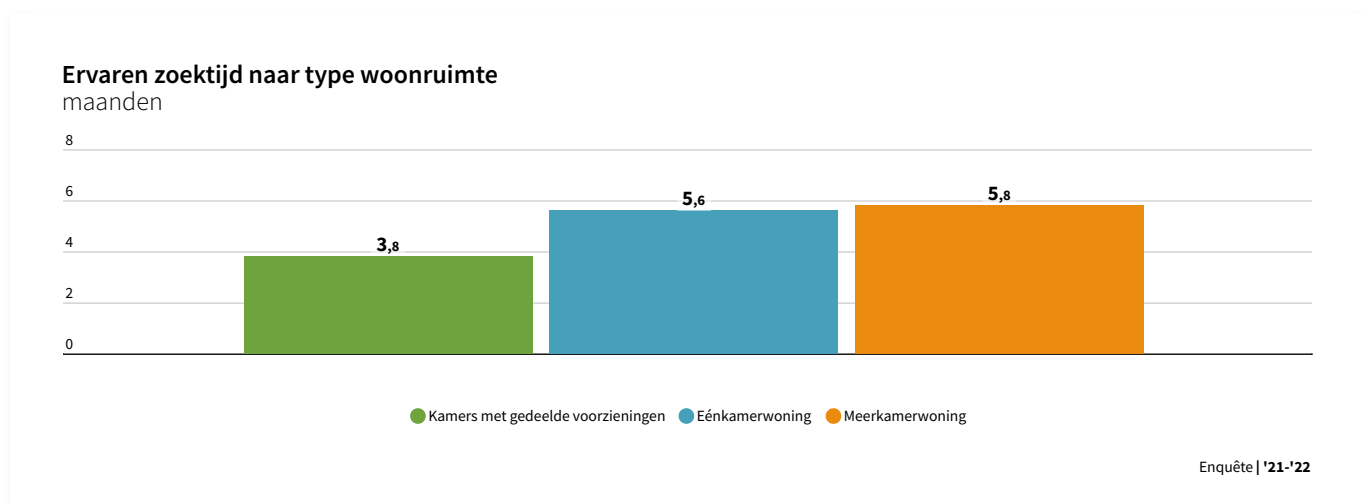
Dat studenten steeds langer actief moeten zoeken om een woonruimte te vinden is ook terug te zien bij de studenten die op dit moment een verhuiscens binnen een halfjaar hebben. Waar 17 procent van de verhuiscens in collegejaar '16-'17 zeer frequent op zoek was naar een woonruimte, is dit aandeel in collegejaar '21-'22 gestegen tot 29 procent.

Ervaren actieve zoektijd

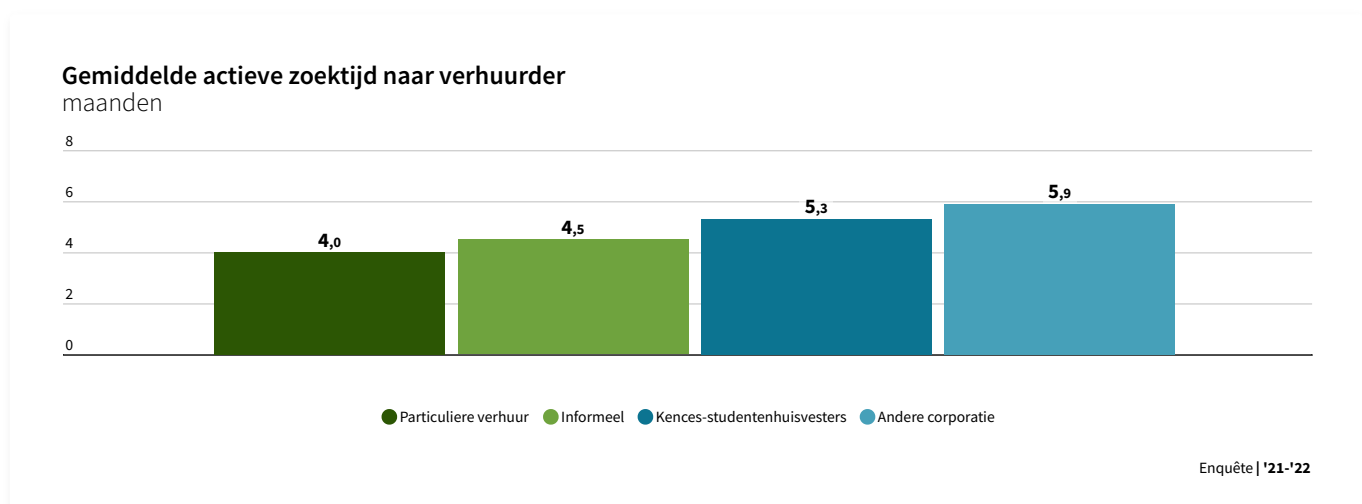

Enquête | '16-'17 - '21-'22

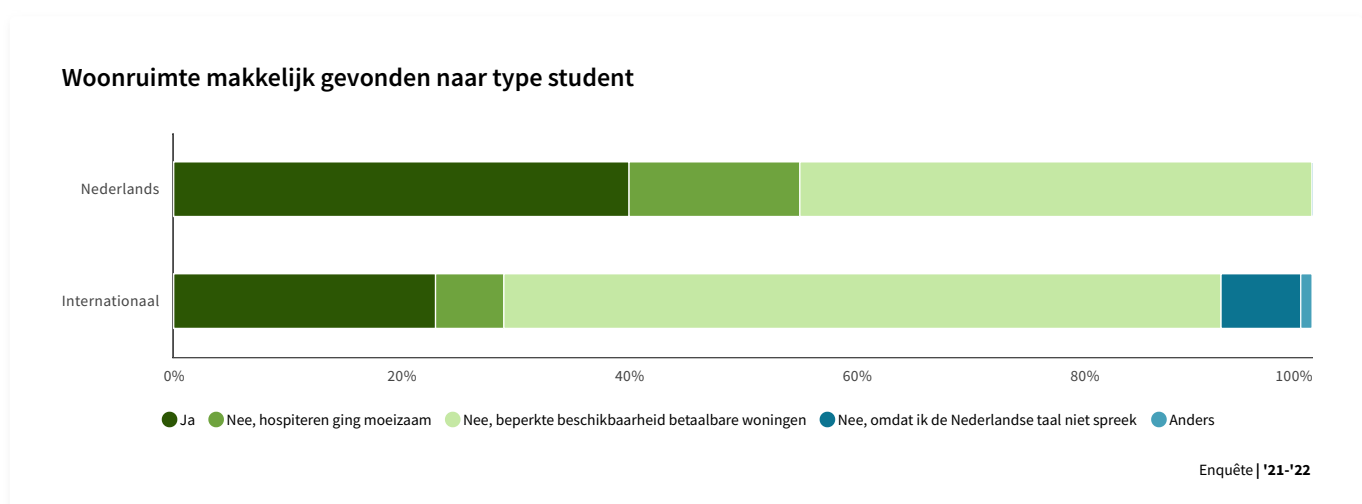
De gemiddelde ervaren zoektijd verschilt tussen verschillende groepen studenten. Zo duurt het zoeken naar een zelfstandige woonruimte doorgaans langer dan het zoeken naar een kamer met gedeelde voorzieningen.

Kijkend naar de gemiddelde ervaren actieve zoektijd tussen de verschillende typen verhuurder, is deze met respectievelijk 5,3 en 5,9 maanden het langst bij Kences-huisvesters en andere corporaties.

35 procent van de uitwonende studenten geeft aan dat zij makkelijk aan hun huidige woonruimte zijn gekomen. Met respectievelijk 40 en 23 procent geven Nederlandse studenten vaker aan dat ze makkelijk aan hun woonruimte zijn gekomen dan internationale studenten. 7 procent van de internationale studenten geeft aan dat het niet makkelijk was om een woonruimte te vinden vanwege het niet spreken van de Nederlandse taal.

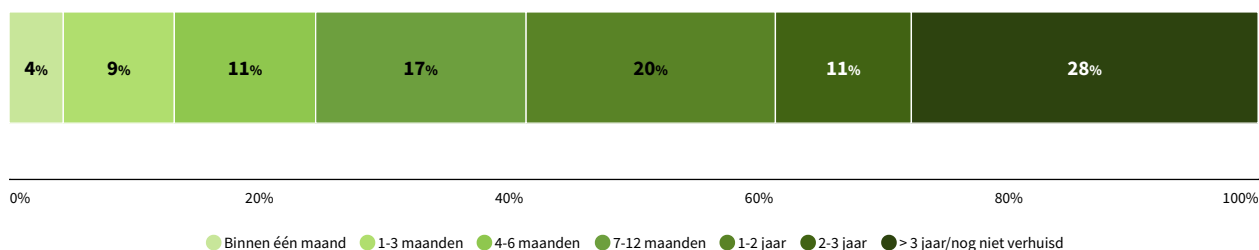

5.5 Verhuisgedrag uitstromende studenten

Doorstroming tussen de studentenwoningmarkt en de rest van de woningmarkt is van belang om aanbod vrij te maken voor nieuwe studenten. Een deel van de studentenhuysvesting wordt bewoond door personen die niet langer student zijn binnen het hoger onderwijs (gediplomeerd of ongediplomeerd). In totaal is 41 procent van de uitstromende studenten binnen één jaar na uitschrijving naar een andere woonruimte verhuisd. De grootste groep (39 procent) is na meer dan 2 jaar verhuisd of is nog niet verhuisd. Studenten die vanwege een tussenjaar een jaar niet studeren zijn in deze analyse niet meegenomen.

Uitstromende studenten die tijdens hun opleiding bij een Kences-studentenhuysvester woonden verhuizen sneller dan uitstromers afkomstig van andere typen verhuurder. Kences-studentenhuysvesters werken vaak met campuscontracten waarbij studenten de woonruimte binnen een bepaalde periode na uitstroom moeten verlaten.

Tijd tussen uitschrijving als student en eerste verhuizing van uitwonende studenten

CBS | '20-'21

6. Kwantitatieve prognoses

Ieder jaar stelt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de referentieraming op waarin op nationaal niveau de verwachte studentenpopulatie te vinden is. De referentieraming is beleidsarm en houdt daarom geen rekening met bijvoorbeeld voornemens uit het nieuwe coalitieakkoord (zoals de herinvoering van de studiefinanciering). Daarnaast wordt beperkt rekening gehouden met de Brexit. Meer informatie over de referentieraming is te vinden op de site van de [Rijksoverheid](#). In de [bijlage](#) worden verschillende edities van de referentieraming met elkaar vergeleken.

Het Apollo-rekenmodel verdeelt de nationale cijfers van de referentieraming over de verschillende studiesteden en voegt het kenmerk thuis- of uitwonend toe. Dit jaar is de methodiek om het aantal thuis-en uitwonenden te berekenen verbeterd. Voorheen werd een trendprognose van het verwacht aantal uitwonende studenten opgesteld op basis van het aantal uitwonende studenten in de laatste vijf jaar. In de monitor van dit jaar wordt geen trendprognose van het aantal uitwonende studenten opgesteld, maar een trendprognose van het gewenste aantal uitwonende studenten (de vraag). Met deze vraagprognose wordt voor het eerst inzicht gegeven in het aantal studenten dat de komende jaren uitwonend wenst te zijn. De vraagprognose maakt het mogelijk om samen met de aanbodprognose een schatting van het toekomstige huisvestingstekort te geven. Meer informatie over de nieuwe methodiek is te vinden in de [bijlage](#).

Tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 stijgt het aantal studenten in het hoger onderwijs naar verwachting met 2,7 procent. In absolute aantallen betreft dit een stijging van 768.000 naar 789.000 studenten. De vraag naar studentenhuysvesting neemt in deze periode toe van 453.800 gewenst uitwonende studenten naar 489.600 tot 503.400 gewenst uitwonende studenten. Naar verwachting zal de vraag naar studentenhuysvesting sneller stijgen dan het aanbod van studentenhuysvesting. Dit leidt in de 20 grootste studiesteden de komende acht jaar tot een stijging van het geschatte huysvestingstekort van 26.800 naar 44.800 woonruimten.

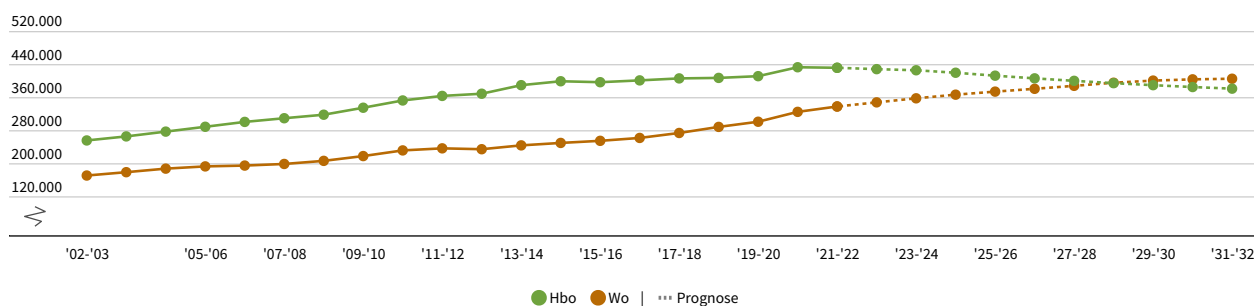
6.1 Studentenpopulatie

In de afgelopen acht jaar nam het aantal hbo-studenten met gemiddeld 5.300 studenten per jaar toe. Het aantal universitaire studenten groeide in deze periode met 11.800 studenten per jaar. Voor de komende jaren wordt een minder sterke groei verwacht. De referentieraming laat zelfs een gemiddelde afname van 5.300 hbo-studenten per jaar zien tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 (-1,2 procent). Met een jaarlijkse groei van 7.800 universitaire studenten is de toename bij universiteiten nog altijd aanzienlijk, maar minder sterk dan voorheen (2,3 procent). In acht jaar tijd komt dit voor het gehele hoger onderwijs neer op een stijging van 2,7 procent. In absolute aantallen betreft dit een stijging van 768.000 naar 789.000 studenten.

Ten opzichte van de vorige editie van de referentieraming is het aantal hbo-studenten in de nieuwe raming flink naar beneden bijgesteld. De reden hiervoor is dat de instroom in het hbo in collegejaar '21-'22 lager is dan vorig jaar werd geraamd. Aangezien bachelorstudenten meestal meerdere jaren in het hbo blijven, heeft een verandering in de instroom een grote impact op de raming. Voor het wetenschappelijk onderwijs hebben nauwelijks bijstellingen tussen de referentieraming van vorig jaar en dit jaar plaatsgevonden.

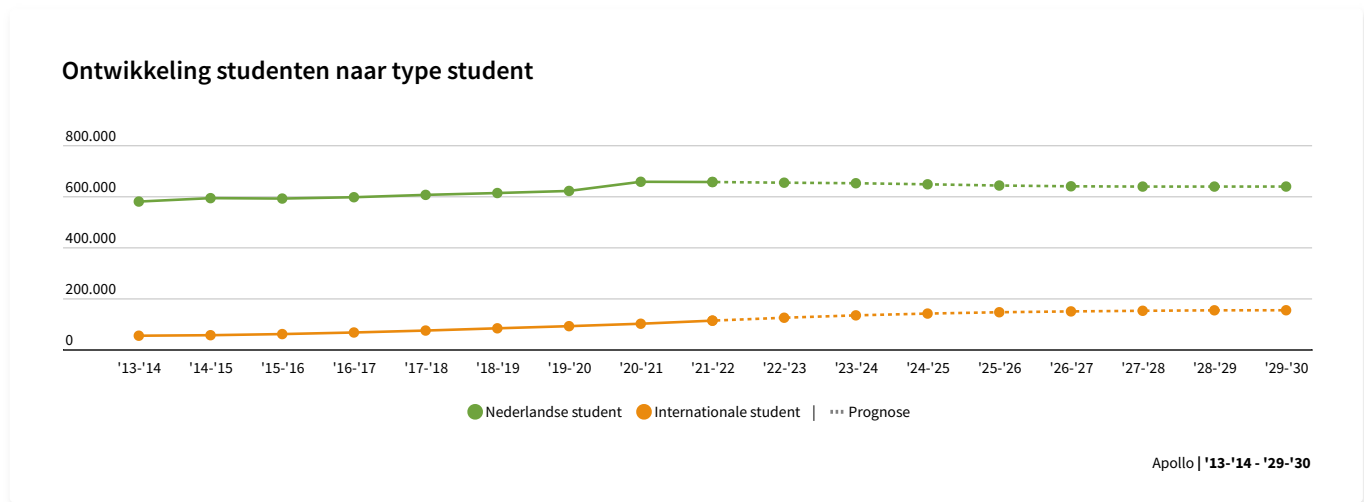
De bijstelling van het aantal hbo-studenten in de referentieraming zorgt ervoor dat voor het eerst een groter aantal universitaire studenten dan hbo-studenten wordt verwacht. Het omslagpunt ligt in collegejaar '28-'29.

Ontwikkeling studenten naar type onderwijs

Referentieraming | '02-'03 - '31-'32

De afgelopen acht jaar nam het aantal internationale diplomastudenten met gemiddeld 7.400 studenten per jaar toe. De komende jaren zet deze groei zich naar verwachting door. De komende acht jaar wordt een gemiddelde groei van 5.100 internationale studenten per jaar verwacht (4,5 procent). Hiermee stijgt het aantal internationale diplomastudenten de komende jaren naar verwachting een stuk harder dan het aantal Nederlandse diplomastudenten (-0,3 procent per jaar). Tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 komt dit neer op een stijging van 112.500 naar 153.100 internationale diplomastudenten.

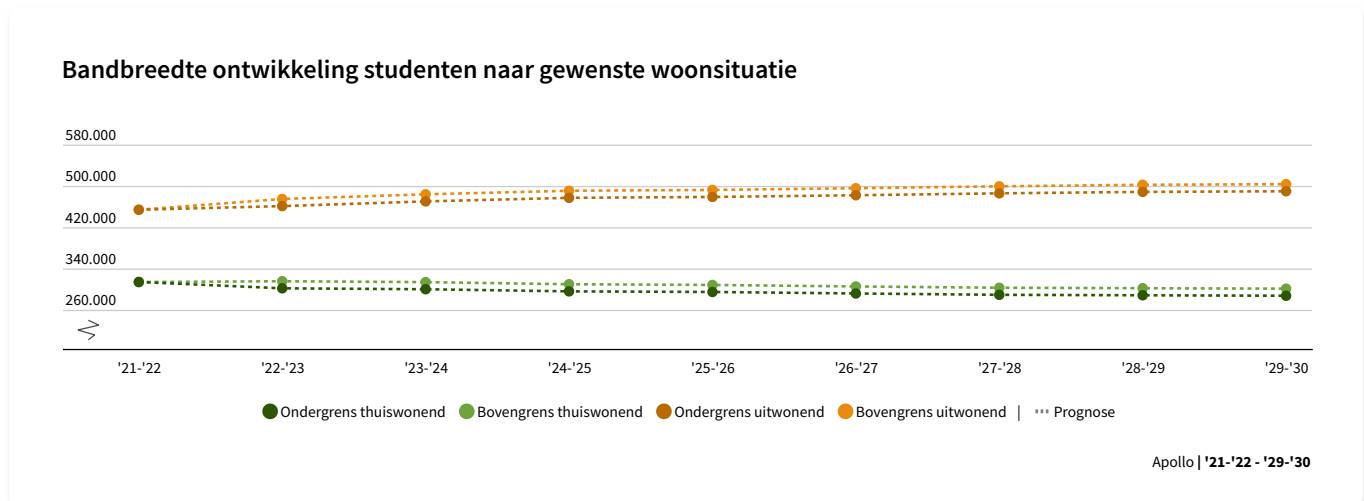

6.2 Gewenste woonsituatie

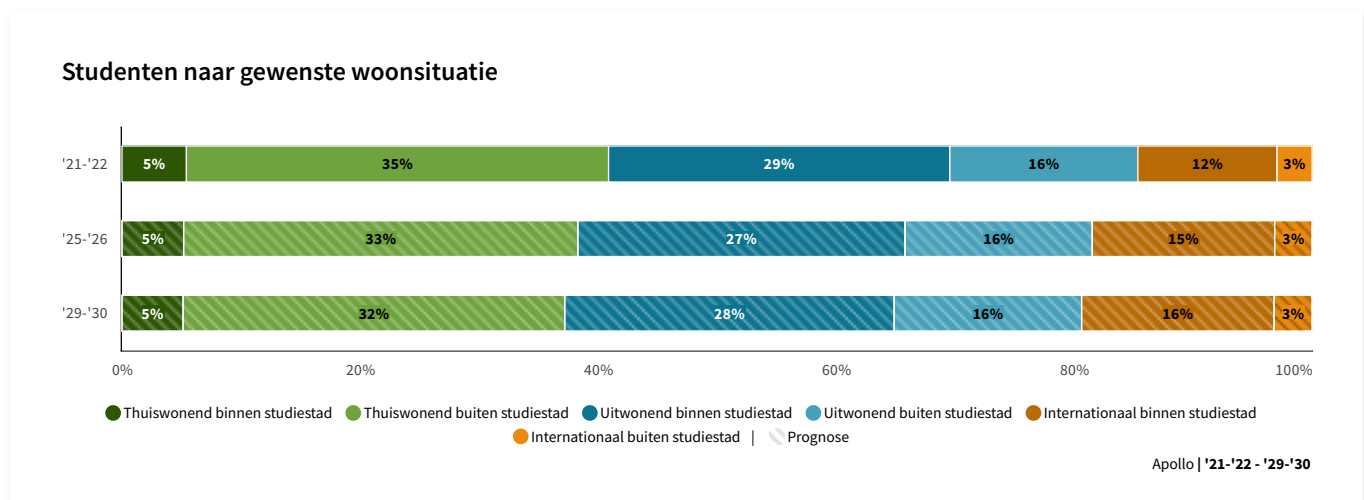
Bij prognoses is er altijd sprake van onzekerheden. Bij ontwikkelingen die zich nog niet eerder voorgedaan is het effect op langere termijn lastig te voorspellen. De coronapandemie is hier een goed voorbeeld van. Vanwege de onzekerheden wordt een bandbreedte als prognose van het aantal studenten naar woonsituatie gepresenteerd.

In collegejaar '21-'22 zijn 409.200 studenten uitwonend, inclusief alle internationale diplomastudenten. Het aantal studenten dat gewenst uitwonend is (de vraag) ligt met 453.800 studenten een stuk hoger. De vraag naar studentenhuysvesting zal de komende acht jaar naar verwachting toenemen naar 489.600 tot 503.400 gewenst aantal uitwonende studenten. Dit komt neer op een groei van 8 tot 11 procent.

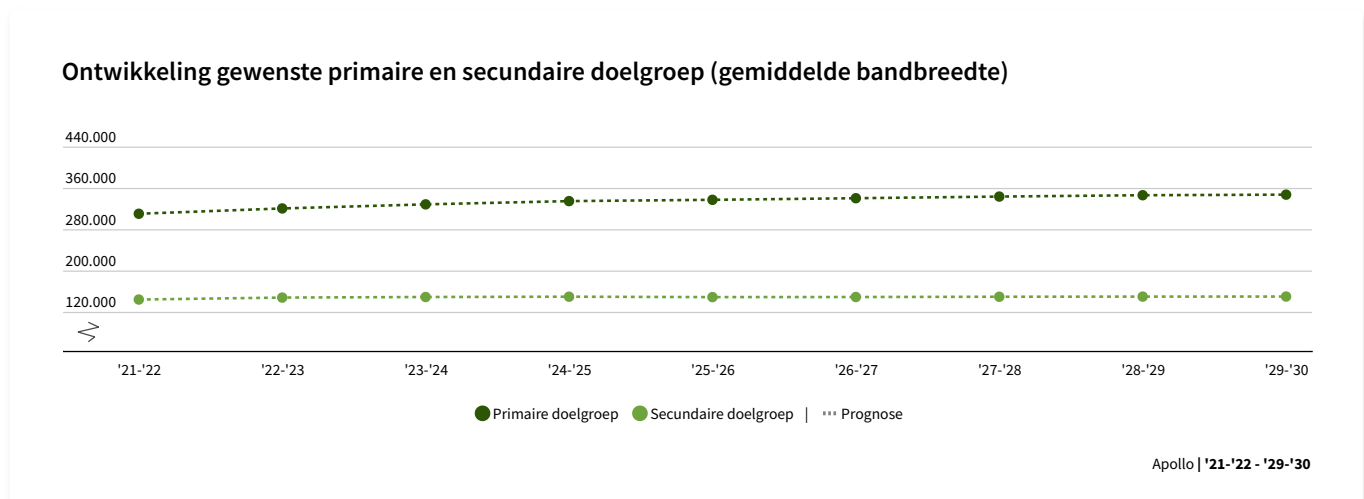
De groei van het gewenst aantal uitwonende studenten komt in zijn geheel voort uit de verwachte groei van het aantal internationale diplomastudenten. In collegejaar '21-'22 is 15 procent van alle diplomastudenten een internationale student. Naar verwachting zal dit aandeel oplopen tot 19 procent in collegejaar '29-'30.

De verwachting voor de komende acht jaar is dat het gewenste aandeel uitwonende Nederlandse studenten stijgt van 52 naar 54 procent ten opzichte van alle Nederlandse studenten. De stijging van het aandeel uitwonende Nederlandse studenten is te danken aan de relatief sterke toename van het aantal Nederlandse studenten dat studeert aan de universiteit.

De toename van het gewenste aantal uitwonende studenten vindt naar verwachting zowel bij de primaire doelgroep als secundaire doelgroep plaats. Tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 stijgt de gewenste primaire doelgroep van 309.900 naar 346.900 (gemiddelde bandbreedte) studenten (12 procent). De gewenste secundaire doelgroep stijgt van 143.800 naar 149.600 studenten (4 procent).

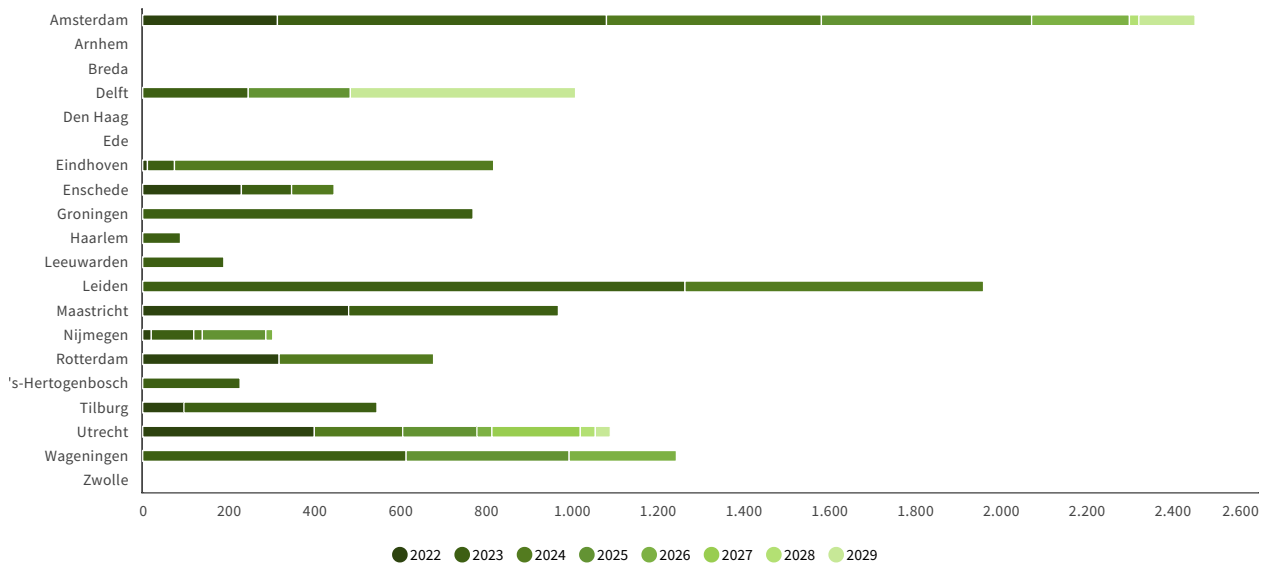

6.3 Aanbodprognose en huisvestingstekort

Veel steden kennen druk op de studentenwoningmarkt. Om in de toekomst aan de groeiende vraag naar studentenhuishuisvesting te kunnen voldoen en het tekort aan woonruimten terug te dringen is het bouwen van nieuwe studentenhuishuisvesting essentieel. Voor de 20 grootste studiesteden zijn in mei 2022 de harde bouwplannen voor structurele studentenhuishuisvesting bij de gemeenten opgevraagd. De verwachting is dat in de periode 2022 tot en met 2030 12.800 wooneenheden specifiek bestemd voor studenten in de 20 studiesteden worden opgeleverd. Aan de andere kant zal een deel van de structurele woonruimten de komende jaren niet meer (structureel) beschikbaar zijn voor studenten (vanwege sloop of het krijgen van een andere bestemming). Ook moet er rekening mee worden gehouden dat niet 100 procent van de opgeleverde woonruimten door ho-studenten bewoond zal worden. De woonruimten kunnen ook bewoond worden door bijvoorbeeld mbo-studenten en recent afgestudeerden. Onderaan de streep zullen in collegejaar '29-'30 naar verwachting 6.800 woonruimten daadwerkelijk bewoond worden door studenten uit het hoger onderwijs. Deze extra woonruimten zorgen voor de toename van het toekomstige structurele aanbod.

De bouwplannen voor structurele studentenhuishuisvesting tussen 2022 en 2030 zijn met 2.500 eenheden in Amsterdam het meest omvangrijk. Aan de andere kant kent Amsterdam ook de grootste sloopplannen van studentenhuishuisvesting. Daarmee zal het structurele aanbod in Amsterdam netto de komende acht jaar juist afnemen met 700 woonruimten.

Harde bouwplannen voor studentenhuysvesting naar studiestad en opleverjaar

Gemeenten | '21-'22

Naast de bouw van structurele woonruimten specifiek bestemd voor studenten komen ook in het lage huursegment (onder de liberalisatiegrens) van de woningmarkt extra woonruimten voor studenten beschikbaar. Het flexibele aanbod komt grotendeels uit dit segment van de woningvoorraad. Bij de prognose van het flexibele aanbod wordt gebruikgemaakt van de ontwikkeling van de woningvoorraad in het lage huursegment. Dit komt neer op 15.900 extra bewoond flexibel aanbod in de 20 studiesteden in collegejaar '29-'30.

In de 20 studiesteden zal het totale aanbod (structureel + flexibel) aan studentenhuysvesting naar verwachting toenemen van 340.900 woonruimten in collegejaar '21-'22 tot 363.400 woonruimten in collegejaar '29-'30.

Net als in de huidige situatie is ook in de prognosejaren het gewenst aantal uitwonende studenten per definitie niet gelijk aan het aantal studenten dat daadwerkelijk uitwonend zal zijn. Ook kan het aantal studenten dat daadwerkelijk uitwonend zal zijn nooit hoger zijn dan het beschikbare aanbod in de stad. In collegejaar '29-'30 is de verwachte vraag naar studentenhuysvesting in de 20 grootste studiesteden gelijk aan 404.900 studenten. Rekening houdend met het aanbod van studentenhuysvesting, waarbij er vanuit wordt gegaan dat alle harde bouwplannen voor studentenhuysvesting worden uitgevoerd, zullen naar verwachting 360.100 studenten daadwerkelijk uitwonend worden. Dit is een stijging van 8 procent ten opzichte van het huidig aantal uitwonende studenten in de 20 grootste studiesteden (334.800 studenten).

Het verschil tussen de verwachte vraag naar en het aanbod van studentenhuysvesting geeft een indicatie van het toekomstige huysvestingstekort. Het huysvestingstekort in de 20 grootste studiesteden stijgt tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 naar verwachting van 26.800 naar 44.800 woonruimten. Naar verwachting neemt de relatieve druk op de studentenwoningmarkt in 6 steden toe en in 5 van 20 steden af.

Indicator van huidige druk en ontwikkeling druk

Woonstad	Huidige druk	Ontwikkeling druk
Amsterdam	++	↗
Arnhem	o	↘
Breda	+	-
Delft	+	-
Den Haag	+	-
Ede	o	↘
Eindhoven	+	↘
Enschede	o	-
Groningen	+	-
Haarlem	o	↗
Leeuwarden	o	-
Leiden	++	↗
Maastricht	o	↗
Nijmegen	++	↗
Rotterdam	++	-
's-Hertogenbosch	++	↘
Tilburg	o	-
Utrecht	++	↗
Wageningen	o	↘
Zwolle	+	-

DUO, CBS, enquête | '21-'22 - '29-'30

7. Internationale studenten

Internationale studenten vormen een bijzondere groep aangezien nagenoeg al deze studenten een huisvestingsbehoefte hebben, doorgaans geen netwerk in Nederland hebben en hierdoor nog meer dan de Nederlandse studenten zijn aangewezen op corporaties en particuliere verhuurders. Daarnaast ontwikkelt deze groep zich qua prognoses onafhankelijk van de demografie in Nederland. Internationale studenten kunnen in twee groepen worden verdeeld:

1. Internationale diplomastudenten die komen voor een volledige studie op bachelor- of masterniveau; zij zijn in de voorgaande hoofdstukken in alle analyses meegenomen. Onder de internationale diplomastudenten vallen alle studenten met een buitenlandse nationaliteit en een internationale vooropleiding.
2. Studiepuntmobiele studenten die juist komen voor een kortere periode (één jaar of korter), bijvoorbeeld in het kader van een uitwisseling; deze studenten zijn in de voorgaande hoofdstukken niet meegenomen.

De tweede groep van studiepuntmobiele studenten wordt helaas minder eenduidig geregistreerd en wordt om die reden niet meegenomen in de analyses uit de voorgaande hoofdstukken. Toch bezetten deze studenten met circa 5 procent een noemenswaardig deel van de studentenwoonruimten. Vanwege het belang een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van de behoefte aan studentenhuysvesting wordt de groep studiepuntmobiele studenten in dit hoofdstuk behandeld. Het betreft hier echter alleen de inkomende studenten, waardoor het (tijdelijke) aanbod van woonruimten als gevolg van uitgaande studiepuntmobiele studenten buiten beeld blijft. De internationale diplomastudenten die integraal in de voorgaande hoofdstukken zijn meegenomen worden in dit hoofdstuk als aparte categorie eveneens besproken.

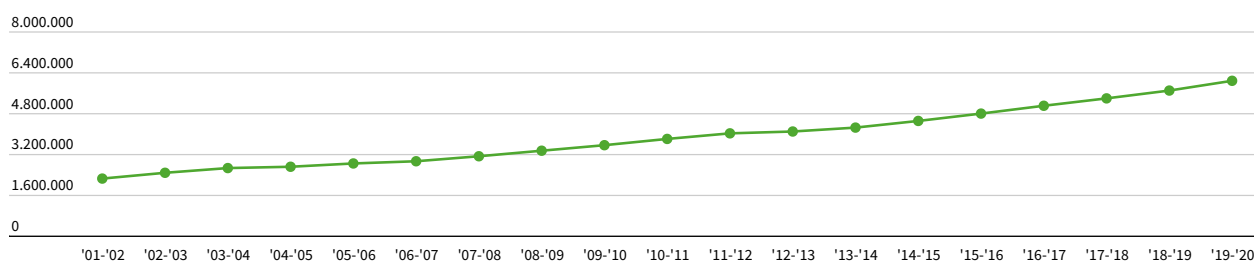
In totaal zijn in collegejaar '21-'22 circa 16.500 studiepuntmobiele studenten en 112.500 internationale diplomastudenten in Nederland. 86 procent van de studiepuntmobiele studenten en 78 procent van de internationale diplomastudenten woont binnen de eigen studiestad. Corporaties huisvesten in samenwerking met universiteiten en hogescholen met 68 procent een groot deel van de studiepuntmobiele studenten.

Naar verwachting stijgt het aantal internationale diplomastudenten en studiepuntmobiele studenten harder dan het aantal Nederlandse diplomastudenten. In de komende acht jaar groeit het aantal internationale diplomastudenten en studiepuntmobiele studenten naar respectievelijk 153.100 en 23.300 studenten.

7.1 Internationale context

In 2019 volgden er wereldwijd, volgens de meest recente statistieken van Unesco, ongeveer 6.064.000 studenten een studie in het buitenland. Het aantal studenten dat in het buitenland studeert is sinds 2000 structureel toegenomen. Kijkend naar het aandeel studenten dat in het buitenland ging studeren was dit tot 2016 jarenlang ongeveer gelijk (circa 2 procent). De toename van het aantal studenten dat in het buitenland studeerde kwam hiermee voor rekening van de groei van de wereldwijde studentenpopulatie, hoofdzakelijk veroorzaakt door de toename van het aantal studenten in Aziatische en Afrikaanse landen. Sinds 2016 neemt het aandeel van de wereldwijde studentenpopulatie dat in het buitenland is gaan studeren echter langzaam toe. In 2019 studeerde 2,6 procent van de wereldwijde studentenpopulatie in het buitenland

Ontwikkeling studenten wereldwijd dat in een ander land studeert

UNESCO | '01-'02 - '19-'20

China telt in absolute aantallen de meeste uitgaande studenten, zowel studiepuntmobiele studenten als internationale diplomastudenten, op ruime afstand gevolgd door India. China is symbolisch voor veel andere (opkomende) kenniseconomieën. De ontwikkeling van het hoger onderwijs in deze landen neemt toe in zowel kwaliteit als kwantiteit en zal waarschijnlijk leiden tot een betere kwalitatieve aansluiting van internationale studenten op Nederlandse universiteiten en hogescholen en daarmee mogelijk ook voor een lagere

uitstroom van de studenten. De top-5 bestaat verder uit Vietnam, Duitsland en Frankrijk. Duitsland heeft naast een grote uitgaande populatie ook een grote inkomende studentenstroom.

Nederland staat met een populatie uitgaande diplomastudenten van ongeveer 20.000 op een 61e plaats in deze ranglijst. Het aantal uitgaande studenten zegt niet alles. China en India staan bovenaan maar hebben ook de grootste populatie 18-30-jarigen, en als gevolg daarvan ook een groot aantal studenten. Daarom is er ook gekeken naar het aandeel van alle studenten per land dat in het buitenland gaat studeren. In India blijkt dit slechts 1,3 procent te zijn. Van de landen in de top-10 steken Kazachstan en Nepal erboven uit met meer dan 10 procent. In Nederland gaat in 2019 2,0 procent voor studie naar het buitenland. Dit is iets onder het wereldwijde gemiddelde van ongeveer 2,6 procent.

Top-10 landen en Nederland uitgaande studiemobiliteit

		2012	2019	Ratio
1	China	688.200	1.061.500	2,3%
2	India	189.800	461.800	1,3%
3	Vietnam	53.500	126.100	6,4%
4	Duitsland	118.500	122.400	3,7%
5	Frankrijk	64.000	103.200	3,8%
6	Verenigde Staten	72.100	102.200	0,5%
7	Zuid-Korea	120.400	101.500	3,3%
8	Nepal	29.300	93.900	21,4%
9	Kazachstan	42.500	89.300	13,0%
10	Brazilië	38.800	81.900	0,9%
...
61	Nederland	14.900	20.000	2,0%
	Totaal	4.077.900	6.063.700	2,6%

UNESCO | 2012/2019

Wat aantallen inkomende studenten betreft voeren de Verenigde Staten de ranglijst aan, gevolgd door Australië en het Verenigd Koninkrijk. De top-3 wordt in zijn geheel gevormd door Engelstalige landen. In deze laatste twee landen is het aandeel internationale studenten binnen de totale populatie ook erg hoog. De landen net onder de top met de meeste inkomende studenten hebben veelal zelf ook een grote uitgaande studentenpopulatie. Frankrijk en Rusland trekken veel studenten uit landen met dezelfde voertaal; Frankrijk uit voormalige kolonies en Rusland uit de voormalige Sovjetstaten. Nederland staat in 2019 op de 13de plaats en scoort qua ratio bovengemiddeld hoog.

Top-10 landen en Nederland inkomende studiemobiliteit

		2012	2019	Ratio
1	Verenigde Staten	-	976.900	5,2%
2	Australië	249.600	509.200	28,4%
3	Verenigd koninkrijk	427.700	489.000	18,7%
4	Duitsland	-	333.200	10,1%
5	Rusland	173.600	282.900	5,0%
6	Canada	135.200	279.200	16,2%
7	Frankrijk	271.400	246.400	9,2%
8	Verenigde Arabische Emiraten	54.200	225.300	73,0%
9	Japan	150.600	202.900	5,2%
10	China	89.000	201.200	0,4%
...
13	Nederland	57.500	108.400	11,7%
	Totaal	4.077.900	6.063.700	2,6%

UNESCO | 2013/2020

7.2 Studentenpopulatie

In totaal zijn er in collegejaar '21-'22 circa 16.500 studiepuntmobiele studenten en 112.500 internationale diplomastudenten in Nederland. Hiermee ligt het aantal studiepuntmobiele studenten nog iets onder het niveau van vóór de coronapandemie. Een groot deel van de studiepuntmobiele studenten is slechts één semester in Nederland. In het eerste semester van collegejaar '21-'22 waren er 11.000 studenten en in het tweede semester 5.500 studenten. Voor de huisvesting is het vooral relevant hoeveel studenten er op het piekmoment zijn; daarom wordt er in het vervolg gekeken naar de studiepuntmobiele studenten in het eerste semester. Wel zal er rekening mee gehouden moeten worden dat de vraag naar huisvesting in het tweede semester lager ligt.

De studiepuntmobiele en internationale diplomastudenten vormen in het eerste semester respectievelijk 1,4 en 14,4 procent van de gehele studentenpopulatie. Van de internationale studenten studeert circa 71 procent aan een universiteit. Dit is een beduidend groter aandeel dan bij de Nederlandse studenten (39 procent).

Een studiepuntmobiele student blijft gemiddeld circa 7 maanden in Nederland. In collegejaar '19-'20 studeert 52 procent van de studiepuntmobiele studenten in Nederland via een Erasmusbeurs. 43 procent komt naar Nederland via een ander uitwisselingsprogramma en de resterende 5 procent op eigen gelegenheid. De meeste studiepuntmobiele studenten komen uit China, Spanje en Duitsland.

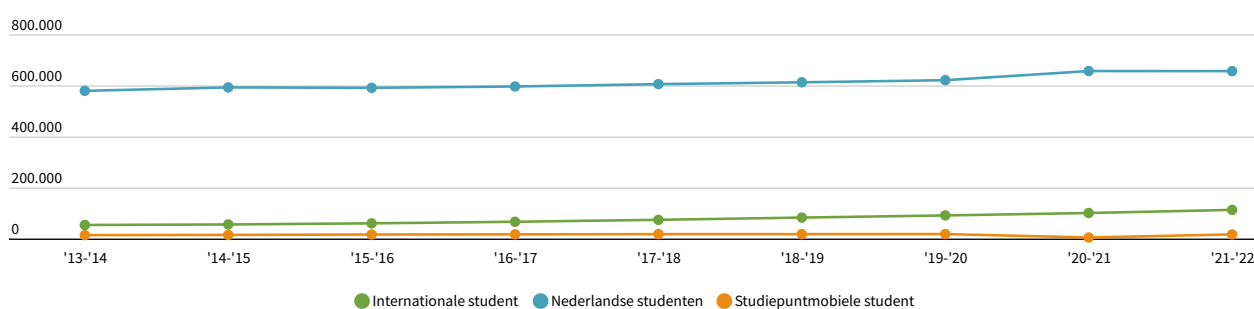
Herkomstlanden studiepuntmobiele studenten

1	China	9,1%	7	Verenigde Staten	4,5%
2	Spanje	8,0%	8	Verenigd Koninkrijk	4,2%
3	Duitsland	7,2%	9	Zuid-Korea	3,2%
4	Italië	5,5%	10	Indonesië	2,4%
5	Frankrijk	5,4%	11	Finland	2,4%
6	India	5,3%		Overig	42,8%

DUO, CBS, Telling ABF Research | '19-'20

Waar vanwege de coronapandemie in collegejaar '20-'21 nauwelijks studiepuntmobiele studenten naar Nederland zijn gekomen is dit aantal in collegejaar '21-'22 weer flink toegenomen. Het aantal studiepuntmobiele (totaal eerste en tweede semester) en internationale diplomastudenten is het afgelopen jaar respectievelijk met 273 procent en 12 procent gestegen tegenover geen groei bij de Nederlandse studenten. Wanneer naar de afgelopen acht jaar wordt gekeken, is het aantal studenten sinds collegejaar '13-'14 gegroeid met respectievelijk 2.800, 59.100 en 77.100 studenten.

Studenten in het hoger onderwijs

meerdere bronnen | '13-'14 - '21-'22

7.3 Woonsituatie

Voor een internationale student moet een studentenkamer beschikbaar zijn op de dag van aankomst in Nederland, wat een groot verschil is met reguliere studentenhuisvesting. Meestal zijn de kamers voor internationale studenten dan ook volledig ingericht. 88 procent van de studiepuntmobiele studenten huurt een gemeubileerde woonruimte en 9 procent een gestoffeerde kamer. Op veel universiteiten wonen studenten op een campus die gelieerd is aan de instelling. Huisvesting voor internationale studenten verschilt dus op een aantal punten van de praktijk van reguliere studentenhuisvesting in Nederland, waar de student niet gebonden is aan huisvesting bij de studiestart, er doorgaans geen sprake is van gemeubileerde woonruimten en er veel meer een cultuur van kamer zoeken via kijkavonden is. Bovendien zijn de internationale studenten een relatief heterogene groep qua woonsituatie, draagkracht en woonbehoeften.

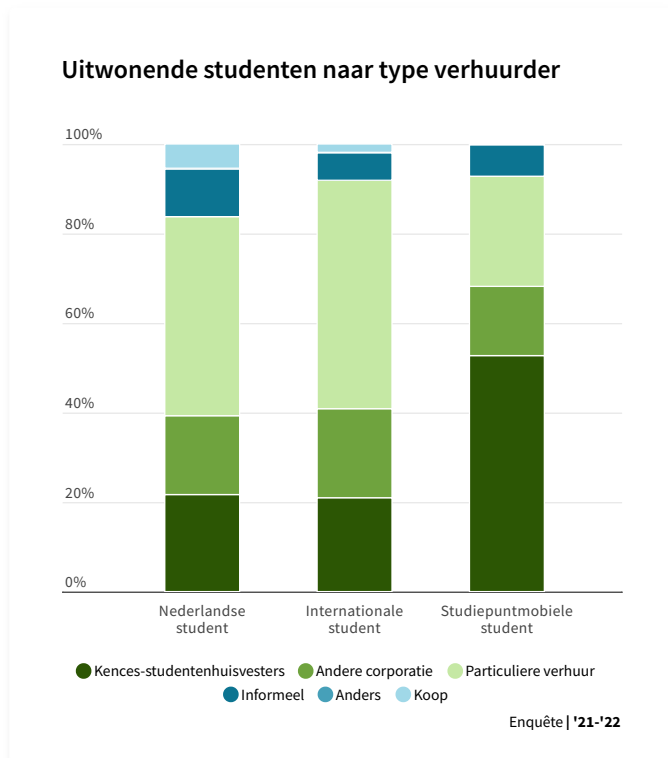
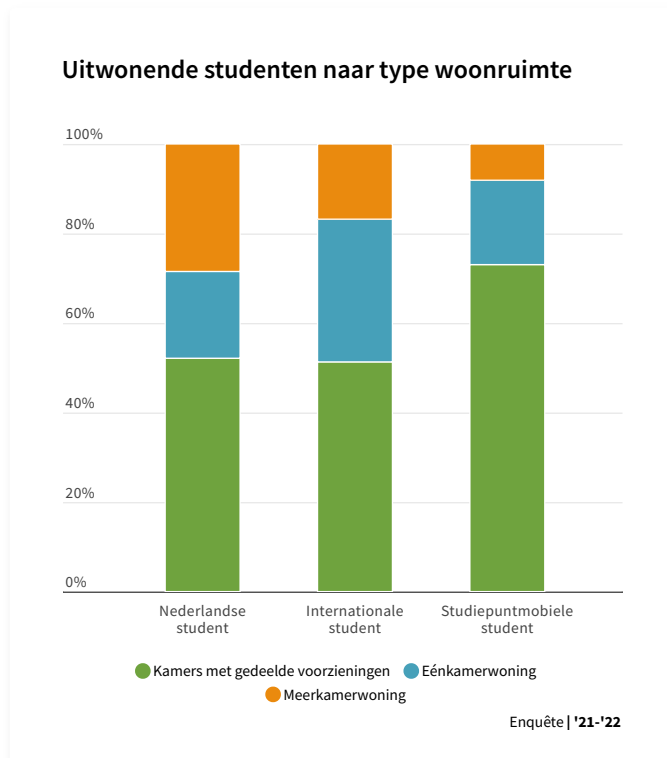
Tot collegejaar '20-'21 was nagenoeg iedere internationale student uitwonend. Vanwege de coronapandemie is het aandeel thuiswonende internationale diplomastudenten in collegejaar '20-'21 gestegen naar 11 procent. In collegejaar '21-'22 is het aandeel weer flink gedaald

naar zo'n 4 procent.

86 procent van de studiepuntmobile studenten woont binnen de eigen studiestad. Dit percentage ligt duidelijk hoger dan dat van de internationale uitwonende diplomastudent (78 procent) en de Nederlandse uitwonende diplomastudent (65 procent).

Met 8 procent zijn studiepuntmobile studenten niet vaak gehuisvest in een meerkamerwoning. Onder internationale diplomastudenten ligt dit aandeel met 17 procent ook onder het niveau van de Nederlandse diplomastudent (28 procent).

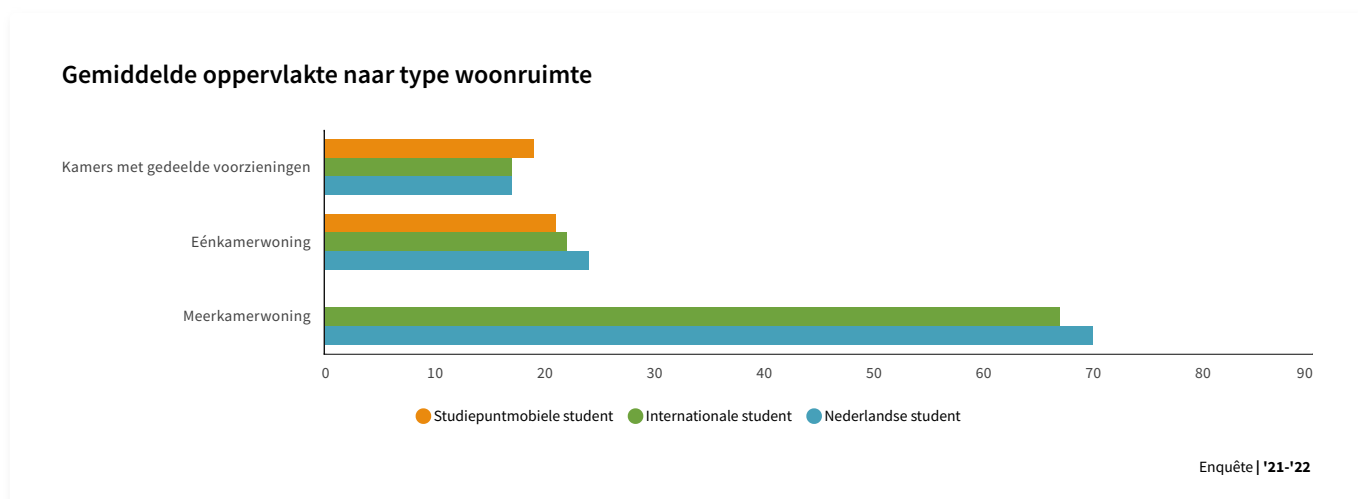
Corporaties huisvesten in samenwerking met universiteiten en hogescholen 68 procent van de studiepuntmobile studenten. Dit is een aanzienlijk groter deel dan bij de (internationale) diplomastudenten (internationaal: 41 procent en Nederlands: 39 procent). De rol van particuliere verhuur is beduidend kleiner dan bij de (internationale) diplomastudenten.

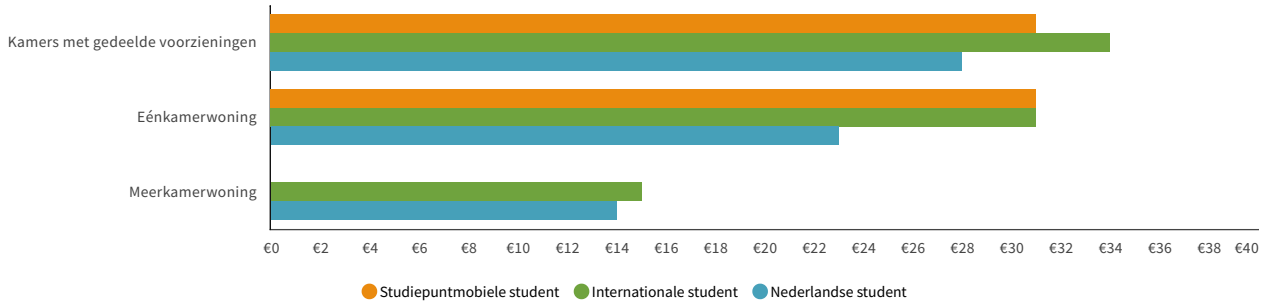
Onderstaande figuren geven inzicht in de gemiddelde verschillen tussen studiepuntmobile en (internationale) diplomastudenten wat betreft oppervlakte en betaalbaarheid. Wat woonoppervlakte betreft is er weinig verschil. Meer verschillen zijn er op het vlak van betaalbaarheid. De woonlasten na aftrek van huurtoeslag per vierkante meter zijn bij internationale studenten gemiddeld hoger dan bij de Nederlandse student. Twee belangrijke aspecten kunnen dit verschil verklaren, namelijk:

1. Internationale studenten en met name de studiepuntmobile studenten zijn overwegend gehuisvest in studiesteden waar de woonlasten relatief hoog zijn;
2. Internationale studenten en zeker de studiepuntmobile studenten wonen vaker in een gemeubileerde woning.

Het besteedbaar budget van internationale studenten is gemiddeld lager dan dat van Nederlandse studenten. Aangezien de woonlasten iets hoger zijn, is het logische gevolg dat de internationale studenten een duidelijk hogere woonquote hebben.

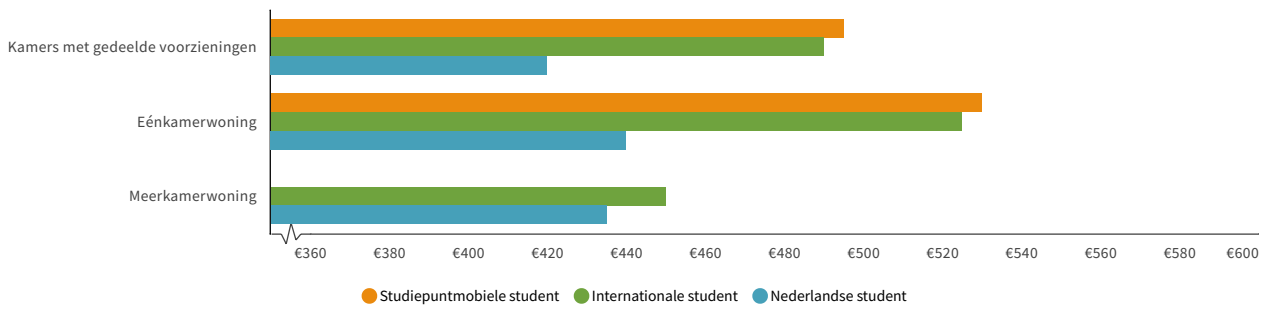

Woonlasten per m2 naar type woonruimte

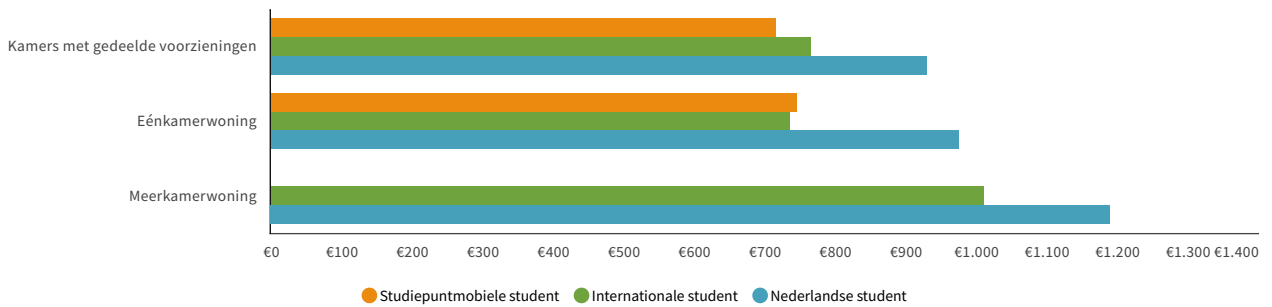
Enquête | '21-'22

Woonlasten naar type woonruimte

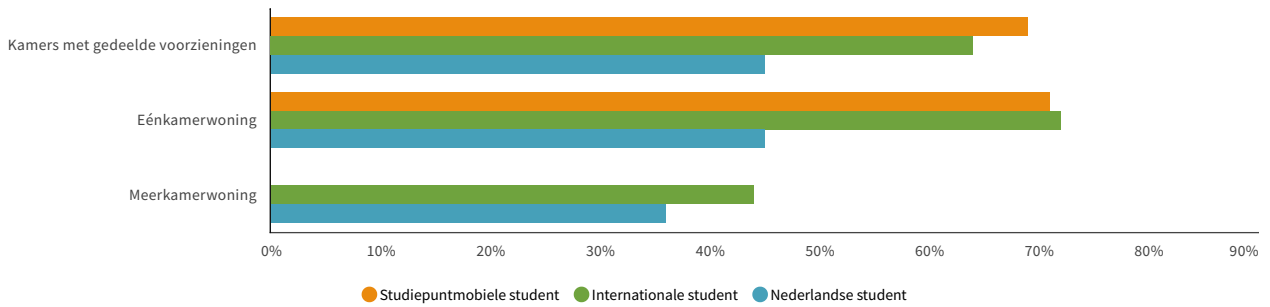
Enquête | '21-'22

Besteedbaar budget naar type woonruimte

Enquête | '21-'22

Woonquote naar type woonruimte

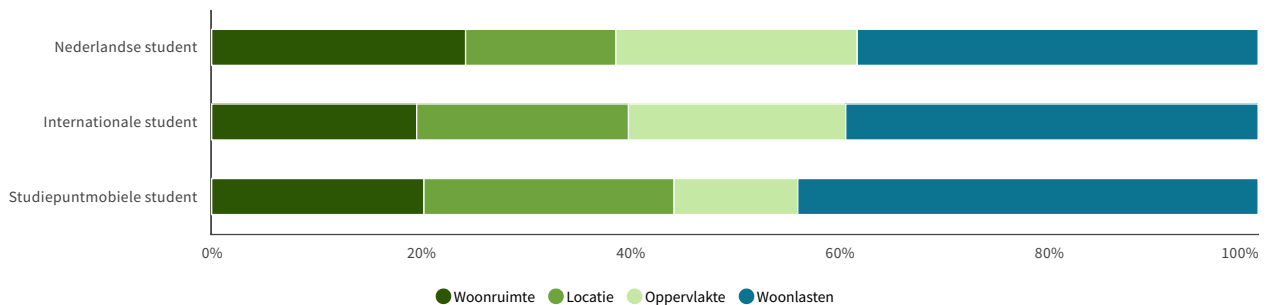
Enquête | '21-'22

7.4 Woonwensen

In deze paragraaf worden de woonwensen van alle internationale studenten, ongeacht hun gewenste verhuistertijd, in beeld gebracht omdat er onvoldoende waarnemingen beschikbaar zijn bij de internationale studenten die binnen één jaar wensen te verhuizen naar of binnen Nederland (voor een zuivere vergelijking is dit ook gedaan bij de Nederlandse studenten). Hierbij is gebruik gemaakt van conjunct meten. Bij de gepresenteerde woonwensen is dus rekening gehouden met de woonlasten die bepaalde keuzes met zich mee brengen.

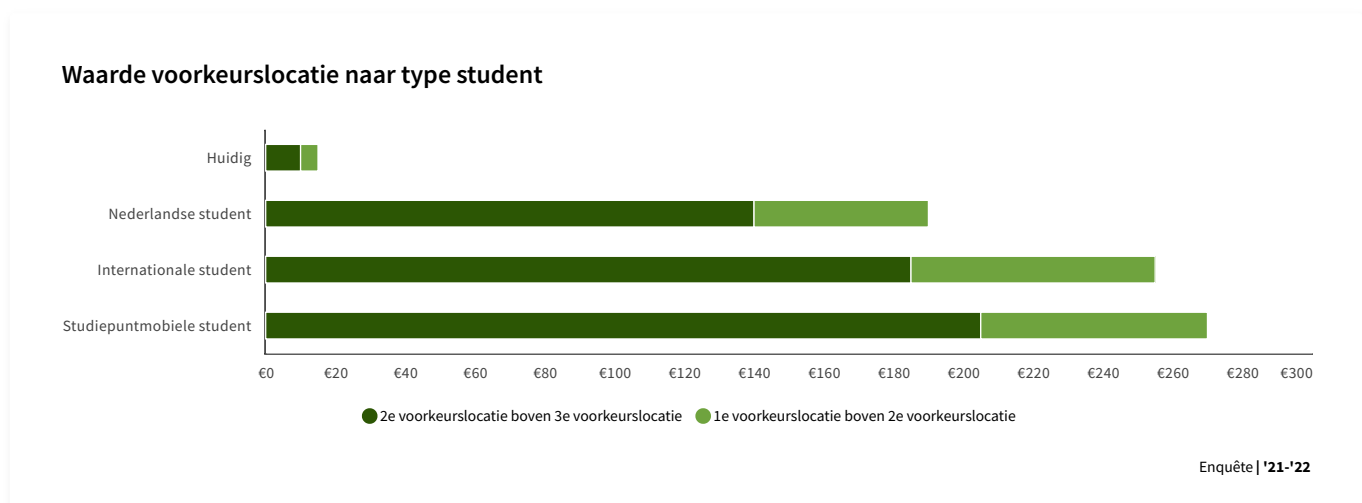
Onderstaande figuur geeft de invloed weer van de kenmerken type woonruimte, locatie, woonoppervlakte en woonlasten bij het zoeken naar een woonruimte. Internationale studenten en met name de studiepuntmobiele studenten hechten meer belang aan lage woonlasten en een goede locatie dan de Nederlandse studenten. Kanttekening hierbij is dat de internationale studenten een sterk heterogene groep vormen en het verschil tussen de woonwensen groter is tussen de internationale studenten dan bij de Nederlandse studenten.

Invloed per kenmerk op de woonruimtekeuze naar type student

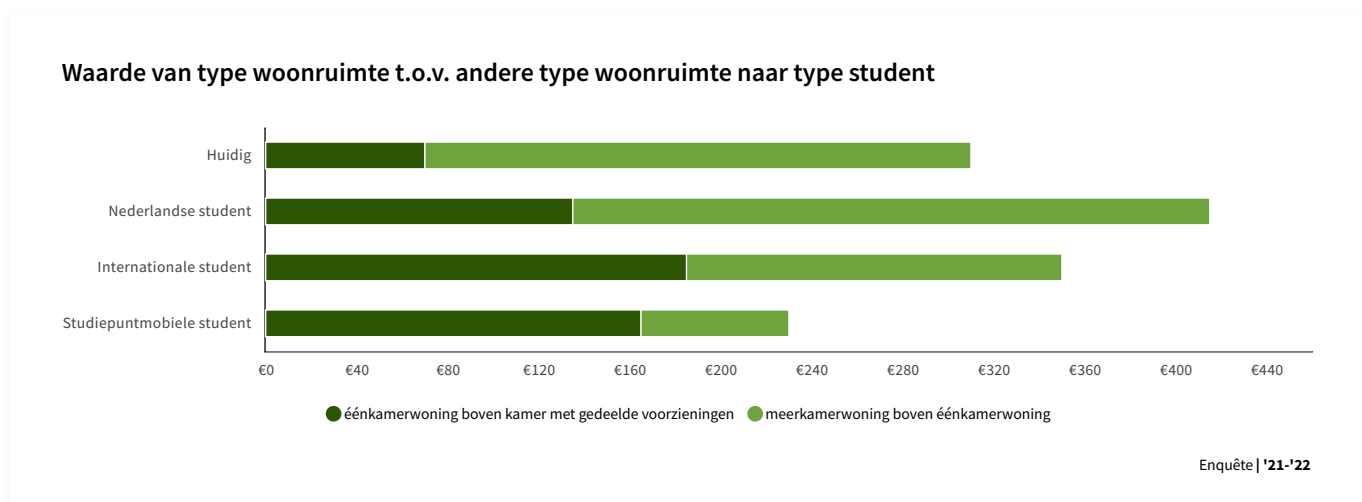

Enquête | '21-'22

Wanneer wordt gekeken hoeveel studenten extra bereid zijn te betalen om in hun voorkeursgebied te wonen valt op dat internationale studenten er meer geld voor over hebben om op hun eerste voorkeurslocatie te wonen dan Nederlandse studenten.

Naast voorkeurslocatie wordt ook gekeken naar wat een student bereid is meer te betalen voor een ander type woonruimte. Studiepuntmobiele studenten en in mindere mate internationale diplomastudenten zijn minder bereid extra te betalen voor een meer zelfstandige woonruimte dan Nederlandse studenten.

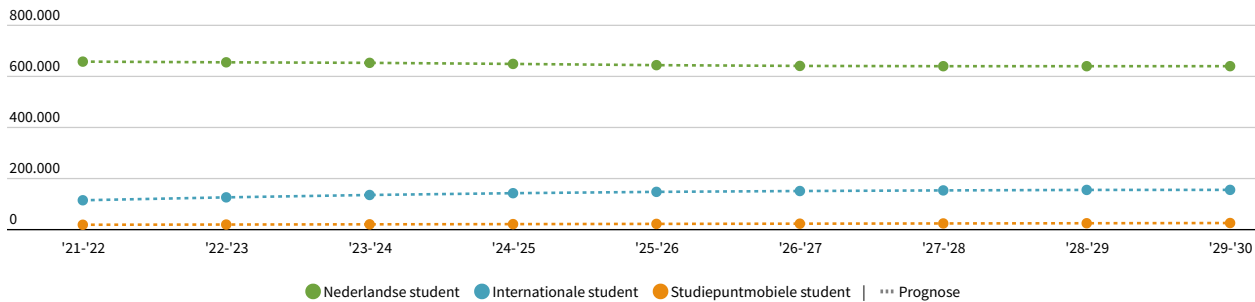

7.5 Kwantitatieve prognose

Uit de Apollo-prognoses blijkt dat het aantal internationale diplomastudenten harder zal groeien dan het aantal Nederlandse diplomastudenten. In de komende acht jaar wordt een groei van 36,2 procent internationale diplomastudenten verwacht ten opzichte van een daling van 2,7 procent bij de Nederlandse studenten.

Naar verwachting zal het aantal studiepuntmobiele studenten (totaal van eerste en tweede semester) tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 met 6.800 studenten groeien naar 23.300 studenten. Het aantal internationale diplomastudenten zal in deze periode groeien met 40.700 studenten naar 153.100 studenten.

Aantal studenten in het hoger onderwijs

meerdere bronnen | '21-'22 - '29-'30

De combinatie van het gewenste aantal uitwonende Nederlandse en internationale diplomastudenten samen met de studiepuntmobiele studenten in het eerste semester geeft een compleet beeld van de ontwikkeling van het gewenste aantal uitwonende studenten in Nederland. Het gewenste aantal uitwonende studenten, inclusief studiepuntmobiele studenten in het eerste semester, stijgt de komende acht jaar van 464.800 studenten naar 512.000 studenten.

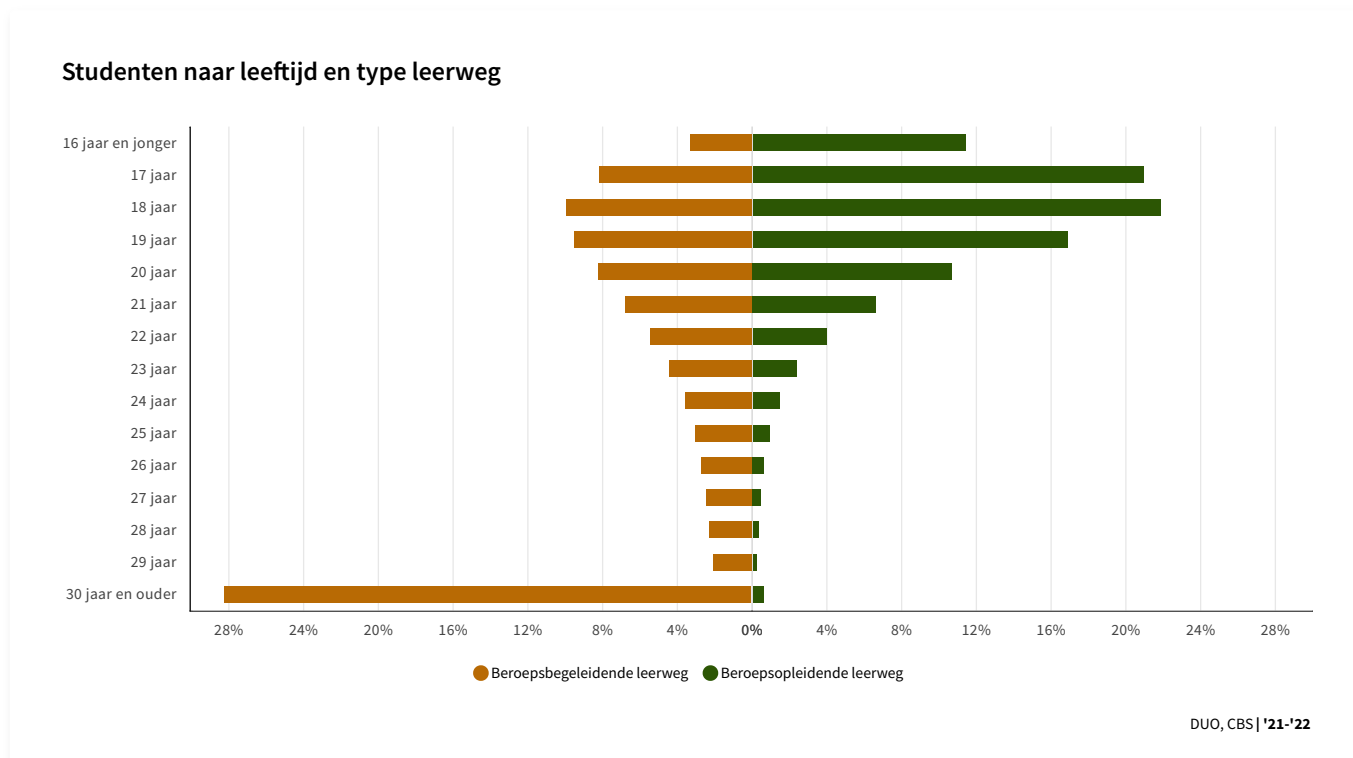
8. Mbo-studenten

Tot nu toe hebben de cijfers uitsluitend betrekking gehad op studenten uit het hoger onderwijs. Naast studenten uit het hoger onderwijs studeren in Nederland in collegejaar '21-'22 503.500 mbo-studenten. Met 104.300 uitwonende studenten zijn de mbo-studenten een omvangrijke groep als het om studentenhuysvesting gaat. Bij 19 van de 34 steden met een hoger onderwijsinstelling vertegenwoordigen mbo-studenten meer dan 20 procent van de huysvestingsbehoefte onder studenten (mbo- en ho-studenten). 65 procent van de uitwonende mbo-studenten woont buiten de studiestad. Dit aandeel ligt hoger dan in het hoger onderwijs.

Het aandeel uitwonende mbo-studenten blijft de komende 8 jaar naar verwachting nagenoeg gelijk. Vanwege de verwachte daling van het totaal aantal mbo-studenten zullen over acht jaar naar verwachting 90.600 mbo-studenten uitwonend zijn.

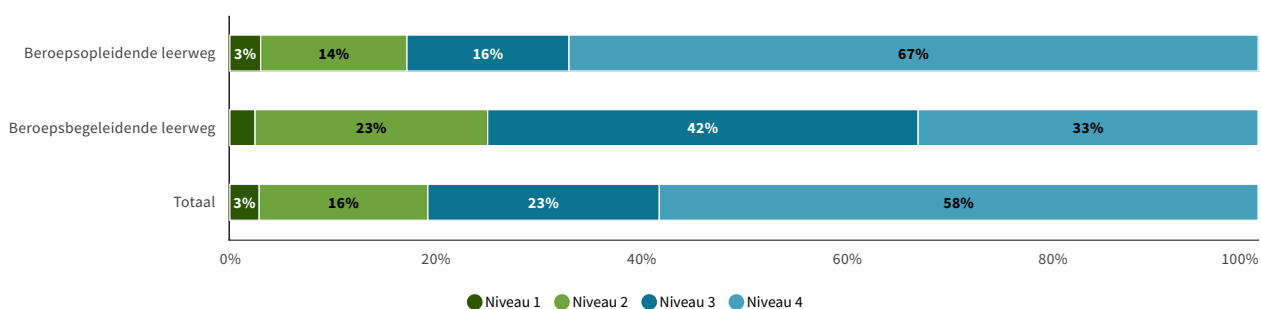
8.1 Studentenpopulatie

De uitvoeringsorganisatie voor het onderwijs van de Rijksoverheid (DUO) telde in collegejaar '21-'22, peildatum 1 oktober, 503.500 mbo-studenten. Dit betreffen 373.300 studenten met een beroepsopleidende leerweg (bol) en 130.200 met een beroepsbegeleidende leerweg (bbl). De gemiddelde leeftijd van studenten ligt met 21,3 jaar bijna anderhalf jaar lager dan in het hoger onderwijs. 71 procent van de studenten is 20 jaar of jonger. De leeftijdsopbouw van bol- en bbl-studenten is erg verschillend. Bol-studenten zijn gemiddeld 19,4 jaar oud, tegenover een gemiddelde leeftijd van 27,0 bij bbl-studenten.

Een meerderheid van de studenten volgt een niveau-4-opleiding (293.200 studenten, 58 procent). Respectievelijk 14.400, 82.600 en 113.300 studenten volgen een niveau-1-, niveau-2- en niveau-3-opleiding.

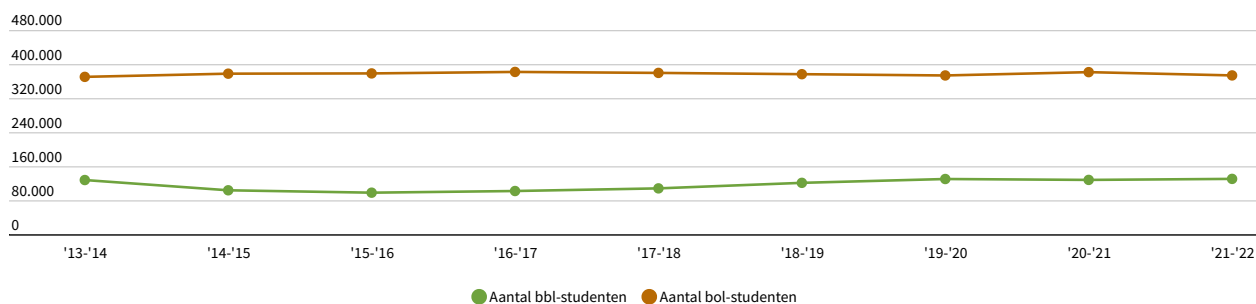
Studenten naar niveau en leerweg

DUO, CBS | '21-'22

Het totaal aantal studenten is tussen collegejaren '13-'14 en '21-'22 toegenomen met 1,2 procent. Dit komt neer op een gemiddelde jaarlijkse toename van 0,2 procent. Het aantal bol- en bbl-studenten is de laatste acht jaar gemiddeld met respectievelijk 0,1 procent en 0,3 procent per jaar gestegen. Het aantal studenten aan bbl-opleidingen volgt over het algemeen dezelfde lijn als de economische groei.

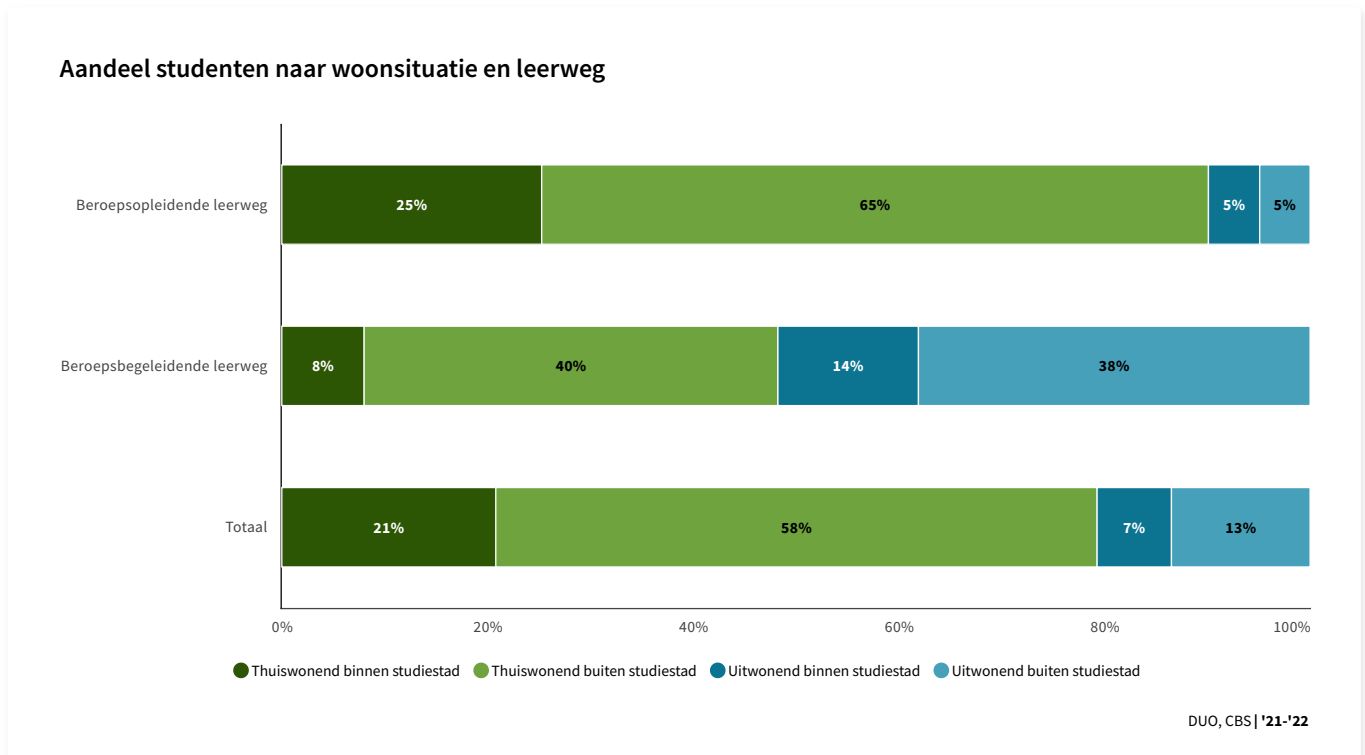
Studenten naar type leerweg

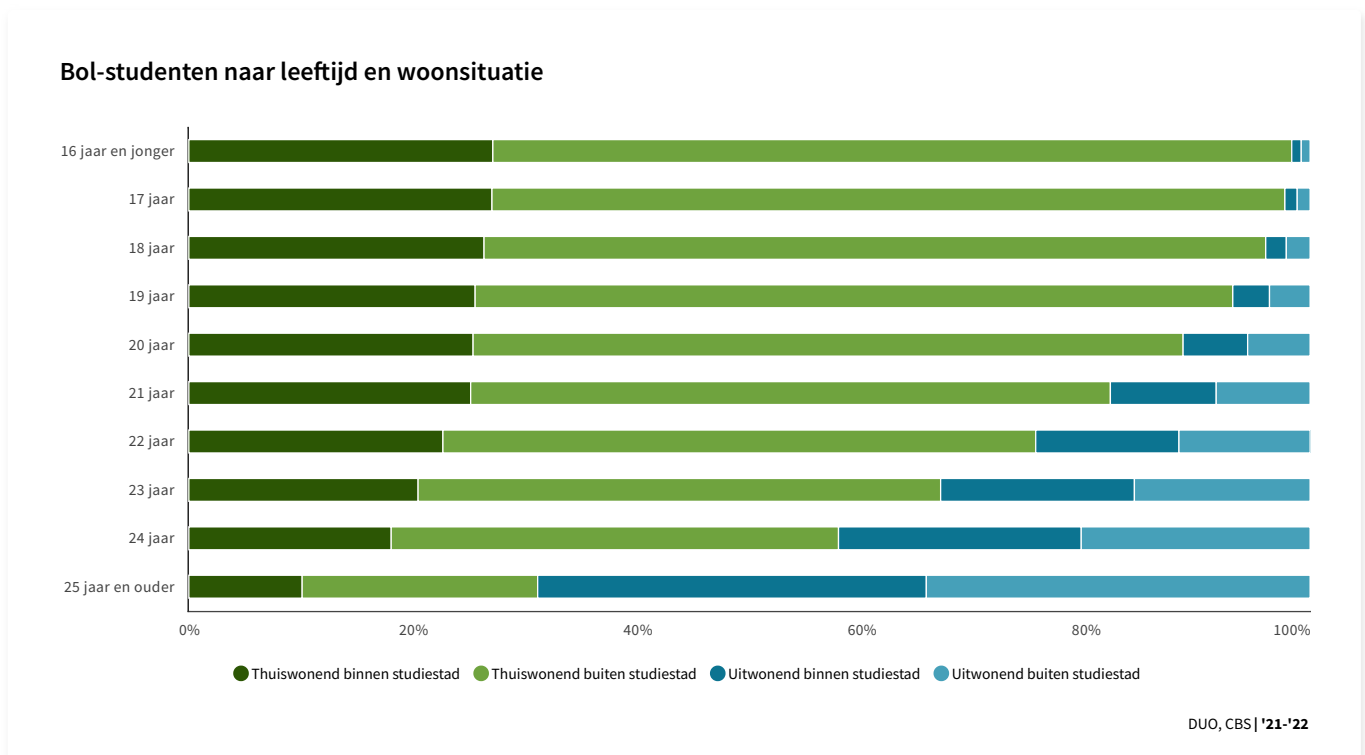
DUO, CBS | '13-'14 - '21-'22

8.2 Woonsituatie

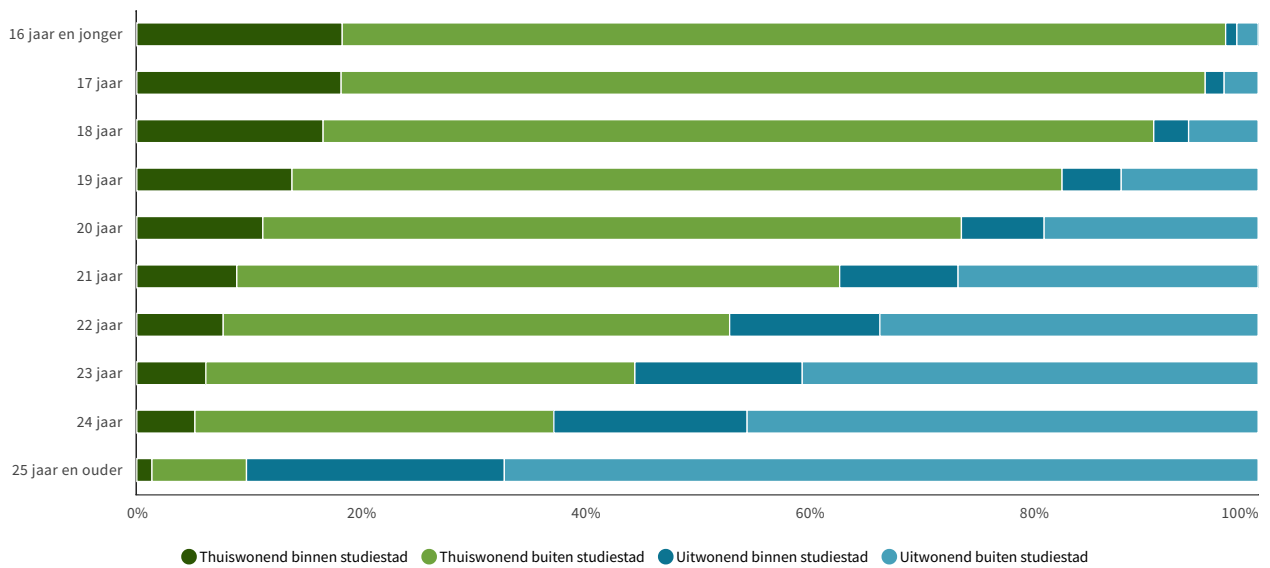
Met 79 procent blijft een ruime meerderheid van de mbo-studenten thuis wonen gedurende de studie. Dit is in vergelijking met het hoger onderwijs logisch aangezien mbo-studenten gemiddeld jonger zijn dan studenten in het hoger onderwijs. Bovendien volgen mbo-studenten meestal in de buurt van het ouderlijk huis de opleiding. Desalniettemin zijn er 104.300 uitwonende mbo-studenten. Opvallend daarbij is dat 65 procent van de uitwonende studenten buiten de eigen studiestad woont.

Het beeld dat naarmate studenten ouder worden en langer studeren zij vaker uitwonend zijn komt duidelijk naar voren. Daarnaast valt op dat bbl-studenten veel vaker uitwonend zijn dan bol-studenten. Dit is logisch omdat bbl-studenten gemiddeld ouder zijn dan bol-studenten.

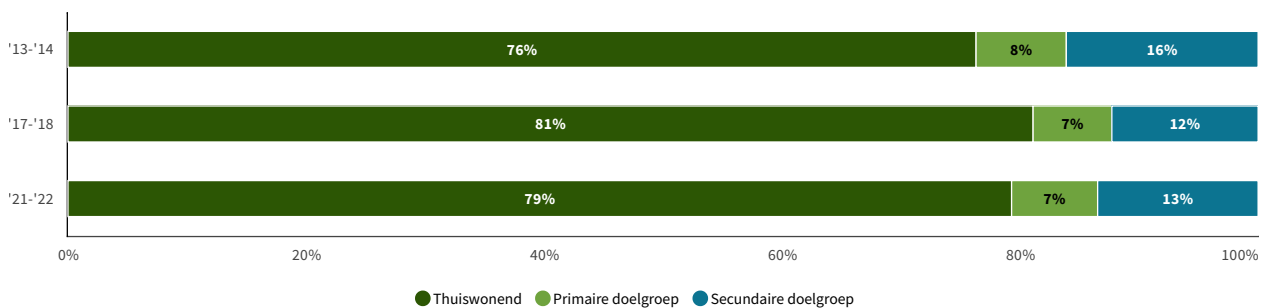
Bbl-studenten naar leeftijd en woonsituatie

DUO, CBS | '21-'22

Het aandeel uitwonenden is de afgelopen acht jaar gedaald van 23,7 naar 20,7 procent. De daling heeft voornamelijk tussen collegejaren '13-'14 en '15-'16 plaatsgevonden. In deze jaren was een sterke afname van het aantal bbl-studenten zichtbaar. Bbl-studenten verlaten vaker het ouderlijk huis dan bol-volijtjdstudenten. Het aantal bbl-studenten zit de laatste jaren weer in de lift, wat voor een lichte stijging van het aantal uitwonende studenten zorgt.

Studenten naar woonsituatie

DUO, CBS | '13-'14 - '21-'22

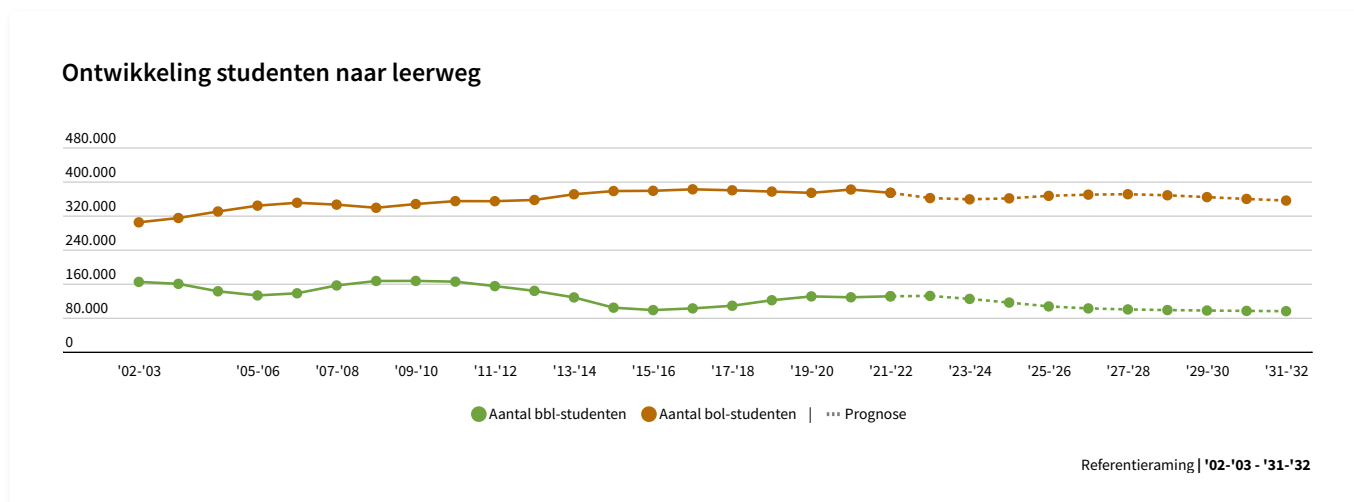
Onderstaande tabel geeft inzicht in de aantallen uitwonende bol- en bbl-studenten, van zowel de primaire als de secundaire doelgroep: de uitwonende studenten die in de stad wonen en studeren en de uitwonende studenten die in de stad wonen maar in een andere stad studeren. In Amsterdam, Den Haag, Groningen en Rotterdam wonen de meeste uitwonende studenten. Bij 19 van de 34 steden met een hoger onderwijsinstelling vertegenwoordigen mbo-studenten meer dan 20 procent van de huisvestingsbehoefte onder studenten. In Delft, Leiden, Maastricht en Wageningen vertegenwoordigen mbo-studenten met minder dan 5 procent slechts een klein deel van de totale studentenhuishvestingsbehoefte.

Aantal uitwonende studenten naar leerweg en woonstad

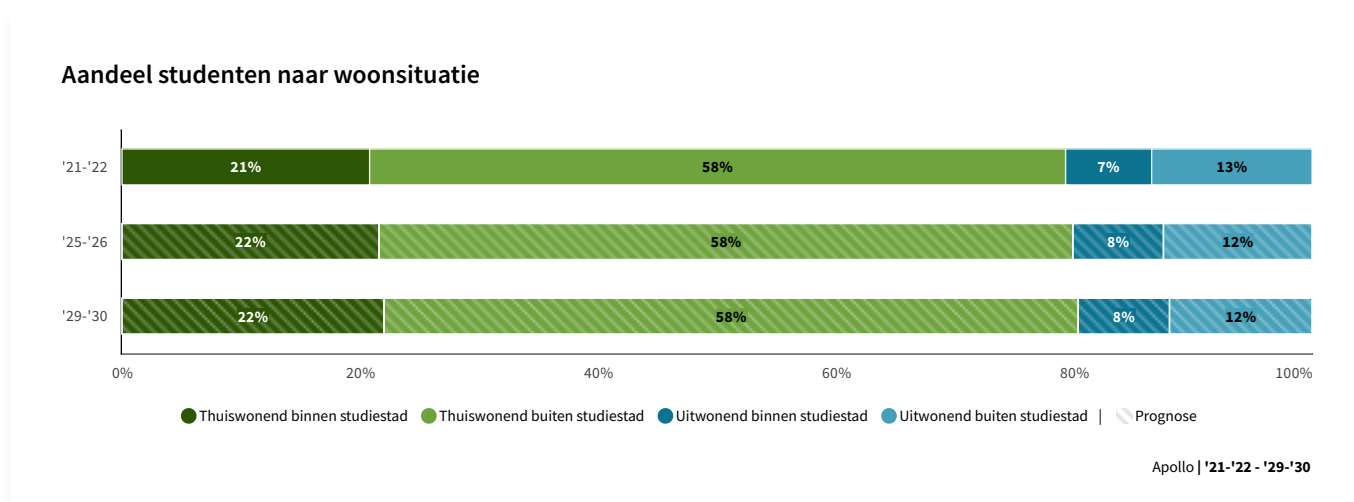
	Primaire doelgroep		Secundaire doelgroep		Studerend in de stad en elders uitwonend	
	bol	bbl	bol	bbl	bol	bbl
Alkmaar	80	160	100	420	120	400
Almelo	110	180	70	250	240	790
Almere	360	410	270	780	140	130
Alphen aan den Rijn	40	90	90	380	20	230
Amersfoort	260	330	110	270	360	1.230
Amsterdam	2.020	1.560	540	940	1.250	1.610
Apeldoorn	240	520	180	390	220	710
Arnhem	850	440	400	440	690	930
Assen	120	240	120	200	80	610
Breda	330	320	160	250	270	790
Delft	70	60	210	270	330	330
Den Haag	1.360	800	930	1.060	690	880
Den Helder	90	260	70	290	10	300
Deventer	130	250	150	300	90	310
Doetinchem	130	220	60	100	240	1.040
Dordrecht	180	220	150	320	270	540
Dronten	50	0	100	210	10	170
Ede	80	160	110	320	120	580
Eindhoven	390	540	110	310	450	1.650
Emmen	190	360	60	310	70	280
Enschede	170	120	300	750	120	220
Gouda	70	120	110	160	100	490
Groningen	1.830	820	140	200	910	1.610
Haarlem	130	100	160	370	150	310
Haarlemmermeer	110	110	180	410	290	570
Heerlen	260	260	70	260	280	740
Helmond	90	150	60	190	120	350
Hengelo	150	240	110	210	330	1.150
Hilversum	110	150	100	180	420	880
Leeuwarden	1.140	450	200	280	560	930
Leiden	160	270	100	170	440	1.550
Lelystad	120	110	190	300	60	100
Maastricht	160	200	90	210	120	570
Nieuwegein	20	70	60	190	300	1.280
Nijmegen	380	340	220	340	410	570
Nissewaard	90	50	90	320	360	160
Rotterdam	2.930	1.730	740	730	1.880	3.280
Schiedam	20	10	260	310	90	300
's-Hertogenbosch	170	320	120	240	260	1.100
Sittard-Geleen	140	130	90	280	190	340
Smallingerland	110	190	90	160	180	670
Súdwest-Fryslân	110	240	100	200	60	340
Tilburg	470	710	170	310	300	2.550
Utrecht	470	390	320	530	910	1.770
Venlo	100	100	60	260	50	190
Vlissingen	40	40	120	250	30	140
Wageningen	0	0	50	80	20	20
Zaanstad	60	240	120	450	120	450
Zoetermeer	80	90	220	450	100	340
Zwolle	550	470	60	120	880	2.530

8.3 Kwantitatieve prognose

In de afgelopen acht jaar nam het aantal bol-studenten met gemiddeld 400 studenten per jaar toe en steeg het aantal bbl-studenten met 300 studenten per jaar. Voor de komende jaren wordt bij beide leerwegen een afname verwacht. De referentieraming laat een gemiddelde afname van 1.300 bol-studenten en 4.200 bbl-studenten per jaar zien tussen collegejaren '21-'22 en '29-'30 (-0,3 en -3,2 procent). In acht jaar tijd komt dit voor het gehele middelbaar beroepsonderwijs neer op een krimp van 8,7 procent.

In collegejaar '21-'22 is 21 procent van mbo-studenten uitwonend (104.300 studenten). Volgens de prognose blijft dit aandeel stabiel rond de 20 procent in collegejaar '29-'30. Vanwege de verwachte daling van het totaal aantal studenten en het gelijkblijvende aandeel uitwonende studenten daalt naar verwachting het aantal uitwonende studenten naar 87.700 tot 93.500 studenten.

In 18 van de 50 gepresenteerde steden blijft de primaire doelgroep praktisch gelijk (daling of stijging van minder dan 50 studenten). De primaire doelgroep stijgt met meer dan 300 studenten in Eindhoven, Utrecht en Zwolle. In Arnhem, Den Haag, Groningen, Leeuwarden en Rotterdam wordt bij de primaire doelgroep een krimp van minstens 300 studenten verwacht. De secundaire doelgroep blijft overal naar verwachting ongeveer gelijk. Alleen Amsterdam, Den Haag, Enschede en Rotterdam laten een daling zien van meer dan 200 studenten.

Bandbreedte ontwikkeling van de primaire en secundaire doelgroep

	Primaire doelgroep			Secundaire doelgroep		
	Stand	ontwikkeling tot '29-'30		Stand	ontwikkeling tot '29-'30	
	'21-'22	Ondergrens	bovengrens	'21-'22	Ondergrens	bovengrens
Alkmaar	240	30	50	520	-80	-50
Almelo	290	40	60	320	-100	-80
Almere	770	-270	-230	1.050	-180	-120
Alphen aan den Rijn	140	-10	0	470	-140	-120
Amersfoort	590	110	160	380	-50	-30
Amsterdam	3.580	-310	-90	1.480	-290	-210
Apeldoorn	770	-200	-160	570	-120	-90
Arnhem	1.290	-430	-370	830	-130	-90
Assen	360	-170	-160	320	-100	-80
Breda	650	190	250	410	-40	-20
Delft	130	150	170	480	-110	-90
Den Haag	2.160	-470	-350	1.980	-350	-240
Den Helder	350	-230	-220	360	-50	-30
Deventer	380	-150	-130	450	-100	-70
Doetinchem	350	60	90	160	-50	-50
Dordrecht	400	10	30	470	-60	-30
Dronten	50	-40	-30	300	-60	-50
Ede	240	10	30	430	-90	-70
Eindhoven	930	380	470	420	-30	0
Emmen	550	-240	-220	370	-130	-120
Enschede	290	-100	-80	1.050	-280	-230
Gouda	190	0	20	270	-50	-30
Groningen	2.650	-760	-640	340	-110	-90
Haarlem	220	50	70	520	-90	-60
Haarlemmermeer	230	110	130	590	-130	-100
Heerlen	520	-130	-110	320	-100	-90
Helmond	230	30	40	250	20	30
Hengelo	390	80	110	330	-110	-90
Hilversum	260	240	280	270	-30	-10
Leeuwarden	1.590	-830	-780	480	-150	-120
Leiden	430	240	280	270	-30	-20
Lelystad	230	-110	-100	490	-80	-50
Maastricht	350	-50	-30	300	-70	-50
Nieuwegein	80	250	280	250	-70	-50
Nijmegen	720	50	100	560	-110	-90
Nissewaard	150	-20	-20	410	-50	-30
Rotterdam	4.660	-1.080	-840	1.470	-390	-320
Schiedam	30	40	50	570	-110	-80
's-Hertogenbosch	490	250	300	360	-40	-20
Sittard-Geleen	270	0	20	370	-110	-90
Smallingerland	310	-90	-80	250	-100	-90
Súdwest-Fryslân	350	-110	-90	290	-110	-100
Tilburg	1.180	-130	-60	470	0	30
Utrecht	870	420	500	840	-40	10
Venlo	200	20	40	320	-60	-50
Vlissingen	80	0	0	360	-110	-90
Wageningen	0	30	30	130	-20	-10
Zaanstad	300	-20	0	570	-150	-130
Zoetermeer	180	-20	-10	670	-140	-100
Zwolle	1.020	270	360	180	-30	-20

Begrippen

Actieve zoektijd

Tijd dat een uitwonende student actief gezocht heeft naar zijn of haar huidige woonruimte. Thuiswonende studenten die actief op zoek zijn naar een woonruimte maar deze nog niet hebben gevonden worden hier niet in meegenomen.

A-locatie

Woonlocatie in het centrum, rand van het centrum of bij de campus van een onderwijsinstelling.

Bbl

Bbl staat voor beroepsbegeleidende leerweg. Bij deze leerweg gaan studenten doorgaans één dag per week naar de onderwijsinstelling. Gedurende de studie hebben de studenten voor minstens drie dagen per week een arbeidscontract bij een erkend leerbedrijf.

Benut flexibel aanbod

Flexibel aanbod dat op het peilmoment bewoond wordt door een student aan het hoger onderwijs.

Benut structureel aanbod

Structureel aanbod dat op het peilmoment bewoond wordt door een student aan het hoger onderwijs.

Bereikbaar onbenut flexibel aanbod

Deel van het onbenut flexibel aanbod dat nog relatief eenvoudig door studenten aan het hoger onderwijs benut zou moeten kunnen worden.

Besteedbaar inkomen (definitie BZK)

Besteedbaar inkomen (definitie CBS) minus aan wonen gerelateerde inkomsten zoals huurtoeslag en hypotheekrenteaftrek.

Besteedbaar inkomen (definitie CBS)

Bruto inkomen plus zorgtoeslag minus zorgverzekering minus belastingen en premie inkomensverzekeringen.

Besteedbaar budget (definitie MS)

Besteedbaar inkomen (definitie BZK) plus ouderlijke bijdrage (zakgeld en meebetalen lasten), plus leningen (waaronder collegegeldkrediet en duo-lening) en minus studiekosten (waaronder collegegeld).

Bijkomende woonlasten

Kosten voor gas, water, elektriciteit, gemeentelijke heffingen, service en internet.

Bol

Beroepsopleidende leerweg. Bij deze leerweg gaan studenten dagelijks naar de onderwijsinstelling. Gedurende de studie lopen de studenten een aantal perioden stage bij een erkend leerbedrijf.

Bouwplannen

Dit betreffen harde plannen voor het bouwen van woonruimten specifiek voor studenten naar gepland opleverjaar. Een bouwplan is hard op het moment dat het óf een onherroepelijk inpassingsplan of bestemmingsplan (met uitwerkingsplicht) óf een vastgesteld inpassingsplan of bestemmingsplan (met uitwerkingsplicht) is. Bouwplannen specifiek voor short-stay studenten worden niet meegenomen.

Diplomastudenten

Nederlandse en internationale studenten die, in tegenstelling tot studiepuntmobiele studenten, een volledig bachelor- of mastertraject volgen.

Doorstromers

Uitwonende studenten van binnen de stad die woonruimte zoeken in de stad.

Drukindicator

Het verschil tussen het reële aanbod (zie definitie 'reëel aanbod') en het aantal studenten dat in de stad wil wonen (als indicatie voor de gewenste voorraad). Het aantal studenten dat in de stad wil wonen is bepaald door het huidig aantal uitwonende studenten te nemen en daarbij de studenten op te tellen die binnen een half jaar naar de stad wensen te verhuizen en de studenten die binnen een half jaar willen verhuizen of klaar zijn met studeren ervan af te trekken.

Eénkamerwoning

Zelfstandige woonruimte met uitsluitend eigen voorzieningen (sanitair en keuken) bestaande uit één kamer.

Flexibel aanbod

Alle woonruimten die de afgelopen acht jaar tot 75 procent van de tijd zijn bewoond door mbo- of ho-studenten en op het peilmoment nog bestaan.

Instream

Studenten die in het betreffende collegejaar zijn gestart bij een instelling.

Internationale diplomastudenten

Studenten met een buitenlandse nationaliteit en een internationale vooropleiding. Het gaat hierbij alleen om studenten die een regulier onderwijsprogramma volgen (bachelor of master).

Jonge student

Thuiswonende bachelorstudenten jonger dan 20 jaar die binnen één jaar en als student uitwonend wensen te worden.

Kamer met gedeelde voorzieningen

Onzelfstandige woonruimte met gedeeld gebruik van sanitair en/of keuken.

Mbo-student

Bol- of bbl-studenten binnen het door de overheid bekostigde middelbaar beroepsonderwijs in Nederland. Hieronder vallen niet extraneï.

Meerkamerwoning

Zelfstandige woonruimte met uitsluitend eigen voorzieningen (sanitair en keuken) bestaande uit twee of meer kamers.

MHI-5 score

De 'Mental Health Inventory 5' is een internationale standaard voor het meten van de psychische gezondheid, bestaande uit 5 vragen over hoe men zich in de afgelopen 4 weken voelde. Met antwoorden op de vragen wordt een score tussen de 0 (zeer ongezond) en 100 (perfect gezond) berekend. Bij een score van 60 of meer wordt een persoon beschouwd als psychisch gezond en bij een score lager dan 60 als psychisch ongezond.

Onbenut flexibel aanbod

Flexibel aanbod dat op het peilmoment niet bewoond wordt door een student aan het hoger onderwijs.

Onbenut structureel aanbod

Structureel aanbod dat op het peilmoment niet bewoond wordt door een student aan het hoger onderwijs.

Primaire doelgroep

De groep studenten die woont in de stad waar ook de studie wordt gevolgd.

Psychisch gezond

Percentage van de studenten met een MHI-5 score van 60 of meer.

Reëel aanbod

Het aanbod van woonruimten waar studenten aan het hoger onderwijs daadwerkelijk gebruik van kunnen maken. Het is een optelling van Benut structureel aanbod + Benut flexibel aanbod + Bereikbaar onbenut flexibel aanbod.

Secundaire doelgroep

De groep studenten die uitwonend is in een stad maar in een andere stad de studie volgt.

Starters

Thuiswonende studenten die woonruimte zoeken in de stad.

Structureel aanbod

Alle woonruimten die de afgelopen acht jaar voor minstens 75 procent van de tijd dat ze beschikbaar waren zijn bewoond door mbo- of ho-studenten en op het peilmoment nog bestaan.

Student

Voltijd of duale studenten binnen het door de overheid bekostigde hoger onderwijs in Nederland. Hieronder vallen dus niet deeltijdstudenten en studiepuntmobiele studenten.

Studiemobiliteit

Totaal van studiepuntmobiele studenten en internationale diplomastudenten.

Studiepuntmobiele studenten

Studenten die bij een internationale onderwijsinstelling staan ingeschreven en een verkort programma aan een Nederlandse hoger onderwijsinstelling volgen. Deze groep is ook wel bekend als short-staystudenten.

Stad

Gemeente waar een hogeschool of universiteit is gevestigd. En voor een student de gemeente waar de studie wordt gevolgd.

Thuiswonend

Student wonend bij de ouders of verzorgers.

Type woonruimte

Onderscheid naar kamers met gedeelde voorzieningen, éénkamerwoning en meerkamerwoning.

Uitschrijving

Studenten die het hoger onderwijs zowel gediplomeerd als ongediplomeerd hebben verlaten. Studenten die zich hebben uitgeschreven maar in de jaren erna zich weer inschrijven worden niet meegenomen.

Uitstroom

Studenten die in het betreffende collegejaar niet studeren bij een instelling maar het voorgaande collegejaar wel.

Uitwonend

Student niet wonend bij de ouders of verzorgers.

Verhuisgeneigdheid

Wens om binnen één jaar te verhuizen.

Verlaters

Uitwonende studenten van binnen de stad die woonruimte zoeken buiten de stad.

Vestigers

Uitwonende studenten van buiten de stad die woonruimte zoeken in de stad.

Voorkeurslocatie

Gebied waar studenten wensen te wonen. De 1e voorkeurslocatie van studenten betreft meestal het centrum, de 2e voorkeurslocatie de rand van het centrum of op de campus en de 3e voorkeurslocatie ligt over het algemeen buiten het centrum.

Woonlasten

Huurprijs inclusief bijkomende lasten, zoals gas, water, licht, servicekosten, internet en gemeentelijke heffingen, en na aftrek van de huurtoeslag.

Woonquote

Woonlasten minus deel dat door een partner wordt betaald, gedeeld door het besteedbaar budget (definitie MS). Dit geeft een indicatie van de zwaarte van de woonlasten ten opzichte van het inkomen voor een student. Er is gerekend met een macro-woonquote, oftewel de gemiddelde woonlasten zijn gedeeld door het gemiddelde inkomen.

De definitie van de woonquote is niet vergelijkbaar met andere onderzoeken, omdat de woonquote met een andere definitie van zowel het inkomen (er wordt gerekend met besteedbaar budget, definitie MS) als de woonlasten (zie definitie hierboven) is berekend. De woonquote gaat in andere onderzoeken doorgaans over een heel huishouden terwijl hier de woonquote van één persoon wordt berekend.

Woonsituatie

De woonsituatie van een student geeft aan of deze uitwonend, thuiswonend of internationaal is (en of de woonruimte zich binnen of buiten de studiestad bevindt).

Woonstad

Gemeente waar de student woont.

Zelfstandige woonruimte

Eén- of meerkamerwoning.

Colofon

Publicatiedatum: 8 september 2022

Verschijningsfrequentie: Jaarlijks

Uitgevoerd in opdracht van: [Kences](#) en [Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties](#)

Monitor is samengesteld door: [ABF Research](#)

Hoofdonderzoeker: Lies Hooft van Huijsduijnen

Onderzoekers: Sandra van Zoelen, Tobias Molenaar, Martine van der Lelij, Bert Marchal en René van Hulle

Vormgevers: Maarten Goodijk en Benjamin Scheffe

Software voor weergave monitor: [Swing](#)

Cookies & privacy: Deze monitor maakt gebruik van functionele en analytische cookies om u een optimale gebruikerservaring te bieden. Lees meer over [cookies en privacy](#).

Licentie voor gebruik van monitor: U bent vrij om onderdelen uit de monitor te delen en/of te bewerken onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding: de gebruiker dient ABF Research te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen en aan te geven of de cijfers bewerkt zijn;
- Niet commercieel: de monitor mag niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden;
- Gelijk delen: bewerkte cijfers mogen alleen onder dezelfde licentie als het originele werk verspreid worden.

Copyright: De informatie in deze monitor is met de grootste zorg samengesteld. Opdrachtgever en uitvoerder aanvaarden echter geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheden. Het gebruik van (onderdelen van) deze monitor is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.